

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almenyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her:
<https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

H. I. KOBLAUCH

Fra den gamle Slagtergaard

NATIONALMUSEET

**FRA DEN GAMLE
SLAGTERGAARD**

H. I. KOBLAUCH

FRA DEN GAMLE
SLAGTERGAARD

UDGIVET AF
NATIONALMUSEETS
INDUSTRI- HAANDVÆRKER OG
ARBEJDERUNDERSØGELSER
I SERIEN
LIVET I DANMARK 1850-1950
REDIGERET AF
DAVID YDE-ANDERSEN

NATIONALMUSEET

1954

**TYPOGRAFIEN AF
ERIK ELLEGAARD FREDERIKSEN
TRYKT I
C. HAMBURGERS BOGTRYKKERI A-S
KØBENHAVN**

Tilegnet
Mindet om min Fader

—

I

NAVNET KOBLAUCH stammer fra Tønderegnen og har været baaret af Slægten i mange Generationer. Det var jo i gamle Dage Koutume, at naar en Fader var Slagter, saa skulde i alt Fald den ældste Søn ogsaa være Slagter, og saaledes var det ogsaa i andre Haandværksfag. Jeg har gjennem Arkiver kunnet følge Slægten tilbage til midt i Syttenhundererne og seer der, at min Oldefader var Slagter, og at han levede paa Tønderegnen. Hans Søn, min Bedstefader, SØREN KOBLAUCH blev født 1780. Han udvandrede til København omkring Aar 1800 og var Oxeslagter-Gesell der; for den Gang fandtes der ingen Hesteslagtere. Det var først ca. 50 Aar senere, at det begyndte. Før den Periode var det at slagte Heste en uærlig Bestilling, som overlodes til Rakkerne, der var Skarpretterens Medhjælper. Hestekød spistes ikke, og saaledes havde det været i umindelige Tider, saa selv Forbrydere spiste det nødigt.

Som sagt kom min Bedstefader til København omkring Aar 1800, 20 Aar gammel, og fik Plads paa Vesterbro, den Del af København, hvor Slagterne havde deres Slagterier. Det havde jo ogsaa været Koutume lige fra Middelalderen, at hver Slags Haandværkere boede i sin Del af Byen. I en lang Periode var det i den nuværende Købmagergade, som den Gang hed Kødman-

gergade, at Slagterne havde deres Boder og Slagterier; men omkring 1800 var det Vesterbro. Lige fra Frihedsstøtten helt ud til Valby laa der Slagterier, og gamle Forfattere fortæller om, hvor usikkert det var at færdes paa Vesterbro i de Tider. Bloddampen fra alle Slagterierne gik ofte Slagterne til Hovedet og saa ve den, der kom en Slagter for nær, og det endskønt Slagterne ellers altid var anset for et jovialt og hjælpsomt Folkefærd.

Min Bedstefader fik som sagt Plads herude, og for den Mester, han tjente, kom han med Kød i Huset hos en Skolelærer Brask, hvor der tjente en ung, kjøn Pige. Intet Under at en rask Slagtersvend med Kasketten paa Snur, fin, rødtribet Manchetskjorte, hvidt Forklæde, der var hæftet op i en Snip, blankpoleret Staal ved Siden og lange, skinnende Ridestøvler med Folder, kunne gjøre Indtryk paa et ubefæstet Pige hjerte. Han friede og blev i 1815 gift med Pigen KIRSTINE THOMSEN, der var født 1793. Brylluppet stod i Frue Kirke, og de nygifte flyttede ind i en lille Lejlighed i Skt. Peders Stræde Nr. 109 lige over for Tysk Kirke, og her blev min Fader HANS JØRGEN KOBLAUCH født 31. Januar 1815.

Hvor længe de boede der, ved jeg ikke; men Fader har fortalt mig, at han tilbragte sine Børneaar i Slippen Nr. 160, det nuværende Landemærket, og i den Periode var der Smalhans til Huse i Familien. Fader har fortalt mig, hvorledes han selv og hans to yngre Brødre som Dreng om Vinteren ofte vare krøbne op og havde siddet paa det lange Kakkellovnsrør, der fra Naboens Lejlighed gik igjennem deres Stue, for at varme sig, naar de frøs.

27. Mai 1834 kom der en Aften Bud hjem fra Slagteriet paa Vesterbro, at min Bedstefader var slaet ihjel af en nedstyrtet Bom, og siden den Tid forsørgede de tre Dreng Moderen indtil hendes Død 21. Juli 1837.

Det var jo ikke ideelle Lejligheder, Smaafolk boede i paa de Tider. Trapperne vare som Regel Hønsstiger, og Gangene og Gadedørene vare ofte meget smalle. I den Ejendom, hvor min Faders Familie boede, var Gadedøren saa smal, at man maatte bære Ligene af de Døde ud paa Gaden for der at lægge dem i Kiste, og saaledes ogsaa med min Faders Moder, da hun døde.

Min Fader var den 18. April 1830 blevet konfirmeret i Frue Kirke, og efter hans egen Beretning var han yderst elegant med hvide Buxer og Vest, sort Spidskjole, hvidt Halstørklæde, bundet i en stor Knude og sort, høj Hat. Det maa vel have været Mode for Konfirmander den Gang.

Han kom i Lære paa Vesterbro i en Periode, hvor Slagteriet navnlig for Drengene var et Hundeliv. Prygl fik de for et godt Ord, altid Arbejde, ingen Frihed. Den eneste Fornøjelse, de havde, var, naar de kunde spille Mesteren et Puds som for Exempel om Aftenen fylde Mesters lange Støvler med Vand eller Hakkelse og saa om Morgen se, hvor gal i Hovedet Mester kunde blive, naar Støvlerne skulde paa. Min Fader har fortalt mig, at han ofte, medens han tjente som Dreng, naar der ikke var noget at bestille i Slagteriet, blev sat til at være Barnepige for Mesters Børn, blandt andet var han Barnepige for to nulevende Kommissionairer og velkendte Travsportsmands Fader, Hans Mauritzen.

20 Aar gammel blev han Oxeslagter-Svend og fik Roes af Skuemestrene.

Saa i 1837 blev min Fader gift i Trinitatis Kirke med sin første Hustru, KIRSTINE HERMANDINE OLSEN, og det er egentlig først nu, at Navnet Koblauch begynder som Slagternavn i København. Min Fader var den Gang 22 Aar, hans Hustru samme Alder, og det var saaledes unge Folk, der skulde begynde Livet sammen.

Pengene vare imidlertid smaa, og han flyttede ind i et lille Stuehus paa Utterslev Mark ved den nuværende Frederiksborgvej. Men Glæden varede kun kort. En Dag opdagede Husværten, at min Fader holdt Pattegrise paa Loftet over Lejligheden, og saa blev han sagt op. Men een Ulykke kommer jo sjældent alene. I det daværende Tallotteri havde hans Kone købt en Ambe (noget svarende til $\frac{1}{8}$ i vort Lotteri). Den kom ud med Gevinst samme Dag, han skulde fraflytte Lejligheden. Hans Kone jublede, men min Fader maatte tilstaa, at han desværre havde glemt at forny Sedlen – en stor Skuffelse. Gevinsten gik fløjten, og han maatte fraflytte Huset med Pattegrise og alt sit Habenguth.

Nu begyndte han at handle, og de første rigtige Penge han tjente, var en Dag, da han ad Landevejen kom fra Marked med nogle gamle Heste, som han sammen med en Kammerat havde købt, og som de nu var paa Vej med til København for at sælge der. De vare komne ind i en Landevejskro og hørte der, at der var udbrudt Snive – en meget smitsom Sygdom – mellem en stor Hestebesætning paa en nærliggende Herregaard. Rakkerne vilde ikke røre ved de syge Heste, der *skulde*

dræbes; men nu tilbød min Fader og hans Sluf at slaa alle Hestene ned mod som Vederlag at faa Huderne. Der var en 30 Heste, som alle bleve dræbte og gravede ned. Huderne fik min Fader for sin Ulejlighed, og hvor mærkeligt det end lyder, blev alle de raa Huder smidt over Ryggene paa de gamle Heste fra Markedet, som saa Fod for Fod maatte trave ad Landevejen til København. Huderne bleve solgte til en Garver paa Vesterbro for 11 Rigsdaler Stykket. Det var jo et Kup, som nok kunde sætte en fattig Mand paa Benene.

Ved Hjælp af disse Penge begyndte min Fader at handle med Heste og forøgede sin Formue, indtil han i 1846 begyndte at spekulere paa at blive Hesteslagter, et Erhverv der ikke kjendtes paa dansk Grund fra København til Altona.

Sidst i Aaret 1846 indgav Hans Jørgen Koblauch til Kong Christian den 8de en Ansøgning om Tilladelse til at oprette et Hesteslagteri samt forhandle Hestekød i Staden København. Ansøgningen blev bevilliget, vel nærmest paa Grund af at den var anbefalet af en kjendt Professor paa den daværende Veterinærskole, og der blev nu udstedt en Kgl. Bevilling gældende fra 20. Februar 1847 paa min Faders Navn. Det var det første Hesteslagteri i Staden København.

Rigtignok havde der været slagtet Heste paa Stadens Grund i nogen Tid, nemlig i Dronningensgade 56 paa Christianshavn lige over for Børnehuset. Her boede i et lille eetages Hus med Kælder en Enkemadam Voight, som slagtede Heste til Føde for Slaverne og Fangerne i Børnehuset. Min Fader indledte nu Forhandlinger med

Enken og købte Ejendommen, hvilket gik temmelig glat, eftersom hun sad i Kløerne paa en da bekendt Aagerkarl, Jøden Amseln Meyer.

Nu blev den gamle Kasse revet ned, og imedens stod min Fader i Porten Nr. 64 i Dronningensgade – Ejendommen tilhørte Oliemøller Olsen – og forhandlede Hestekød, alt ophugget paa Oxeslagtermanér. Hestene af hvilke Kødets solgtes bleve slagtede uden for Nørrevold, og Kødets blev hver Morgen paa Truge baaret til Udsalget.

Paa Grunden i Nr. 56 rejste der sig hurtigt en efter Datidens Forhold anseelig Bygning paa 3 Stokværk. I Stueetagen var der 2 Butikker, en til at forhandle ferske Varer i og en til røgede Varer: røget Hestekød, Spegepølse og Tunger. I den store Gaard var der Hestestalde til 8 à 10 Heste, et Rum til Pøsemageri, Slagtehuset, hvor der kunde hænge ca. 20 Heste, Vognskur og et større Salterilokale.

Saa snart Bygningerne vare færdige, flyttedes der ind, og nu begyndte en Storhedsperiode i Hestslagteriets Historie. Den første Kunde, der meldte sig paa det nye Sted, var en Grosserer Satz fra Nyhavn. Han havde en stor 11 Kvarters Kørehoppe, han gjerne vilde have dræbt. Min Fader fik 20 Rigsdaler for at slaa Hesten ned og Hesten gratis, og Huderne var den Gang gaaet op til 20 Rigsdaler. Det var en god Begyndelse. Den næste Kunde, der meldte sig, var Militairretaten, og i næsten 75 Aar lige op til vore Dage har Firmaet haft denne Forbindelse, naar undtages Husarregimentet, der gik fra 1869. En anden fin Kunde, der ogsaa meldte sig i

1847, var den Kgl. Veterinærskole. Skolen laa i 1847 i Skt. Annægade lige over for Vor Frelsers Kirke. Alt hvad den havde af Heste til Slagtning, blev da nedslaaet i det nye Hesteslagteri i Dronningensgade. Denne Kunde forblev i Firmaet, indtil Skolen 1858 blev flyttet til sin nuværende Plads paa Frederiksberg.

En tredie Kunde, der meldte sig, var De kongelige Stalde. Denne Kunde blev i Firmaet til 1862, og det var paa en højst mærkelig Maade, at Firmaet mistede De kongelige Stalde – eller rettere Hestene fra samme. Der blev en Dag i 1862 slagtet en Ridehest fra De kongelige Stalde, som havde tilhørt Grevinde Danner, og Huden af samme Hest blev kastet hen i en Bunke sammen med de andre Hude. Om Aftenen kom der en Sadelmager, der vilde købe en Hestehud til Udstopning. Han skulde bruge den udstoppede Hest som Skilt til at hænge Seltøj paa, forklarede han. Min Fader sagde da, at han kunde gaa over i Slagteriet og tage en Hud ud, som passede, og han gik derover. En af Svendene sagde da til Sadelmageren: »Saa skulde De tage den Hud der; for den er af Grevinde Danners Ridehest!« Manden lod Huden udstoppe og stillede den udstoppede Hest op i sit Vindu i Frederiksberggade med en stor Plakat paa Ruden med Oplysning om, at denne Hest havde tilhørt Grevinde Danner. Der var kulsort med Mennesker uden for Butikken. Sagen blev indberettet til Hoffet, og min Fader mistede Hestene uforskyldt.

Hovedparten af Kunderne, som min Fader fik, var dog alle de private Folk omkring i Byen, der skulde have deres Heste slagtede paa Grund af Alder eller anden

Skrøbelighed. Som Regel var Prisen paa en Hest til Slagtning i de Tider 3 eller 5 Rigsdaler, men meget ofte fik min Fader 5 eller 10 Rigsdaler af et Herskab for at dræbe Hesten og dertil Hesten gratis. Jeg kan godt sige, at fra 1847 og helt op til Aar 1900, altsaa i over 50 Aar, udgjorde de private Heste et meget stort Kontingent.

Det var nemlig Koutume, at naar en Grosserer eller et Herskab havde haft en Hest i en Aarrække, og den ikke kunde mere, saa blev en saadan Hest aldrig solgt til Brug, men altid slaaet ned. Ejeren, jeg sigter navnlig til dem af den gamle Skole, kjendte sin Hest fra den Dag, han fik den, og kom daglig i Stalden for at see til Dyrene. Den Generation af Hesteejere, der voxede op i Slutningen af Aarhundredet, var bleven forfinet. De kom aldrig i Stalden, og Indkøb af Hestene og Salg af disse overlodes til Forvalteren, der i de fleste Tilfælde var ligeglade med, hvor Dyrene endte, naar de ikke kunde mere. Nu om Stunder kender Grossereren eller Herskabet kun meget sjeldent sine Heste, maaske daarlign nok sine Biler! Og Heste til Slagtning fra Herskaber er snart en Saga blot; thi kan der faaes nogle faa Kroner mere for Hesten til Slæbebrug, saa vær saa god. Forkjærlighedens Tid er forbi.

Det var ligeledes i gamle Dage ofte Koutume, at naar en Principal var død, saa skulde i alt Fald hans private Ride- eller Kørehest slaaes ned. Ingen skulde bruge den mere. Det havde været Skik lige fra Middelalderen. Det kunde maaske ofte være lidt latterligt, navnlig seet med Nutidsøjne, men det vidnede dog om Kjærlighed til Dyrene i Almindelighed og til Hesten i Særdeleshed. Fir-

maet fik ligeledes mange fine Heste fra Militairet paa den Konto; thi naar en General eller Oberst var død, blev som Regel altid hans Ridehest dræbt og maatte saaledes gjøre ham Følgeskab til de evige Slagmarker.

Hesteslagteriet var, som De kan tænke, en fin Forretning den Gang; men hvad det i Begyndelsen kneb svært med var at faa Folk til at spise Hestekød; thi dette, at Kødets, før min Fader begyndte at forhandle det, kun havde været brugt til Føde for Fangerne, virkede afskrækkende. Leverancen til Straffeanstalten eller Børnehuset, som det den Gang hed, fik min Fader ogsaa overdraget. Den drejede sig om 3 Heste om Ugen, og denne Leverance havde Firmaet i ca. 35 Aar til helt op i Firserne, da Hestekød blev afskaffet som Føde for Fangerne i Straffeanstalten. Som sagt kneb det i Begyndelsen med at gjøre Publikum begribeligt, at Hestekød var en sund og nærende Spise. Der havde altid været Afsky for Hestekød, en Afsky, som endnu omend kun svagt kan spores op i vore Dage. Det hjalp dog en Del, da flere af Datidens bekjendte Mennesker begyndte at prøve Kødets, og saa var det jo billigt. Hvad der gav Kødets en endnu bedre Salgsmulighed var, at en Professor Bentz ved Veterinærskolen udgav en Pjece, i hvilken han anbefalede Brugen af Hestekød og fremhævede Dyrets Renlighed samt Kødets store Næringsværdi.

Kødets blev fra Begyndelsen hugget op med Benene i ligesom Oxekød, og Prisen var 3 eller 4 Skilling for Pundet. Hakket Bøf og Fars kjendtes ikke strax. Af en Hest blev der kun taget Laar og Bove samt Filetterne. Resten blev kørt ud paa Lossepladsen paa Amager, men da

min Fader i 1853 købte en Del Arealer ved Fælleden, hvor det nuværende Finlandsgade ligger, blev der oprettet et stort Svinehold, hvor alt Affald blev bragt ud. Disse Arealer kaldtes den Gang »Asfalten«, fordi der i Nærheden laa et Asfaltkogereri. De laa omtrent uden for Lov og Ret, og her byggede min Fader i 1857 nogle mindre Ejendomme med Stalde og Kogereri. Det kunde nemlig nu betale sig at koge Affaldet for at udvinde Fedtet.

Her var han i 1857 lige ved at finde sin Død; men hans umaadeligt stærke Konstitution sejrede. Medens han paa en meget varm Sommerdag gik og ledede Byggearbejdet, havde han ladet en Kurv med det den Gang meget moderne Bayerskøl fire ned i Brønden. Efter nogle Timers Forløb blev Kurven med Øllet halet op; men ikke saa snart havde min Fader drukket den første iskolde Bayer, før han styrtede om, ramt af et apoplektisk Anfald. Han blev kørt til Hospitalet, fik et meget langt Sygeleje, men han var kraftig. Han kom sig trods Professorens bestemte Udtalelse om, at han var Dødens sikre Bytte. Sygdommen efterlod sig aldrig Spor paa denne kraftige Mand, og han levede 34 Aar efter den Tid, rask som en Fisk.

Af de gamle Bøger fremgaar det, at der i Aarene omkring 1850 er slagtet ca. 100 Heste om Maaneden; men dette Tal stiger i Tresserne og kulminerer først i Halvfjerdserne. Omkring 1850 begyndte man at lave »Hakket Bøf«. Prisen var 6 Skilling Pundet, men Fars af Hestekød kom først frem langt senere. Fra Begyndelsen kjendte man ikke Hakkeknive. Nej, det smaatskaarne

Kød kom op i en stor Ballie, og saa havde man 2 Jern omtrent som vore nuværende Haveskuffejern, men med korte Skafter paa, og med dem stod man saa og bearbejdede Kødets i Ballien, indtil det var tilstrækkeligt fint. Det var et Arbejde, der nok skulde give Varme. Først i Halvfjerdserne begyndte nuværende Maskinfabrikant Dreyer paa Vesterbro, der lige havde etableret sig, at lave Vuggeknive, og den første Vuggekniv, der blev lavet, solgte han til min Fader, og det er i denne Periode, at Fabrikationen af Hestespegepølse i det større, som jeg senere skal omtale, blev en saa stor Artikel.

Kontrollen med Hestekød omkring 1850 var den, at Hestene, som slagtedes til Fangerne i Straffeanstalten, før Slagtningen blev brændte et Mærke i alle fire Hove af en Professor fra Veterinærskolen, og Benene med de stemplede Hove skulde saa hænge ved Kroppen ved Aflevering af Kødets. I Udsalget var der ingen Kontrol foreløbig, og først en Del Aar senere, da Export af Pølser og Hestekød til Sverrig og Norge begyndte, blev Hestene brændt i Hovene før Slagtningen, en mærkelig Kontrol, men hvad der var endnu mere mærkeligt var, at selve Kødets til Export ikke blev stemplet, men derimod Foustagerne, hvori Kødets blev saltet.

II

DET var et broget og muntert Liv, der udfoldede sig i den gamle Slagterigaard i Dronningensgade paa Christianshavn. Folkene bleve oplærte fra Drengene. Alskens Pak kom til som Medhjælper; men min Fader holdt stræng Hustugt. Livet foregik inden for Portene, ingen Uvedkommende stak Næsen indenfor, for det var et raat Folkefærd, der her regjerede, hvad man ogsaa kan see af Øgenavnene, for Øgenavne havde de alle. Hvad mener man om Navne som Potifa'er, Den blaa Slave, Kristian Rardreng, Den enøjede Tyveknægt, Ferdinand Rødtud eller Den gule August; men det var raske Folk til at arbejde, og Respekten for Mester var det eneste, der kunde holde sammen paa Flokken.

De ugifte Folk boede paa Stedet; men Logiet paa Lofterne var just ikke saa komfortabelt som nu. De gifte Svende boede i Nærheden paa Christianshavn. Lønnen var i Halvtredserne 9 Mark om Ugen og Kost og Logi for en ugift Svend, og 15 Mark for en gift. Drengene fik Kost og Logi og Klæder.

Men en hovedsagelig Tilvæxt var Drikkepengene, der tilfaldt Folkene, og der var Drikkepenge paa alt muligt. Der var Drikkepenge for at slaa en Hest ihjel fra Herskaber eller private Folk, og det har hændt, at Kusken fra et Herskab, som mødte med en Hest, der skulde

dræbes, maatte trække hjem igjen, naar han ikke havde Drikkepenge med til Folkene. Der var Drikkepenge for Huder, Been og Fedt, og disse Penge udgjorde ofte lige saa meget som Lønnen.

Min Fader var meget omhyggelig for sine Folk, at de aldrig manglede, men fordrede til Gjengæld ogsaa, at der blev bestilt noget. Fyraften var der intet, der hed. Der blev arbejdet, saa længe der var noget at lave, og drevet, naar der intet var. Det sidste navnlig om Sommeren; for saa laa Hesteslagteriet omtrent stille. Folk holdt ikke af at spise Hestekød om Sommeren. Det var oliet og smagte vammelt og sødladent, sagde de.

Det var ingen Under, at der blev tjent kolossale Penge paa Hestekød i de Tider, tilmed da min Fader var den eneste, der forhandlede og slagtede Heste i København lige indtil 1865. Han blev ogsaa en meget velhavende Mand, men han hørte ikke til den Slags, der pugede Penge sammen. Nej, blev der tjent Penge, saa skulde da ogsaa en Del deraf bruges, og nu begyndte en munter, ja, snarere vild Periode af min Faders Liv.

Ved Militaeretaten var han kommet i Berøring med en Masse Mennesker, Dyrlæger og den Tids stoute Underofficerer, og da han altid havde haft stor Interesse for Teatret, samlede der sig snart en Masse Mennesker af alle Klasser i hans Hjem, gæstfrit som det altid havde været og forblev lige til hans Død. Lige saa arbejdsom, ædruelig og maadeholden min Fader til daglig var hjemme, lige saa gavmild og tjenstvillig var han, naar han var ude, eller naar der kom Venner hjemme. Han var altid rede til at svinge Pokalen, og Huset var ofte

fuldt af Gæster. Hans Mad, hans Drikkevarer var be- kjendte; men hans Cigarer vare middelmaadige. Og der kom mange af Datidens kjendte Skuespillere i Huset, Kammersanger Chr. Hansen, Christian Schmidt, Fer- dinant Schmidt, Julie Hansen og Recke Madsen, født Lumbye. Selve gamle Hans Christian Lumbye var Fa- ders gode Ven og Dusbroder, og naar Lumbye kom, saa lod den Gamle, som min Fader lige til sin Død blev kaldt, Champagneproppen springe til Ære for Kompo- nisten af den udødelige Champagnegalop. Endvidere var Visedigteren W. Rantzau i over 40 Aar lige til Fa- ders Død Stamgæst i vort Hus.

Det kunde jo ikke undgaaes, at Fader, der nødigt kun- de sige nej til nogen, blev rigeligt benyttet som Laane- kasse; men han kunde jo taale det. Pengene kom let.

Som Livet levedes højt i Hjemmet, naar der var Ven- ner, saaledes ogsaa udenfor. Der blev givet Masser af Penge ud. Jeg har læst i en gammel Avis nogle Artikler om Hesteslagteren fra Christianshavn i de Tider. Min Fader havde blandt andet i Kasino-Maskeradernes Tid inviteret nogle af de stolteste Underofficerer fra Artille- riet med til Kasino-Maskerade. Han selv var maskeret som Napoleon, og alle Underofficererne var hans Stab. Han havde klædt dem paa i Dragter fra Napoleonsti- den, og selv var han i Silke og kejslerligt Skrud. Der blev spist og drukket tæt, Champagnen flød i lange Baner til Staben og Selskabet var i Aftenens Løb blevet fordoblet flere Gange. Nattens Regning, som han betalte, var mel- lem 2 og 3 Tusinde Rigsdaler; men saa havde man og- saa moret sig.

Det var forresten paa den Maskerade, at følgende lille Tildragelse fandt Sted. Digteren H. C. Andersen var paa Maskeraden, og da min Fader som Napoleon med hele sin Stab kom ind, gik H. C. Andersen hen imod ham og tiltalte min Fader paa Fransk. Min Fader forstod ikke Fransk, men Andersen mente vel, at naar min Fader vilde spille Napoleon, saa maatte han ogsaa kunde tale Fransk. Andersen blev efterhaanden mere nærgaaende, og til sidst blev min Fader saa gal i Hovedet, at han raabte til Digteren: »Tal Dansk din Hund, ellers skal jeg den Onde lyne mig lære dig at tale Dansk!« Hvorefter H. C. Andersen holdt sig paa Afstand Resten af Aftenen eller rettere Natten.

Og som det gik med at strø Penge ud denne Nat, saaledes gik det ofte, men Pengene væltede jo ogsaa ind. Karakteristisk er det, at min Fader en Gang havde holdt et Væddemaal paa, at han havde saa mange Penge, at han kunde tapetsere sin Stadsstue med 100 Daler Sedler. Stuen blev maalt op, Pengene talt op, og han vandt Væddemaalet med Glans.

Som omtalt interesserede min Fader sig meget for Skuespillere. Det var den Gang fattige, men vittige, morsomme Mennesker. Liv bragte de altid med sig, naar de kom.

I en Aarrække var Fader Direktør for det dramatiske Selskab i Kalkeballen i Lille Kannikestræde, der spillede mange af den senere Periodes bekjendte Skuespillere, og i Orkestret sad H. C. Lumbyes unge Sønner, de senere kjendte Dirigenter Carl og Georg Lumbye. Her var det forresten, at man en Aften efter en Forestilling i

Skildpaddesuppen fandt en af Værtindens, Madam Schäfers Horn-Kamme, som hun vel under Omrøringen havde tabt i Suppen. Ved Forespørgelse om hvad det var for noget Svineri, at der laa en Horn-Kam i Suppen, svarede Madam Schäfer: »Ja, De vil vel ikke have ægte Skildpaddekamme i Suppen for den Pris?«

Samværet med og Sympathien, min Fader havde for Skuespillerstanden, kunde vel ogsaa for en Del søges forklaret deri, at en Datter af hans første Ægteskab sidst i Halvtredserne under Erik Bøghs Direktion var en fejret Skuespillerinde ved Kasino. Hendes Løbebane blev altfor hurtig afbrudt ved et Ægteskab, hun indgik med en Søn af Kgl. Kammersanger Sahlertz ved det Kgl. Theater.

Uagtet Lønnen for Svendene i ældre Tider var lille efter nuværende Forhold at regne, saa slog Pengene dog godt til for de gifte Folk; men det kneb af og til for de ugifte. Den Gang florerede nemlig Dansebulerne, og disse var de ugifte, ja, undertiden ogsaa de gifte Svendes bedste Fornøjelsessted. Det var navnlig Figaro paa Vesterbrogade over for nuværende Victoriagade, hvor Slagterne søgte hen.

Men naar det undertiden kneb med Pengene, saa vidste man ogsaa at hjælpe sig. Mesters Lager var jo stort, og jeg har selv som Dreng hørt en af de gamle Svende fortælle om, hvorledes der skaffedes Penge til Dansen, naar Pengepungen var tom. Der fandtes i Aabenraa et Par Stegekældere, hvor man ikke saa for nøje paa, hvor Kødet kom fra, naar blot det var billigt. Vedkommende Svend, det var forresten ham med det

fine Øgenavn Den blaa Slave, skulde en Aften træffe en Pige i Figaro. Han stod hjemme i Slagterigaarden om Aftenen i fuld Puds: lang Ulster, fra hvis Yderbrystlomme et blaat Silketørklæde stak ud, 6 Cigarer til en Mark – kaldet Radekopper, fordi de blev fabrikeret af en Mand, der hed Radekopp – i den anden Lomme, Flipper med Knæk og højrrødt Slips og høj graa Hat; men han manglede Penge.

Mester var ikke hjemme, det var en mørk Aften, og saa gik han over i Urteboden og fik noget graat Karduspapir. Han listede sig over i Slagteriet, hvor der hang Masser af Kød, stjal et af de fedeste Hestelaar, svøbte det ind i Karduspapiret og listede atter ud ad Porten og ad Byen til. Da han er naaet hen i Torvegade, synes han pludselig at kunne see Mester komme ham i Møde fra Byen af. Han smider Hestelaaret op paa Nakken og løber nu ad Brogade og over Knippelsbro. Da han naaer Højbroplads, synes han, at Mester er i Hælene paa ham. Det øsregnede nu, og mellem den toppede Stenbro stod allerede store Vandpøle. Han vender sig om, træder feil og falder lige i Rendestenen med Laaret og den høje, graa Hat. Karduspapiret bliver strax gjennemblødt; men i en Hast faar han samlet Laaret og den høje Hat op og løber videre. Folk kigger forbauset efter ham, men han standser ikke før Stegekældereren i Aabenraa, hvor han smider det tilsølede Laar paa Disken. Han saa gruelig ud af Rendestensskidt; men efter at have gjort Toilette og faaet 2 Rigsdaler for Laaret gik han i Figaro, traf Pigen og dansede hele Natten. Han tænkte først paa Mester, da han kom hjem henad Morgenstunden;

men Mester tænkte ikke paa Den blaa Slave, for Mester sad selv i godt Selskab i Lysets Kælder, et gammelt Traktørsted, der laa, hvor den nuværende Panoptikonbygning ligger.

Det kunde ikke undgaaes, at der ofte paa disse Dansebuler blev Klammeri og Slagsmaal navnlig over Pigerne, og saa hændte det undertiden, at Parterne bleve bragte paa Stationen af Vægteren, for Politi kjendtes jo ikke endnu den Gang. Daværende Politidirektør Bræstrup var en god Bekjendt af min Fader, og han vidste, hvor nødvendig min Fader vilde have sine Folk straffede. Blev da en af Koblauch Folk indbragte til Stationen, saa blev Vedkommende ikke mulkeret. Nej, en Vægter blev sendt hjem med Fyren til min Fader, og der fulgte da gjerne et Brev med fra Bræstrup om, hvad Fyren havde forsyndet sig med, og saa skulde min Fader nok selv ordne Resten.

Jeg kan ikke undlade at omtale en lille Episode fra den Tid, der viser, at Pigerne i Køkkenet vare lige saa slagfærdige som Svendene i Slagteriet.

Man stemplede eller brændte, som før omtalt, den Gang Hestene i Hovene. Undertiden skete det inde paa Veterinærskolen, undertiden inde i Slagterigaarden, men var det her, saa blev Jernet til Brændingen glødet ovre i Kjøkkenet paa det aabne Ildsted.

En ældre Professor fra Skolen kom en Dag ind i Gaarden for at stemple nogle Heste til Slagtning. Han var i Pudset, havde lige faaet et Par fine Støvler paa og stod nu og ventede paa det glødede Jern. Pigen, en kjøn, rask Tøs, kommer med Jernet, men i Stedet for at give

Professoren Jernet, farer hun hen og brænder ham i begge Støvlesnuderne. Min Fader blev rasende og raabte til Pigen: »Hvad gjør Du, Tøs?« Men Pigen kastede roligt Jernet fra sig og sagde ganske roligt: »Mester, jeg brændemærker ham blot, for at alle andre Piger kan tage sig i Agt for den Jæger!« Og saa løb hun, medens Professoren listede ud af Porten. Sagen var den, at Professoren flere Gange havde været temmelig nærgaaende mod Tøsen; nu hævnede hun sig.

Ja, det var nogle raske Piger den Gang, men de var jo ogsaa vant til at bestille noget. De kom ikke hjem fra Danseboden om Morgenen og lagde sig til at sove. Nej, Stadsen af, det gamle Kluns paa, og saa tog man fat med en Morgensang, som Regel den sidste nye Trippevals, og saa om Aftenen gik man til Dans igjen. Natten var deres egen.

Den gamle Slagterigaard var med sin toppede Brolægning meget stejl, og naar vi kom hjem med en i Byen hentet Hest paa Vogn, saa blev Pigerne raabt ud og maatte hjælpe til at skyde paa Vognen, ligesom de maatte hjælpe til at hejse op, naar Hestene, der blev slagtede, var meget store. Man kjendte nemlig ikke til Hejsespil. Al Ophejsning skete ved 2 Tallier og en Bom. Man trak først i den ene Side og saa i den anden, og naar Hesten var hejset helt op, saa blev der lagt et Reb, Afbinderreb som man kaldte det, om hver Ende af Bommen. Først i Begyndelsen af Halvfjerdserne blev der anskaffet et Hejsespil.

Man skulde synes, at Slagteriet var for lille til den store Slagtning, der da foregik, men man hjalp sig. Var

Slagteriet fuldt, saa huggede man ned paa Kroppene og stablede Fjerdingerne oven paa hinanden inde i Salteriet paa Gulvet. Men hændte det saa, at det om Vinterten blev Frostvejr, ja, saa frøs hele Balladen sammen i en Klump, og man maatte vente med at skære dem itu, til det blev Tøvejr.

I 1862 aabnede min Fader en Filial i Klerkegade og noget senere en paa Nørrebro i Griffenfeldsgade samt en paa Hoppens Længe, det nuværende Hindegade. 1865 begyndte de første Konkurrenter at melde sig: en Slagter Andreassen, der aabnede en lille Bod i Sølvgade. Bodden forefindes endnu omend i lidt forandret Skikkelse. Samme Aar aabnede endnu en Hesteslagter i Adelgade; men min Fader vedblev dog stadig at være den førende til helt op sidst i Halvfjerdserne. Den Gang var der dukket flere Hesteslagtere op i København.

Skulde der i min Faders Tid dræbes en Hest Kl. 9, saa slog Klokken ni, idet Hesten gik ind i Slagteriet. Folkene fik deres Frokost Kl. 8 om Morgen, Middagsmaden Kl. 12 og Aftensmaden Kl. 6, og Gud naade Kvinderne i Køkkenet, hvis ikke Maden stod paa Bordene, naar Klokken slog. Hændte det, ofte om Sommeren, at der var inviteret Gæster til en Køretur Kl. 12 Middag, saa holdt Vognen forspændt parat et Kvarter før 12, og naar Klokken slog 12, højest 5 Minutter over, blev der kørt ud. De, der ikke vare komne i rette Tid, maatte blive tilbage.

De Marker, der tilhøre Københavns Magistrat, og som ligge paa Kløvermarksvejen bag det nuværende White Star, havde min Fader forpagtet i Halvtredser-

ne. Her gik Masser af hans Kreature og Heste, og her sloges Hø i Sommertiden. Men jeg troer ikke, det var noget, der betalte sig; thi efterhaanden som Kørerne kælvede, saa blev Kalvene som Regel stjaalne, og af hvem kjendte ingen, maaske af en eller anden, som manglede Penge til Dansebulerne.

For Enden af disse Jorde laa Borups Mark. Her stod Skafottet, hvor Datidens Forbrydere blev henrettede. Min Fader har fortalt mig, at han selv havde seet fire Delinkventer blive henrettede derude, hvoraf han kjendte den ene, det var ham, de kaldte for Smeden.

Der arbejdede i mine Barneaar 2 Brødre hos min Fader, de hede Ferdinand og Alfred Jensen, og disse vare Søner af den omtalte Smed. Smeden arbejdede hos Burmeister, da Alfred var et Spædbarn. Smeden boede i Sofiegade, var meget jaloux paa sin kønne Kone, og da han en Dag ved Middagstid kom hjem, laa Konen i Sengen med den lille Alfred ved Brystet. Han syntes, der i Stuen lugtede af Tobaksrøg, og jaloux som han var, blev han aldeles rasende. Han greb en stor Brødkniv, foer hen til Sengen og stak Konen ihjel. Saa blev han grebet, dømt til Døden og henrettet paa Borups Mark.

Begge Drengene kom senere til min Fader, voxede op i Slagterigaarden; men medens den ældste Ferdinand var en rask Arbejder, hvilede der som en Forbandelse over den yngste Alfred. Det var, som om Faderens Synd heftede sig til Sønnen, det Barn, som laa ved Moderens Bryst, da Forbrydelsen skete. Alt, hvad denne Alfred rørte ved, var som forbandet. Kødet han arbejdede med,

blev sjældent solgt. Altid var han uheldig, og selv var han gul og gusten. Saa kom han fra min Fader, blev Sæddrager ved Havnen, og der faldt han en Dag med en Sæk Sæd paa Nakken og jagede i Faldet et Mergel-spir op i Livet og døde.

Forinden jeg afslutter mit første Afsnit, ca. 25 Aar af disse mine Erindringer, skal jeg blot omtale en enkelt af de Heste, vi fik fra Militaïretaten. Naar en Hest den Gang, ja, helt op til Firserne, skulde slaes ned, mødte der til fastsat Tid en Dyr-læge, en Officer, en Underof-ficer og en menig Mand, der trak Hesten, fra det Bat-teri eller den Afdeling, Hesten tilhørte. Dyr-lægen skulde udstede Dødsattesten, Officeren underskrive den, og Sergenten bevidne, at den var dræbt. Naar der nu om Efteraaret undertiden var mange Heste paa samme Dag og Tid fra forskellige Afdelinger, saa var der et helt Rykind af Militaire i Slagterigaarden, og det var en hel Festdag for os Dreng. Da afdøde Kong Christian den 9de laa som Prins ved Hestgarden, var han personlig et Par Gange ude i den gamle Slagterigaard, har min Fa-der fortalt mig, for at overvære Nedslagning af gamle Officersheste fra Hestgarden. Og der var mange be- kendte Heste, der blev slaet ned paa det gamle Sted.

Det lyder maaske underligt at tale om kjendte Heste; men hvem kjendte for Exempel ikke Kragelund i de Ti-der. Kragelund var Militairets mest kjendte Hest. Den var taget fra Østrigerne i Krigen 1864 og ført hjem med til København. Den havde sikkert nok været Trompe-terhest, for den kjendte alle Hornsignalerne og var et meget klogt Dyr. En Staldunderofficer ved det Batteri,

hvor Kragelund fik Nummer, har i Feltartilleriunderofficerernes Medlemsblad skrevet en lang Artikel om Kragelund. Han fortæller om, hvorledes Hesten, naar den var paa Manøvre, fik sin Morgensnaps Brændevin sammen med Soldaterne. Snapsen blev hældt paa et Stykke Rugbrød, og saa aad Kragelund Brødet; men var der ikke Brændevin derpaa, saa fnøs den. Samme Underofficer var ogsaa med den Dag, Kragelund blev trukken hen i det gamle Slagteri i Dronningensgade, hvor den blev dræbt, eller rettere som gammel Militairhest »gik til Storarmeen«. Naar der, hvad ofte skete, til Slagteriet kom Heste fra finere Steder, saa mødte min Fader altid selv og slog den ihjel. Han var sikker i sit Slag som faa, og skete det en sjælden Gang, at en af Svendene slog Fejl paa en Hest, saa var min Fader meget vred.

Fine, fede Heste begavede han ogsaa gjerne selv; thi den Gang bleve de fede Heste ligesom Oxerne begavede paa Stegene. Et Arbejde der ofte var meget vanskeligt, da Hestefedt jo altid er mere flydende end Oxetalg; men min Fader kunde begave som ingen anden. Fedtet hang paa Stegene i smaa, fine Perler, derfor kaldte min Fader det ogsaa for Perlestikkerarbejde. Paa Ryggen af saadanne fede Heste blev der altid lagt hvide Lærredstykker, og naar min Fader stod og begavede i sin hvide Frakke og Forklæde, og jeg stod og saa paa ham, sagde han som Regel: »Gaa over til din Moder og faa et Par store, hvide Klude til at lægge paa Hesten.« Jeg gik og kom tilbage med den Besked, at Moder ingen Lærred havde, skønt Skufferne bugnede af Lærred. »Ikke det?«

svarede min Fader, og saa gik han over i Stuen, rev en Skuffe op, et Par Lagner fløj ud og saa Ratsz. Hvert Lagen blev revet i 4 Stykker, saa havde han Klude. Behandlingen af Kødets gik forud for alt, og min Moder græd for sine Lagner.

Som min Fader var pillen med Slagtningen, saaledes ogsaa med Ophængning af Varerne i Butikken. Alt skulde hænge efter en Snor, og naar Kødets, naar han ikke selv var til Stede, blev hængt skævt op, saa kaldte han det for Skomagerarbejde.

Jeg husker en Gang, kort forinden han døde, vel i 1890 eller 91, vi havde flere Læs Kød at hænge op, og han vilde have, at jeg skulde hænge Bagfjerdingerne op paa Række, medens han stod og saa paa det. Jeg hængte op og hængte op, og stadigvæk raabte han: »Forkert – Skidt« o.s.v. Saa blev jeg ked af at slæbe mere og sagde: »De Fjerdinger kan ikke hænge anderledes.« »Naar ikke det?« raabte han, og saa sprang han til, huggede en for en og slog dem i Krogene. De hang som Soldater paa Rad. »Saadan skal de hænge,« sagde han, og jeg maa indrømme, han havde Ret. Den Gang var han nogle og halvfjerdsindstyve Aar, saa det var raskt gjort af en gammel Mand, da flere af Fjerdingerne vejede over 150 Pund Stk.

I September 1868 døde min Faders første Hustru. Min Moder Anna Magdalene, født Flindt, blev i Februar 1869 gift med min Fader, og samme Aar den 28. Juli 1869 blev jeg født i Dronningensgade 56 paa 1. Sal.

Med min Moder var det, som der var kommen ny Arbejdskraft til Forretningen. Hun var nemlig ikke som

andre Kvinder anlagt for det huslige. Nej, hendes Lyst gik i Retning af Forretningens Tarv. Hun tog sig af Butikken, og først og fremmest af de store Nedsaltninger af Hestekød og Fabrikationen af Spegepølser, som først i Halvfjerdserne skulde tage saa mægtigt et Opsving, og hun var jo vel egnet dertil. Ung, 20 Aar, kraftig, med Lyst til at arbejde, rode om jeg saa maa sige, for det var jo et komplet Roderi med de daværende smaa og primitive Maskiner eller rettere »Haandværktøj«, som man havde den Gang; men der blev arbejdet. Jeg skal senere forklare, hvad jeg mener med Arbejde, og hvad min Moder præsterede i disse Tider.

Der var jo en stor Forskjel paa Alderen mellem min Fader og min Moder. Hun var som sagt knapt 20 Aar, da de bleve gift, og han 54 Aar, men det gik. Arbejdet blev ikke forsømt, om ogsaa der faldt en halv Snes Børn til i Ægteskabet. Det første Jubilæum, 25 Aars Jubilæet den 20. Februar 1872, oprandt. Det blev fejret med et større Knald, og en Redaktør af et da bekjendt Københavnsk Blad skrev et lille Kvad, som jeg herved gjengiver sammen med en Sang af Visedigteren W. Rantzaus, som ligeledes blev skreven i Dagens Anledning. Digtet lyder saaledes:

*Ej alle blev den Lod vel givet
 Som Du at skue fem og tyve svundne Aar
 I virksom Drift. – Var stundom Livet
 Lidt broget, Du vandt ved Fliden gode Kaar.
 Dog ej dit Brød Du nød alene.
 Du følte varmt din Næstes dybe Sorg og Trang.
 Derfor vil alle Hjærter sig forene*

*Og ønske Dig idag en Fremtid, sorgfri, lang.
Vi saa Dig glad din Skærv at bære,
Til Danmarks Søn, da han i Kampen lod sit Blod.
Det gjør dit Sind og Hjærte Ære,
At ej for Armod's Bøn Du lukkede din Bod.
See, derfor Hilsner til Dig lyde,
Og mangt et venligt Ønske hæves for Dig frem:
»Gid Koblauch Helbred, Kraft Du nyde,
Til atter fem og tyve Aar Du har lagt hen.«*

Det sidste Ønske blev imidlertid ikke opnaaet, idet min Fader døde 4 Aar før Halvtredsaars-Jubilæet.

Visen som W. Rantzau skrev i samme Anledning, 25 Aars Jubilæet, er ubetinget mere morsom, her er den.

*En dobbelt Fest Du har i Dag,
Og samlet i et muntert Lag
Du er med dine Kjære.
Derfor jeg som ubuden Gæst
Vil være med ved Dagens Fest
:,: Og synge til din Ære. :,:*

*Dit Navn er kjendt paa Christianshavn,
Du virket har til Held og Gavn,
Og Varerne var gode.
For Fattigfolk Du gjorde klart,
At Hestekød var sundt og rart
:,: Til Sursteg – Beuf la mode. :,:*

*Stod Oxekødet højt i Pris,
Saa slagted' Du i massevis
De rare, fede Hopper.*

*Saa mangel Fuldblods rakte Hals,
Du førte tit til sidste Vals
∴ En Vallak, en Knabstrupper. ∴∴*

*Der var en Tid, da Du var svag,
Du brat blev ramt af Skæbnens Slag.
Det var en farlig Krise.
Men der kom atter Liv i Hans,
Saa i din fulde Sundheds Glans
∴ Du kan idag Dig vise. ∴∴*

*Ja, der kom atter Lyst og Liv.
Du fik en god og flittig Viv,
En rigtig lille Bolle.
Og godt med hende er Du tjent.
Hun laver Pølser excelent
∴ Og koger »Mankeolle«. ∴∴*

*Gid Held og Lykke følge maa,
Og huslig Kjærlighed bestaa,
Familien sig formere.
Gid Jubilaren han maa faa
Et helt Dusin af raske Smaa,
∴ Og Handlen maa florere. ∴∴*

III

DA de første 25 Aar vare vel passerede, begyndte et nyt Afsnit i Firmaets Historie, og dette Afsnit, de næste 25 Aar, har jeg jo selv oplevet, saa Fortællingen kan blive lidt mere sammenhængende imod den første Periode, der bestod af Oplysninger, jeg havde samlet i Øster og Vester.

Hvad der foruden den Masse af Heste, som var kommet direkte til Slagteriet, bidrog til, at Slagtingen steg saa kolossalt i Halvfjerdserne, var, at min Fader nu havde begyndt at søge Landets Markeder, købe Heste til Slagting der. Navnlig om Efteraaret kom der det ene store Kobbøl af Heste hjem efter det andet. Jeg kan huske, det ofte hændte, at Driften var paa 50 eller 60 Stk. De vare bundne i Halerne paa hinanden, og ofte naaede Rækken fra Slagteriet og helt ned til Frelsers Kirke.

Der var gamle udtjente Bønderheste, men navnlig Heste som Teglværkerne havde brugt i Sommertiden til at gaa og stampe Ler til Murstensfabrikation. Den Gang var der ingen Maskiner til at ælte Leret som nu. Leret blev gravet op af Jorden og dænget op paa store Flader mellem nogle Jordvolde, saa kom der Vand paa, og saa gik der en Snes gamle Heste og travede rundt i Lerpløret, til det var æltet. Paa samme Maade gik det til med Tørvefabrikationen. Derfor kaldtes ogsaa disse

Heste Teglværks- og Tørvemoseheste. Om Efteraaret, naar Fabrikationen var endt, bleve de solgte til Slagting. Prisen var den Gang som Regel 17 Rigsdaler og 3 Mark eller 35 Kr. i vore Penge.

Naar nu der kom saadanne Masser af Heste hjem fra Efteraarsmarkederne, og vi havde mange i Forvejen, saa kneb det med Pladsen. I Staldene, hvor der var 6 Baase, blev der stillet 3 i hver Baas og for Enden af Baasene paa tværs saa mange, som der kunde stables ind. Falde kunde de ikke, for den ene støttede den anden. Resten blev saa bundne eller slupne løse i Gaarden. Portene til Gaden bleve laasede af, og de Beboere, der boede i Ejendommen, maatte saa gaa igjennem Butikken, Bagværelset og op ad Trappen, indtil Hestene vare slagtede. Saa blev der slagtet væk. Svendene tog for Fode, den nærmeste Hest først, og saa slagtede man Dag og Nat, til der ikke var flere tilbage.

Der kunde som omtalt ikke hænge mere end en Snes Stykker i Slagteriet, men naar Rummet var fuldt, blev de først slagtede skaaret ned i 4 Kvarter og lagte ind i Salteriet. Det gik brilliant i de Tider. Slagting ... ja, det var jo noget helt andet den Gang end nu.

Det vanskeligste om Vinteren, hvor det blev tidligt mørkt, var Belysningen. Den skeete ved Tællelys, som vare stukne i Lysepinde. Gas fandtes kun i Butikken, og Petroleumslamper maatte ikke findes i Slagteriet af Frygt for, der skulde komme Petroleum paa Kødet, saa det hele foregik ved Tællelys.

Hvor mange Gange blev man ikke i Vintertiden sendt hen til Lysestøberen i den lave Stue i Store Torvegade

for at købe 17 Lys paa 2 Pund. De kostede, saa vidt jeg husker, 3 Mark. Saa blev der tændt 5 à 6 Lys. De bleve stukne i Lysepinde, og Pindene bleve igjen stukne ind i Revnerne paa Træbjælkerne i Slagterimuren, og samtidig fik Drengene hver en Lysepind eller et tændt Lys og maatte staa bøjede i Timevis og lyse for Svendene, medens de slagtede. En Dreng til hver Svend. Saa skulde man passe paa, at Svenden kunde see; for kunde han ikke see, og kom han til at skære Hul i Huden, fik man en paa Kajen eller slap i heldigste Tilfælde med en Masse Grovheder.

Lysene kom kun ud af Haanden, medens en ny Hest blev trukket ind, saa skulde der lyses højt, for at Svenden kunde see og slaa den ihjel.

Det var jo ikke altid let for os Drengene at lyse Svendene tilpas, navnlig ikke naar der blev slagtet hele Natten; for naar Klokken blev 11 eller 12, saa meldte Sønnen sig som Regel; men der var ingen Vej udenom. Det var blot om at holde ud, til den sidste Hest var dræbt, eller til der kom Dag paa Himmelen. Samtidig med at Drengene skulde holde Lysene for Svendene, saa skulde de ogsaa »snyde Lysene«, det vil sige pudse Tanen eller rettere knibe det forbrændte Stykke af. I Slagteriet havde man ingen Lysesax, som man ellers brugte i Stuerne. Nej, man spyttede paa Tommel- og Pegefinger, og saa kneb man Tanen af, saa at Lyset atter kunde brænde klart, men ofte fik man brændt Fingrene nederdrægtigt ved dette Arbejde.

Min Fader var meget omhyggelig for Dyrene, og navnlig sørgede han for, at de aldrig manglede Vand

og Strøelse. De fleste af disse gamle Heste, der ad Landevejen kom spadserende ofte mange Mile borte fra til København, vare jo trætte og kunde de komme til det, lagde de sig, naar de kom paa Stald. Sørgede en Mand ikke for, at Hestene fik Æde, Vand og Strøelse, saa fortjente Raden heller ingen Æde selv, sagde min Fader men dette skeete heller ikke, i alt Fald kun sjældent. Der gik jo Masser af Strøelse til saa mange Heste; men alle Lofterne vare ogsaa som Regel stoppende fulde af Halm, og den kostede jo næsten intet, og hvorfor?

Jo, den Gang havde København de halvaarlige Flyttedage, hvor fattige og rige, før de flyttede, smed alt ubrugeligt ud paa Gaden, og blandt det var Sengehalmen fra Madratserne. Der blev klippet Hul paa Betrækket, og Indholdet rystedes ud for alle Vinde. Fattigfolk, ja og en stor Del af Middelstanden laa nemlig ikke som nu paa Krølhaars- eller Fjedermadratter, men paa Halmmadratter, og Halmen blev fornyet hvert Halvaar paa Flyttedagen.

Denne Dag blev der saa sat et Par Vogne i Gang, 2-3 Mand paa hver. Saa var det blot om fra Morgenstunden at komme hen i de bedre Kvarterer og samle Halm, der hvor Halmen var lang og reen og ikke befængt med sorte Husarer, d.v.s. Lopper, hvad Halmen altid var, naar den blev opsamlet i Smaagaderne. Vi kørte Halm hjem fra Morgen tidlig til Aften silde. Alle Lofterne bleve stoppede fulde, og der var Strøelse til Dyrene for lange Tider. Det var en Svir for os Drengene at køre med paa disse Ture, selv om vi risikerede at blive slemt medtagne af de sorte Husarer.

Slagtning var som sagt et Hundeliv den Gang. Det var jo anderledes strænge Vintre end nu, Vintre med megen Snee og Frost. Inde i Slagteriet var der som Regel lunt af al den dyriske Varme og Damp, men ude i Gaarden var der koldt, navnlig om Nætterne, og i Gaarden skulde man jo jævnligt for at hente Vand ved Posten; for indlagt Vand i Slagteriet var en Luxusartikel, som vi da ikke kjendte, lige saa lidt som Vand i Køkkerne. Nej, alt Vand maatte hentes ved Posten i Gaarden, og der brugtes ofte meget Vand. Varmt Vand skaffede man sig inde paa den tæt ved liggende Oliemølle. Her løb det kogende Spildevand fra Dampmaskinerne ud af et Rør og flød bort i Rendestenen, saa holdt man bare en Spand under Røret, fik man varmt Vand ganske gratis, og det altid; for Møllen gik baade Nat og Dag, Hellig og Søgn. Kom man imidlertid let paaklædt fra det lune Slagteri ud i Gaarden i Frost og Snee, saa slog Tænderne Tappenstreg i Munden; men det blev jo ogsaa en Vane som alt andet.

Min Fader var meget omsorgsfuld for Folkene, og ligesaa præcist som Folkene fik deres Mad om Dagen, ligesaa godt blev der sørget for dem, naar de arbejdede om Natten, med Mad og varm Drikke. Pigerne i Huset maatte skiftes til at staa op og koge Drikke til Folkene, naar der slagtedes om Natten, og selv kom min Fader gjerne over i Slagteriet ved 11–12 Tiden med en varm Toddy »med dobbelt Væge«, som han sagde, til Folkene. Naar der arbejdedes over Lørdag Aften, blev der brygget en Bolle Punch, og saa blev der hentet for en

Daler Kager fra Konditoren ovre ved Børnehusbroen. Ja, det var jo hyggelige Tider den Gang.

Jeg mindes en lille Episode fra en saadan Nat, da der blev slagtet lige til om Morgenen. Jeg havde en Halvbroder, som den Gang vel var en 18–19 Aar, stor og kraftig. Han hjalp til i Slagteriet, og denne Aften kom der tilfældigt en lille Veninde for at besøge ham. Han var bange for, at min Fader skulde see hende, saa han fik hende derfor praktiseret op paa et lille Kammer, som en af Folkene havde over Stalden. Hvem der saa havde lukket Døren i Laas til Opgangen efter hende, ved jeg ikke; men da min Broder omsider skulde op og see til Pigebarnet, maatte han sætte en Stige til Taget for ad denne Vej at slippe ind til hende.

Det var en mørk stjerneklar Aften med Frost og ca. $\frac{1}{2}$ Alen Snee. Stigen blev sat til Taget ved Slagteriet, og jeg skulde saa staa og holde forneden, for at den ikke skulde glide, medens min Broder krøb op. Han var lige kommen op paa Taget og stod paa alle fire i Sneen, da vi hørte min Fader komme. Min Broder maatte blive staaende paa Taget og jeg ganske stille ved Stigen; men da min Fader aabnede Døren til Slagteriet, og Lysskæret faldt ud i Gaarden, saa han mig, og sagde barsk: »Hvad staar Du der efter Dreng? Tag den Stige væk!« Hvad jeg svarede, husker jeg ikke. Jeg husker blot, at min Fader blev i Slagteriet i ca. $\frac{1}{2}$ Time, og i al den Tid maatte min stakkels Broder staa ubevægelig paa Taget paa alle fire. Da Fader var gaaet, blev min Broder hjulpet ned. Han var bogstavelig halvt død af Kulde.

Kærligheden til den lille Veninde var bleven grundigt afsvalet, og han gjemte aldrig mere Gjenstanden for sine Længsler paa Staldloftet.

Efter Slagtingerne om Sommeren blev alle Lokalerne og Gaarden hver Aften skyllet med Masser af Vand. Alene til Gaarden blev der brugt over 100 Spande Vand. Gaardens Brolægning var jo lidt toppet, saa alt urent skulde formelig skylles bort. Det skulde være i Orden, og alt skulde staa paa sin Plads.

Kloaker som nu kjendtes ikke meget. Det var jo de aabne Rendestenes Tid. Gjennem Rendestenen i Gaarden og Porten, hvor den var overdækket med et solidt Brædt, løb Vandet ud i Rendestenen paa Gaden og herfra hen til Hjørnet af Torvegade, hvor den nærmeste kommunale Kloak fandtes. Kommunen havde nemlig heller ikke Kloaker i Sidegaderne, men kun i enkelte store Hovedgader. I Rendestenen sad Ungerne, naar det var Regnvejr, og vaskede deres Ben. Var det øsende Regn, sejlede de paa de løsrevne Rendestensbrædder, og Vandet stod helt op paa Gaderne, fordi Kloakerne ikke vare indrettede paa at tage større Masser af Vand.

Om Sommeren, naar det var fint Vejr, og Vandet i Rendestenen var klart, lavede Drengene Papirsbaade, som de satte ud paa Strømmen og lod glide afsted ind under de store Rendestensbrædder, der laa foran Husportene. Var Baaden saa forsvunden, saa løb man hen og lagde sig paa Maven ved den anden Ende af Brættet for at kigge efter, om den snart kom ud. Der stilledes ikke saa store Fordringer af Børnene til Fornøjelser som nu til Dags.

Lidt til Side for Porten i Slagterigaarden var der midt i Rendestenen nedgravet en stor Tønde, der optog Blodet fra Slagteriet. Naar denne Tønde var fuld, blev Blodet øst op i nogle tomme Tønder for senere at blive kørt bort. Man skulde altid passe paa, at Blodtønden ikke løb over; men naar der nu blev slagtet meget, ja, saa skete det, at Blodet løb over og løb gennem Gaarden ud paa Gaden og hen til Kloaken ved Torvegade, der ofte var forstoppet. Ja, og hvad saa? Saa steg Blodet helt op paa Gaden. Man skulde nu tro, at den Betjent, der gik Vagt i Torvegade, vilde skrive Rapport, og at vi saa vare blevne trukne op i Retten og mulkterede, men nej. Den Gang var Forholdet mellem Politi og Borgere udmærket. Man ulejlignede ikke sin Næste for saa lidt. Nej, Betjenten kom blot hen og aabnede Porten til Gaarden og raabte med fuld Røst: »Blodet løber over.« Saa vidste vi Besked. En Mand løb hen og skaffede med en Kost Luft i Kloaken. Var den Gamle, min Fader, saa ikke hjemme, naar det skete, ja, saa maatte man være glad, for Uorden var hans værste Fjende.

Sidst i Tresserne og først i Halvfjerdserne havde min Fader ogsaa begyndt at gøre store Indkøb paa Trommesalen, det daværende Kvægtorv, som laa, hvor nu Gl. Kongevej og Vesterbrogade støder sammen. Navnet Trommesalen havde Pladsen faaet, fordi Markederne, der afholdtes her hver Onsdag og Lørdag, blev indledet ved, at en Mand hamrede løs paa en Tromme for at bekendtgjøre, at Handelen nu begyndte.

Der var jo ikke saa propert paa Trommesalen. Det var en aaben Plads med gamle Træfolde, og toppet Bro-

lægning skiftede med Jordvej eller Ælte, naar det var Regnvej; men der var Handel, Liv og et godt Kammeratskab. Kommissionaire kjendtes meget lidt. Bønderne kom selv trækkende med deres Kreature eller Heste og solgte dem direkte til Slagterne for derefter paa hver Handel at drikke Lidkøb i den lille lavloftede Beværtning, der laa lige i Hugget, der hvor senere Indkørslen til de gamle Varepakhuse af Statsbanernes fandtes. Pengene faldt altid kontant paa Bordet. Kredit kjendtes ikke, ligesaa lidt som Checks paa Bankerne. Slagterens Bank var hjemme i Chatollet. Slagterne elskede Livet under den frie Himmel og Larmen hos Jacobsen, Glacis-Holm og i Staunings Lokaler.

Naar man nu hører om de Masser af Heste, der bleve slagtede i Begyndelsen af Halvfjerdserne, saa trænger det Spørgsmaal sig frem: »Blev der da solgt saa meget Hestekød i København i de Tider, eller hvor blev alt det Kød af?« Jo, Sagen var den, at der fra Begyndelsen af Halvfjerdserne viste sig et nyt uventet Afløb, nemlig Exporten. Hestekød var forhen hverken blevet exporteret i den ene eller den anden Tilstand; men nu kom Exporten.

Der var fra Norge og navnlig fra Kristiania begyndt at komme Forespørgelser, om vi kunne levere Hestespegepølser. Samtidig kom fra Sverrig Forespørgelser om vi havde saltet Hestekød til Salgs. Min Fader greb denne nye Chance, og nu kom der Gang i Fabrikationen af Hestespegepølser og saltet Hestekød. Den største Kunde, vi fik, var for Pølsernes Vedkommende Firmaet Schee & Aas i Kristiania, og for det salte Køds Ved-

kommende fik vi Forbindelse med flere store svenske Firmaer, hvoraf jeg særlig husker Wahlgreen i Stockholm. Senere var der et dansk Firma, Krog i Aalborg, som brugte en stor Del Spegepølser og salt Kød.

Fra Efteraaret begyndte til helt hen først i April Maaned, gik Vuggekniven og Pølsesprøjten fra tidlig Morgen til sildig Aften. 2 Mand hakkede, 2 Mand sprøjtede Pølserne, alt uafhængig af de store Slagtninger.

Hele Saltningen blev forestaaet af min Moder, der fra om Morgenen tidlig til sent paa Aftenen var paa Færde overalt. Kødets, der brugtes til disse Spegepølser, blev afpillet af 3 eller 4 Koner, som hele Vinteren fra Morgen til Aften var i fuld Aktivitet. Det var som Regel Koner fra Amager eller svenske Koner, navnlig de sidste vare meget raske til dette Arbejde, der ikke var saa behageligt, naar Kødets var stivfrossent og først skulle halvtøes, for at der kunne arbejdes i det. Men der var Koner, som Aar efter Aar mødte hvert Efteraar, og som sad hele Vinteren og skar Kjød hos os, medens de pusede i de valne Fingre og livede sig op med en Spølkum varm Kaffe og en Gnalling brun Kandis. Lønnen var for disse Koners Vedkommende 2 Kr. og fuld Kost pr. Dag. Det er jo ikke meget i vore Tider; men den Gang regnedes det jo for en god Dagløn, og saa faldt der jo ogsaa jævnlig en Stump Kød i Kurven, naar Konerne gik hjem om Aftenen.

Spegepølserne blev efter Saltningen i Læssevis kørt ud paa Amager til det nuværende Finlandsgade, hvor Røgeriet, som vi havde, laa, og her gik en Mand og passede Fyrene. Naar saa Pølserne vare røgede, bleve de

atter kørte ind i Dronningensgade og stablede fra Gulv til Loft i et Lokale ved Siden af Salteriet. En Gang om Ugen bleve de saa pakkede i store Trækasser med ca. 300 Pund i hver og kørte ned til Damperen, som fra Kvæsthusbroen gik til Kristiania.

At Firmaet Schee & Aas var et rigt og et fint Firma sees bedst af, at vi, saa snart vi havde faaet Ladeseddel paa, at Pølserne var om Bord, og denne Seddel var blevet paategnet af det norske Konsulat, kunde gaa ned i Landmandsbanken og hæve Pengene. Jeg har i mine Drengaar faaet mange Tusinder udbetalt der i Banken for Spegepølser til Schee & Aas.

Prisen, vi fik for disse Pølser, var i mange Aar 35 Øre pr. Pund, og det var jo noget, der gav Penge, naar man regner, at Kødets kun kostede 5 à 6 Øre Pundet og Spækket 20 à 25 Øre. Arbejdslønnen var heller ikke stor. Fragt og alle Udgifter til Kasser fik vi betalte.

Al Nedsaltning af Kød blev som omtalt besørget af min Moder, og det var ikke smaa Partier, det drejede sig om; thi vi havde undertiden 50 Foustager Kød staaende, store Romfade, der hver kunne indeholde 500 Kilo Kød. Naar vi saa havde Lageret fuldt, skrev vi til Sverrig, og saa kom Opkøberne. Kødets blev smidt op af Lagen paa store Bastmaatter, der laa paa Stengulvet, og saa købsloges der og vejedes op, og Kødets gik til Sverrig.

Rigtignok tjentes der mange Penge ved denne Export, men af og til vankede der jo ogsaa et Knald til den anden Side, og jeg skal her omtale en lille Historie fra sidst i Halvfjerdserne.

Der boede foran i Sundbyerne en Mand, der hed Carl Schmidt. Han var en af de første Pølsefabrikanter, der dukkede op i denne Tidsperiode, og vel nok den fineste og bedst anskrevne. Hans Vare var 1ste Klasses, for hvilket der forelaa Bevis, idet de forhandlede af Urtekræmmer Ludvig Aagaard i Lille Kirkestræde, et af Datidens fineste Steder.

Denne Schmidt var en god Ven af min Fader, og en Morgen kom han og fortalte, at han havde hørt, der var strandet en stor amerikansk Damper paa Skagen. Den var ladet med Flæsk og Spæk, og alt hvad der var bjærget skulle nu sælges ved offentlig Auktion deroppe. Han foreslog Fader, at de skulle rejse sammen derop og købe hele Historien paa eet Hammerslag. Der var Masser af Penge at tjene, forklarede han. Han ville lægge Sagskundskab til, naar min Fader ville lægge Pengene, og saa skulle de dele Fortjenesten. Efter nogen Snakken frem og tilbage gik min Fader med til Planen.

Da de vare komne derop, købte min Fader hele Ladningen, eller hvad der var bjærget for 9000 Kr., og Pengene faldt paa Bordet ved Auktionen. Der blev fragtet en Skonnert til at føre Flæsket til København, og nogle Dage efter ankrede den op ved Christianshavn.

Da nu Schmidts Konkurrenter saa disse Ladninger af Flæsk, der var købt for en Spotpris, bleve de misundelige, løb til Sundhedspolitiet og anmeldte Sagen, idet de mente, at Flæsket maatte være ubrugeligt til Menneskeføde, da det havde ligget i Søvand i flere Dage. Politiet kom og beslaglagde foreløbig hele Ladningen,

før den var losset, og Bladene skrev store Artikler om Flæsket.

Min Fader var meget ked af den Historie. Men Flæsket blev imidlertid undersøgt paa Steins kemiske Laboratorium og erklæret for brugeligt til Menneskeføde, saa Schmidt triumferede. Nu blev det frigivet, og Løsningen begyndte; men min Fader var bleven ked af alt det Vrøvl og bad Schmidt om at tage hele Ladningen hjem til sig selv, fabrikere og sælge det og saa kunde de dele Fortjenesten, naar min Fader først havde faaet de 10,000 Kr., som Udlæget var løbet op til med alle Udgifterne.

Min Fader anede ikke, at det hele af Schmidt var en Spekulation. Han var forgjældet, og efterhaanden som han solgte Flæsket, kom hans Kreditorer og tog Pengene, og selv soldede han en Del op. Saa en Dag kom der Meddelelse om, at Carl Schmidt var gaaet fallit. Alt Flæsket havde han solgt, ikke en Øre ejede han, og min Fader tabte de 10,000 Kr. Schmidt gav nok min Fader et Bevis for, at han skyldte ham Pengene, hvis han senere skulle komme til Hægterne, men det kom han aldrig.

Denne dygtige, smukke, stoute Mand døde paa Taarnby Fattighus, og den Dag min Fader hørte, han var død, tog han Gjældsbeviset frem, rev det i fire Stykker, og idet han kastede Stumperne i Kakkellovnen, sagde han højt: »Farvel Schmidt! Du var en rar Tyveknægt.« En morsom Afsked med en gammel Ven og med 10,000 Kr.

Man kan, efter hvad jeg har fortalt, nok tænke, at Vinteren var den travle Tid, og at Sommeren blev betragtet som en Hviletid. Hvad der foruden Slagtningen

og alt det andet forøgede Kød­mængden var, at der jævnligt kom en Del slagtede Vare ind ad Landevejen med Landslagterne. Hele Vinteren igjennem kom disse Slagtere kørende ind rundt om fra Byerne paa Sjælland ofte mange Mile borte fra, og skjønt de ikke fik mange Penge for et saadant Læs Kød, saa maa det vel have givet Fortjeneste for dem. Hestene paa Landet kostede vel ikke meget over Hudens Værdi.

Det har dog ofte været en sur Fortjeneste, naar man tænker paa det Rakkerliv at køre mange Mile ad Landevejen som Regel om Natten, ofte i bidende Frost og Sneestorm, hvor Vognen med en eller to gamle Krikker for af og til stak fast i Snedriverne. Den eneste Trøst, disse Mennesker havde, var Landevejskroerne. Der var der lunt, men desto koldere var Turen, naar man kom ud fra den varme Krostue og skulle køre videre.

Samtidig med at jeg har omtalt Exporten af Pølser og Kød, skal jeg omtale en Sidegren til Exporten, som navnlig i Januar og Februar spillede en stor Rolle. Det var Levering af Kød til Fiskefangst, Fiskekød, som det blev kaldt. De store islandske Grosserere havde først i Halvfjerdserne begyndt at udsende Skibe til Fangst af »Havkale«, en stor Haiart, der er 7 à 8 Meter lang, og som høre hjemme i de nordlige Ishave. Og hvorfor skulle der navnlig etableres Fangst paa denne Havkal eller Hai? Jo, fordi den havde en ganske kolossal Lever, der kunde veje op til 50 Pund, og som indeholdt Masser af Olie. Jeg har talt med en gammel Kaptain, der havde drevet denne Havkalefangst, og han fortalte mig, hvorledes det foregik.

Man sejlede op i de nordlige Ishave, hvor Havkalene holdt til, og medens man sejlede langsomt frem, blev der sat et stort Stykke blodigt Hestekød paa en solid Krog, der var fastgjort i en solid Line til Skibssiden eller Spillet. Kødet eller rettere Krogen med Kødet efterlod sig under Farten en lang blodig Stribe i Vandet. Saa kom Havkalene styrtende efter, nappede Kød og Krog som glubende Ulve, og saa blev der halet ind paa Linen, indtil det glubende Uhyre hang paa Skibssiden. Den sprællede voldsomt; men en Mand væbnet med en stor, lang Kniv løb nu til og skar med et vældigt Snit Hul paa Uhyrets Bug. Et raskt Ryk og den store Lever blev revet ud og trukket ind paa Dækket. Krogen blev flænset ud af Gabet, og Kadaveret gik under de sidste Krampetrækninger uden Bords i Søen. Det var jo kun Leveren, som havde Værdi. Saa blev der sat ny Madding paa Krogen, og Fangsten fortsatte. Det kunne ofte være Tusinde af Levere, der bleve bragte hjem til København eller Island, for der at blive lavede til Olie eller Tran.

Først i Halvfjerdserne begyndte denne Leverance af Kød til Fiskefangst. Kødet, der blev brugt, var som Regel af selvdøde Heste, og her aabnede der sig pludselig Afløb for en Vare, der forhen havde været uanvendelig, eller som kun var blevet anvendt i knappe Tider til Svineføde. Det var som nævnt særlig de store islandske Grosserere, der udsendte disse Fangstskibe, og Skibene gik først ud den 1ste Marts hvert Aar, idet de ikke kunne blive assurede til Sejlads i disse nordlige isopfyldte Farvande før efter denne Dato. Kødet skulle altid leve-

res om Bord i Skibene, der laa paa den gamle Islandske Plads paa Christianshavn. Hvor store Portioner, det drejede sig om, kan man faa et Begreb om ved at høre, at vi undertiden sidst i Februar Maaned havde 50 à 60 Foustager Kød liggende tilslaaede i Gaarden parate til Afsendelse. Kødet, der blev samlet i Vinterens Løb, blev skaaret i Stykker paa 6 à 8 Pund og lagt ned i Tønderne uden Salt, men med Blod og Sprit, halvt af hvert, og naar Tønden var fuld, kom Bødkeren og slog den til. Blodet var der, for at Kødet kunne være rødt og efterlade den røde Stribe i Vandet, og Spritten var, for at Kødet ikke skulle gjære. Vi fik Betaling for det hele. Tønde, Kød, Blod og Sprit, saa det var en fin Forretning. Blod og Kød kostede os jo intet uden Arbejdslønnen. Og saa 1ste Marts afgik hele Lageret.

Saa kunne det hænde, at der sidst i Marts eller først i April kom et Telegram fra Island: »Den eller den Skude forlist, skaf hurtigst 10 Tønder Kød til et nyt Skib!« Saa blev der Travlhed med at samle alt det daarligste Kød sammen. Det skulle jo være Stykker paa 6 à 8 Pund, men naar det kneb med at skaffe store Stykker, saa syede vi Stumperne sammen med Sejlgarn og kom dem i Tønderne. Det gjorde jo ikke noget, at Havkalene fik Sejlgarn i Tænderne. De skulle jo lade Livet alligevel. Foustagerne, som Kødet havde været i, bleve brugte til at fylde Leverne i, og de kom altid fulde tilbage.

Efter en Aarrække holdt denne Leverance ogsaa op. Havkalene blev knappere, Udrustningen af Skibene blev for dyr, Tabene for store, og saa holdt Fangsten helt op, og alt faaer jo en Ende.

Blandt de Svende, som min Fader havde i denne Tidsperiode, var der en, som jeg her maa omtale. Han hed Christian Jahn. Han var som de fleste af alle Svendene voxet op i Slagterigaarden. Han var høj, lignede en Zigøjner, bred Næse, grove Træk, mørke Øjne og et glinsende, kulsort, krøllet Haar, der – navnlig i hans yngre Dage – faldt som en Manke ned over hans kraftige Nakke. Han var en af de raskeste Arbejdere, jeg har kjendt. Han kunne arbejde Dag og Nat uden at blive træt, og han slagtede ofte 24 Heste paa egen Haand i et Døgn. Han spiste som en Tærsker og drak 1 à 2 Potter Kirsebærbrændevin om Dagen og saa diverse Pægle Krambambolin, en Drik, som var paa Mode i de Tider. Han var stærk som en Hest, men ligesaa stærk han var, ligesaa stor Respekt havde han for Mester, min Fader.

Jahn blev tosset, naar han var fuld, hvad der forresten sjældent skete, fordi han næsten kunne taale alt; men jeg husker en saadan Gang og skal i Korthed fortælle om det. Jahn skulle sammen med en anden Svend, der hed Bech, køre ud og sælge 4 Tønder Tarme for min Fader. Det var om Eftermiddagen. Imidlertid kom der henimod Aften nogle Bekjendte af min Fader hjem til os. Der blev som altid dækket Aftensbord i den lille Stue bag Butikken, der blev spist og drukket, den ene Bolle Punsch afløste den anden, og Tiden gik.

Pludselig kom min Fader til at tænke paa Jahn og Tarmene. Han var endnu ikke vendt hjem med Køretøjet. Netop da rullede en Vogn ind i Gaarden, og der hørtes en klagende Stemme. Min Fader gik ud i Gaarden sammen med flere af Selskabet, men hvilket Syn

mødte dem. Bag Vognen stod Bech med et Par store blaa Øjne og klagede: »Mester! Mester! Jahn har solgt alle Tarmene, og han har kommet Mursten i Tønderne og lidt Tarme ovenpaa, for at Mester ikke skulle opdage noget, og saa har den Laban slaaet mig, fordi jeg ville fortælle det til Mester. Han ville ikke dele Pengene med mig.« Min Fader forstod ikke det hele, han saa kun den stakkels Bech, der stod og holdt paa sit Hoved, og saa Jahn. Jahn, han stod bag Hestene med flammende Øjne. Min Fader traadte ham i Møde, men Jahn raabte: »Gaa væk, eller jeg knuser Jer alle sammen.« »Naa, gjør Du det, min Dreng,« svarede min Fader, og saa sprang han til, greb Jahn, idet han ville slaa, løftede ham som en Bold i Vejret og slyngede ham ned i Stenbroen. Jahn foer op, smidig som han var, mindst 10 Gange; men hver Gang greb min Fader ham og slyngede ham i Jorden. Saa blev Jahn liggende, han kunne ikke mere. Min Fader gik roligt, som om intet var passeret, ind i Stuen med sine Venner, medens Jahn stønnede: »Mester, om Forladelse! Jeg gjør Jer jo ingen Ting.«

Hvad var saa Grunden til hele Historien? Ja, de havde været lige gode om den: Da de vare kørte ud, havde solgt alle Tarmene paa nær en Tønde, saa vare de blevne enige om at stjæle Pengene og dele dem. De havde fyldt Murbrokker i alle Tønderne og fordelt Resten af Tarmene ovenpaa, for at det skulle se ud, som om Tønderne vare fulde af Tarme. Naar de først vare komne hjem, skulle Tønderne bæres ind, og Mester have Besked om, at Tarmene ikke vare solgte. Men da de kom

ind paa et Værtshus paa Hjemvejen for at dele Rovet, bleve de halvfulde. Jahn ville ikke dele Pengene med Bech, og da Bech saa ville fortælle Mester det hele, tampede Jahn ham og gav ham to nydelige blaa Øjne. Dagen efter bade de begge Mester om Forladelse, saa bleve de begge skældte ud, og saa var den Historie glemt.

Min Fader elskede Jahn, fordi han var saa dygtig en Arbejder. Da han blev ældre, fik han en lille Gevæxt ved den ene Tinding. Den var som en Ært, men i Aarenes Løb voxede den og blev paa en Valnøds Størrelse. Jeg tror, at denne Knude undertiden gjorde ham smaa-tosset; thi ligesom han stod og arbejdede, smed han Kniven og løb. Han var forsvunden en eller to Dage, saa kom han igjen, bad Mester om Forladelse, og saa arbejdede han videre. Det blev snart oftere og oftere, han løb. Min Fader slog gerne en Kridtstreg paa Slagteriporten for hver Gang, Jahn løb, og der stod til Slut mange Kridtstreger; thi skifte Folk holdt min Fader ikke meget af. De vare der som Regel paa Livstid.

IV

AARENE gik. Vi naaede helt op til 1879, det Aar, da den gamle Markedsplads Trommesalen skulle nedlægges, og det nye Kvægtorv skulle tages i Brug. Det var med Sorg, at de gamle Slagtere skulle forlade den gamle Stadeplads, hvor saa mange Penge var tjent, og saa mange Orgier blevne fejrede. Det var en Sorg, som forplantede sig helt ned til Kreaturtrækkerne, hvad følgende Klagesang, der i denne Anledning blev skrevet af W. Rantzau, tydeligt beviser:

1.

*Jeg er til Mode som Napoleon,
Da han ved Moskva led Forlis;
Thi jeg har rigt'nok trasket troligt om
I vores tabte Paradis.
Der var saa mageløst behageligt
Paa vores gamle Trommesal,
Saa det er saamænd højst beklageligt,
At den skal rives ned total.
De skulle blot ha'e hørt, hvor Kvierne
Sang lystig for os Melodierne:
»Buh-u-Buh-u!« brølede de s'gu.*

2.

*Hver Morgenstund saa kom vi trallende,
 Der var Gemytlighed og Spænd.
 Vi drejed' Halen om paa Kal'ene,
 Som vi var Lirendrejer Mænd.
 Vi med en lille En os styrkede,
 Ja, vi tør sige uden Bram,
 Dyr-maler-Kunsten pænt vi dyrkede,
 For smukt vi maled Faar og Lam,
 Med Rødkridts-Farven vi dem mærkede,
 De skreg om Kap, naar vi dem kværkede:
 »Mæh-æ-Mæh-æ-Mæh-æ-æ-æ-æ!«*

3.

*De fine Folk holdt dengang Bøtterne,
 Naar vi med Pisken slog et Knald.
 Og meget sjældent Dyr'beskytterne
 Kom ud paa vores Trommesal.
 Vi ej med Lammene kom kørende
 Som nu til Dags i Omnibus.
 Nej, over Skrutten fik de Snørene,
 Naar ej de lystred paa en Studs.
 Hr. Sørensen stod ofte grinende,
 Naar vi i Krøllen napped Svinene:
 »Uh-u-Uh-u!« gryntede de s'gu.*

4.

*Vi ej i Slagsmaal saadan tjattede
 Som nu tildags. Nej, som en Vind
 Vi stak dem »Blaabær« ud, som battede,
 Saa alle Tænderne røg ind.
 Vi hug' dem ligestrax i Ribenene,*

*Og drak dem Skaller ovenpaa,
Og til at male var vi drevene
Vi maled brune Øjne blaa.
Vi tit fik knækket Næsebenene,
Saa Blodet flød omkring paa Stenene:
»Oh! Oh! Oh! Oh!« det var en Fryd, kan De tro.*

5.

*Nu er vi flytted ud til Kal'ebod
Med vores Stude, Køer og Svin.
Fra første Dag vi stillet alle stod
S'gu foran Porten op til Grin.
Vi tør ej drikke os en lille En.
Nej, vi maa staa paa vores Post.
Og det er noget der kan drille en,
Naar det er atten Graders Frost.
Der er en Blæst fra Kal'eboderne,
Saa vi er tyrkeblaa i Hovederne:
»Uh u – Uh u!« fælt vi fryser s'gu.*

6.

*Der er ej Broderskab og Venlighed
Som paa den gamle Trommesal.
Og saa er der en saadan Renlighed,
At man kan næsten blive gal.
De stakkels Svin maa ikke rode der
Som paa den gode, gamle Plads.
Og de er ej saa vel til Mode her
Som før i Mudder og Morads.
Og Klokken tre saa Klokken klingede,
Som det til Havresuppe ringede:
»Uh u! Uh u!« fælt det lyder s'gu.*

*Nu er det Slut med al den Herlighed.
 Nu skal det hele rives ned.
 Men man af Magistratens Kærlighed
 Kan blive grundigt led og ked.
 Hvor vi leveret har Batallierne,
 Skal ingen mere ha'e sit Knæk.
 Hvad nytter det, vi fik Medaillierne,
 Naar vores gamle Pryd er væk.
 Men førend vi forlade Foldene
 Og Staunings Hus, hvor vi sad soldende:
 »Hurra – Hurra!« skal Trommesalen ha'e.*

Men bort skulle man, selv om man nødigt ville. Det nye Kvægtorv ved Kalveboderne paa et sandet, sumpet Terrain var blevet klar til Indflytning. Det laa ganske øde, udsat for Regn og Slud, idet det nuværende Kvarter omkring Halmtorvet ikke eksisterede. En Gade som Istedgade naaede kun fra Helgolandsgade til Gasværksvej, og udenfor var der kun Marker og Enge, hvorpaa der laa nogle forfaldne Hytter. Paa det nye Kvægtorv var ogsaa opført nogle mindre Slagtehaller, de endnu eksisterende Celler; men det var kun de yngre Mestre, der tog derud. De gamle blev i deres private Slagterier endnu i nogle Aar.

Paa Pladsen til højre for Hovedindgangen afholdtes der hver Onsdag og Lørdag Hestemarked, og her begyndte nu Bønderfolk og Prangerne at komme ind med deres Heste til Brug eller til Slagtning, og der kom ofte mange. Heller ikke Hestehandlerne og Prangerne saa med blide Følelser paa det nye. Naar der var Markeds-

dag, gik der gjerne en af det nye Kvægtorvs Dyr læger omkring paa Markedspladsen for at see efter, om en eller anden Hest ikke var syg eller lignende; men det tog Handelsmændene meget unaadigt op. En af de ældste Dyr læger der har fortalt mig, at det endda gik saa vidt, at han en Gang maatte hente Politiets Assistance for at faa Lov til at syne Hestene.

Naar min Fader paa en saadan Torvedag havde købt saa mange Heste, som der var, bleve de bundne i et langt Kobbelt med Hoved til forangaende Hests Hale, og saa spadserede hele Karavanen langs den gamle Gasværkshavn til Slagteriet paa Christianshavn, hvor de alle led samme Skæbne.

Driverne fik en Mark for hver Hest, de trak hjem, og var jeg undertiden med paa Torvet, saa tænkte jeg i min barnlige Fantasi, om ikke jeg kunne tjene nogle af disse Penge. Jeg fik Lov en eneste Gang; men det var ogsaa tilstrækkeligt. Jeg havde faaet 10 Heste at trække hjem. Det var jo 10 Mark, jeg saa skulle tjene. Det var en Vinterdag med klar Frost, et Spor Sne og glat Føre. Jeg naaede til den gamle Langebro med Hestene, der vare bundne i Halerne bag hinanden. Vejen var iset, saa faldt den forreste Hest og i Løbet af et Par Sekunder alle de andre, en efter en, og de bleve alle liggende, slapskoede, som de var. Der stod jeg med Rebet eller Grimeskaftet af den forreste i Haanden og gav mig til at græde. Sneen fæg mig om Ørene, og der var ikke et Menneske at øjne. Alt var jo saa øde her den Gang og navnlig om Vinteren, naar Skibene laa stille i Havnen. Endelig kom der en stor Kuldrager og sagde: »Hvad

græder du for min Dreng?« Han hjalp mig Dyrene paa Benene og hjalp mig hjem; men jeg vogtede mig for at sige noget om hele denne Historie til min Fader, for saa havde der vanket Stryg. Jeg fik de 10 Mark af ham, og disse 10 Mark huggede min Moder atter fra mig: »Hvad skulle saadan en Knægt med Penge?« Jeg trak aldrig med Heste senere.

1883 blev der bygget nye Slagtehaller paa Kvægtorvet for alle Københavns Slagtere, og der blev indført Slagtetvang for Hovedstaden. Min Fader blev imidlertid ved med at slagte i det gamle Slagteri paa Christianshavn. Han havde jo sin af Christian den Ottende udstedte Bevilling paa at maatte slagte der. Den mente han ingen kunne kuldkaste. Da der var gaaet omtrent et Aar, fik han en Dag Anmodning om at komme op til dalevende Politiinspektør Korn. Han mødte, og Korn sagde: »Ved De ikke, De ikke maa slagte i det gamle Slagteri i Dronningensgade mere? Det er forbudt at slagte andre Steder her i Staden end paa Kvægtorvet!« »Jo,« svarede min Fader, »men det gjælder ikke for mig.« »Det var som Satan,« bandede Korn, »hvorfor ikke?« »Fordi,« svarede min Fader, »jeg har en kongelig Bevilling paa at maatte drive Hesteslagteri paa Christianshavn, saa længe jeg lever.« Nu studsede Korn. Det havde han ikke hørt før, men Bevillingen var jo ogsaa udstedt, forinden Korn blev født. »Maa vi ikke see den?« spurgte Korn. »Jo, med Fornøjelse,« svarede min Fader, og saa gik han. Dagen derpaa mødte min Fader med sin Bevilling. Korn læste den og gjorde store Øjne, saa sagde han: »Naa ja! Naa ja! Men hvad troer De,

vi bygger offentlige Slagterier til?» «Det kjender jeg ikke,» svarede min Fader, og saa gik han atter med sin Bevilling, og vi slagtede siden paa Christianshavn.

Da der saa var gaaet en rum Tid, hvori de vise Fædre havde spekuleret paa, hvorledes de skulle finde et Middel til at faa denne Bevilling ud af Verden, saa fik min Fader en Dag atter en Anmodning om at møde hos Korn med sin Bevilling. Da han kom op til Korn, rejste denne sig fra sit Skrivebord og sagde: »Ja, ser De, Hr. Koblauch, de Heste, som De slagter paa Christianshavn eller rettere Kødet af disse, kan De ikke faa stemplede ved Kontrollen med trekantet Stempel, eftersom Hestene ikke ere indførte, og De kan ikke faa stemplet dem med ovalt Stempel, eftersom de ikke ere slagtede paa de offentlige Slagterier. Vi kan jo ikke forbyde Dem at slagte, men De kan jo ikke faa Deres Kød stemplet, og De maa ikke handle med ustemplede Vare.« Min Fader kom med Indvendinger. Korn svarede ikke, men trak kun paa Skulderne. Saa blev min Fader hidsig og smed Bevillingen paa Skrivebordet. »Tak. Ja, saa er der ikke mere, Hr. Koblauch.« Det var nu kun en Fælde, han lokkede min Fader i; thi havde han beholdt sin livsværdige Bevilling, troer jeg, at Øvrigheden i alt Fald ved Dom var bleven nødt til at give ham en større Erstatning for at nedlægge Slagteriet. Men nu var alt ude, og den sidste, ja, den eneste kongelige Bevilling paa at drive Hesteslagteri paa Stadens Grund var ude af Verden. Et Afsnit af Hesteslagteriets Historie var passeret.

Saa begyndte vi som saa mange andre at slagte paa de offentlige Slagterier, og der sænkede sig en Stilhed

over den gamle Slagterigaard, hvortil saa mange Minder knyttede sig. Det var som om dette til Dels knækkede min Fader. Han vilde ikke see ind i den nye Tid, og skjønt han kom meget paa selve Kvægtorvet, kan de Gange tælles, hvor han satte sine Ben i de offentlige Slagterier.

Omkring 1880 vare de to Butikker, vi havde i Dronningensgade, blevne byggede om og slaaet sammen til en stor Butik. Den var efter de Tiders Smag yderst elegant; men den Gang var der heller ikke saa mange nye Slagterbutikker i København, og de gamle vare yderst tarvelige. Trævægge og Trægulve var der mange Steder. Det laa vel for en stor Del deri, at Handelen med Kød dels foregik i Kommunens Slagterboder ved Nicolai Taarn eller paa Graabrødre Torv, dels paa de offentlige Torve, Gammel Torv og Christianshavns Torv. Paa Torvene holdt Slagternes Vogne med en lille Disk foran. Om Sommeren blev Kødet stegt af Solen og om Vinteren frossent eller fuldt af Sne; men alt det var jo en Vane.

Den nye Butik, vi fik indrettet, var temmelig stor efter Datidens Forhold med 3 Fag Vinduer og en Dør. Den var lavloftet; men Loftet var prydet med Glasfliser, og der var mange Gasblus. Flisegulvet var i gule og sorte Tavler, paa Endevæggen var en forgyldt Marmor-konsol med et stort Spejl, og paa Pillerne var anbragt en Del forgyldte Hestehoveder. Skulle man nu bedømme en saadan Butik, ville man nærmest kalde den »provinciel«. Her blev ferske og røgede Vare forhandlede sammen, hvad ingen mere tog Forargelse af. Butikken

holdtes aaben fra Kl. 7 Morgen til Kl. 9 Aften om Hverdagen og om Lørdagen fra 6 Morgen til 12 Nat og ofte derudover. Søndag Morgen var Butikken aaben fra Kl. 6 til Kl. 9 og saa fra Kl. 4 om Eftermiddagen til Kl. 7–8 Aften.

Prisen paa Hestekød var i den Periode 15 Øre for Pundet af Farsen, 20 Øre for Hakket Bøf, 35 Øre for skært Kød, 40 Øre for Fillet, men 50 Øre for Mørbrad. Hestelevere, der ofte vejede 8 à 10 Pund, bleve solgte for 70 Øre pr. Stk., 35 Øre for en halv, de solgtes nemlig kun i hele og halve. Hestestege solgtes meget i de Tider og kostede 25 Øre Pundet. En stor Artikel var i den Tid ogsaa Hestefedt, Marvolie og Mankeolie, alt aftappet paa Flasker og fint etiketteret. Hestefedt blev brugt til Lædertøj, Marvolie til Maskiner og Mankeolie til Haarolie. Man havde jo ikke den Gang alle de Smørelser, som Nutiden kjender til, derfor solgtes der i Tusindvis af Flasker Aaret rundt, og selv Materialister og Apothekere fik deres Olier fra Hesteslagteriet paa Christianshavn.

Man skulle ikke tro, at der var noget at bestille i Butikken en Søndag Eftermiddag; men hvad der bevirkede, der var aabent om Eftermiddagen, var følgende. Under Loftet hang der i Hundredvis af oppustede, tørrede Svineblære, som Folk paa den Tid, da Pergament endnu ikke var saa kjendt, brugte til at binde over Syltekrukker, eller syge Folk brugte til at komme Is i til Omslag. Vi solgte Masser af disse Blære Søndag Eftermiddag, dog rigtignok ikke til dette Brug. Nej til noget helt andet:

Dengang havde København Ladegaardslemmerne, der om Hverdagen under Opsyn af en Foged i Flokke gik ud og fejede Kommunens Torve og Pladser, og deres kæreste Drik var Snapsen. Det var for dem kærkomment at faa en Snaps om Hverdagen, men om Søndagen var det endnu bedre at have lidt i Huset; men det var strængt forbudt at føre Brændevin ind paa Ladegaarden. Alle Mand blev gjerne visiterede, naar de kom hjem fra den daglige Fejetur, og Fogden passede ogsaa paa, at ingen købte Brændevin paa Turen. Men om Søndagen, naar Stadstøjet kom paa, og der var Udgangstilladelse, saa var det blot om at faa smuglet en Snaps med hjem for at faa en lille En sammen med Kammeraterne paa Stuen.

Søndag Eftermiddag Kl. 4 stillede der mange af disse Mennesker ved Butikken, købte sig lidt Paalæg, røget Kød eller Pølse, og saa hver en Blære for deres sammen-tiggede Skillinger. Naar de saa havde faaet Blæren, gik de ud ved Vandposten, gjorde Blæren vaad, løste Baandet af og krammede Luften ud og saa over til Urtekrammeren paa Hjørnet og faa en Pot Brændevin i Blæren. Derefter blev den med et Stykke Sejlgarn bundet om Livet, saa at den hang under Buxerne mellem Benene; og saa gik Turen hjemad mod Ladegaarden. Naar de kom i Porten, traadte Portneren frem for at visitere dem. Der var ingen Flasker i Lommerne, og den bløde Blære mellem Benene tænkte ingen paa. Det kunne jo være Brok, hvilket flere af disse gamle Individier havde. Var man saa sluppen igjennem Porten, saa gik Turen op paa Stuerne, Blæren med Spritten kom frem,

og saa drak man, idet man ikke tog det saa nøje, om Brændevinen smagte lidt af Blærens oprindelige Indhold. Naa, en Dag blev Smugleriet opdaget, saa tabte Blærehandlen sig, og samtidig fik København den nye Lukkelov, der forbød Butikkerne at holde aabent om Søndagen.

Da jeg var 10 Aar gammel, fik jeg en Slagtermundering paa, rødtribet Bluse og hvidt Forklæde, der var hæftet op i en Snip, og saa maatte jeg begynde at hjælpe til at expedere i Butikken. Høflighed over for Kunderne var den første Læresætning; men at der ogsaa skulle vises Høflighed overfor de Kunder, som stjal, vidste jeg ikke, før min Fader en Dag gav mig en Belæring derom. Søndag Morgen var Butikken altid stopfuld af Mennesker, og ofte stod de helt ud paa Gaden og ventede, ja, lige til Lukketid Kl. 9. Der var altid Masser af Vare, og jeg havde i nogen Tid lagt Mærke til, at der hver Søndag Morgen mødte en Kone med et stort Slag paa, og at hun altid stillede sig tilbage i Butikken ved Spegepølserne og ventede taalmodigt. Hun købte sjældent for mere end 25 Øre, og ofte gik hun uden at købe noget. Saa en Morgen seer jeg hende liste en Spegepølse op under Slaget og lidt efter belave sig paa at gaa. Jeg gik hen til hende og bad hende om Spegepølsen, men hun raabte op om, at hun ikke havde stjaalet. Handelen standsede, nogle tog Parti for, andre imod, men saa gik min Fader hen til Konen og sagde: »Gaa De kun med Spegepølsen, Madam; men stjæl ikke mere!« Da vi saa havde lukket Butikken Kl. 9 og vare ene, sagde min Fader: »Skal din Laban spolere min Handel? Hørte du

ikke, at Folk holdt med Konen.« Jeg svarede, at hun nok havde stjaalet i længere Tid, men min Fader svarede: »Konen er maaske fattig, og nu troer jeg ikke, hun stjæler mere, i alt Fald ikke her.«

I denne Tidsperiode solgte vi ogsaa Masser af kogte, salte Tunger til 50 Øre Stykket og en Masse Kødpølser til samme Pris. Ja, Handelen med disse Pølser var en Tid saa stor, at 2 Mand stod og lavede Fars 2 à 3 Dage om Ugen, og vi kogte jævnligt paa en Lørdag 2 à 300 Pund.

V

JEG skal nu i korte Træk fortælle om, hvorledes Christianshavn saa ud og lidt om Livet der i min Barndom først i Halvfjerdserne.

Naar man fra Byen over Slotsholmen naaede Knippelsbro, der paa den Tid var en stor, klodset Jernbro, hvis Sider dannedes af kasselignende Forhøjninger, og som var bygget af Burmeister og Wain i Aaret 1869, saa var man ved Grænsen af Christianshavn mod Bysiden. Broen hejsedes op ved Vandkraft, den var ikke ret bred, men bred nok i de Tider, hvor Færdslen til Christianshavn ikke var ret stor. Christianshavn blev paa den Tid betragtet som en By for sig selv, en Forstad, og af mange Københavnerne som et Fattigmandskvarter, selv om der i Virkeligheden boede mange rige Folk derude. Kom man som sagt over Broen, stod man i Torvegade, som den nu hedder; men dengang var Torvegade delt i to Stykker, Lille Torvegade fra Broen og til Torvet og Store Torvegade fra Torvet til Amagerport.

Lige ved Knippelsbro til højre laa der et stort Patrierhus med stor Frontspids ud til Vandet. Paa den store Plads bagved Bygningen var der en Dampmølle og et Hudeoplæg, der ejedes af Jøderne Brødrene Halberstadt. I en lille, lav Bygning ud til Torvegade boede der

en Guldsmed, den eneste Guldsmed paa Christianshavn. Det var en gemytlig Herre i Tresserne, han lignede komplet en Skuespiller, glat-barberet og med det graa Haar i et Krøl over hele Hovedet. Det var jo dengang Kou-tume, at man omtrent hele sit Liv handlede paa samme Sted, og hos denne Guldsmed kom mine Forældre og jeg meget ofte. Til Barnedaab, Konfirmation, Bryllup og andre store festlige Lejligheder kunne man jo ikke tænke sig at give andet end ægte Guld- og Sølvting, saa det var altid store Regninger, vi havde hos nævnte Guldsmed. Lidt længere henne i Gaden boede der en Blokke-Drejer, som lavede Tallier til Sejlskibene.

Drejede man om Hjørnet til højre i Strandgade, den fine Del af Christianshavn, saa var der her kun Patricierejendomme med store, elegante Lejligheder, hvor Lofterne vare rigt prydede med Stuk-Ornamenter. Her boede Grosserere og Skibsredere. Der laa, ja og ligger endnu Huset, hvor den rige Købmand Abraham Lehn boede, hos hvem Tordenskjold havde boet. Her havde han holdt sine lystige Fester, medens de smaa Skibskanonner tordnede, og hans fra Østen hjembragte Abekatte hylede ynkeligt. Gaden var som nu for Enden lukket af Tyske Kirke, som den dengang hed, den nuværende Christians Kirke; men dengang var Kirken lukket og stod ubenyttet hen.

I Torvegade mellem Strandgade og Wildersgade var der et Par gammeldags Bagerier, og helt nede i Wildersgade til højre laa den bekjendte Borgerdydskole, fra hvilken saa mange berømte Mænd ere udgaaede. Strækningen fra Wildersgade til Overgaden neden Vandet

havde de samme gamle Huse som nu, og den blinde Overgaden neden Vandet til højre var som nu lukket af Burmeister og Wains Fabrikker. Paa den modsatte Side af Torvegade fra Broen til venstre laa en gammel Vinstue og Vinhandel. Midt i den bagomløbende Brogade var der et Koholderi og Brændevinsbrænderi, og disse Kohold skal jeg senere omtale i mine Erindringer. I den østre Del af Strandgade laa og ligger jo til Dels endnu flere store, flotte Patricierhuse, som alle have deres Historie. Her havde Søhelten Cort Adeler boet og ogsaa Christian den Fjerdes Hofmaler van Manderen. Ja, han havde saagar haft Vinstue herude. Maaske var Kongen ikke saa flot til at betale sin Hofmaler, saa at han derfor maatte have sig en Bifortjeneste, hvem ved?

Paa Hjørnet af Strandgade og Sankt Annæ Gade laa og ligger endnu Christianshavns ældste Bygning, bygget af Købmand og Borgmester Mikkel Vibe i Aaret 1622. Strandgade endte som nu i de store Skibspladser, Wilders Plads, Asiatisk Kompagnis Plads og Gammel Dok. Paa alle disse Skibspladser herskede der altid Travlhed, navnlig om Foraaret, naar alle Skibene skulle stikke i Søen. I Torvegade til venstre fra Broen mellem Strandgade og Wildersgade laa Apotheket, kaldet Enhjørning-Apotheket. Fra Gaden førte en stor, bred Trappe op til Indgangen, over hvis Dør der knejsede et forgyldt Enhjørning-Hoved, et Hestehoved med et stort, drejet Horn midt i Panden. Trappen til Apotheket ragede langt ud paa Fortouget, til Gene for Passagen.

Midt imellem en Del gamle Ejendomme mellem Wildersgade og Overgaden neden Vandet laa en stor Ejen-

dom med Port paa Midten, og her var der Kohold og Brændevinsbrænderi. Det ejedes af en Mand, der kaldtes for »Kongen«. Hvorfor ved jeg ikke; men han saa alt andet end kongelig ud. Han var en tyk Fyr, vel 50–60 Aar, gik altid i en stor, beskidt Frakke med et Reb om Livet. Frakken var halvstiv af Komøg og Bærme, og paa Hovedet bar han Vinter og Sommer en Skindhue; men han var nok en meget rig Mand. Det mærkelige ved dette Kohold var, at Køerne stod i Bagbygningen paa 1ste Sal, der stod 10 à 12 Køer. Ved Ankomsten til Brænderiet blev de hejsede op paa 1ste Sal, her blev de malkede 3 Gange daglig, og her stod de til Slagteren en Dag ad Aare gjorde Ende paa deres Liv.

I Stuen i Bagbygningen var Brændevinsbrænderiet, og ud over Fortouget til Gaden ragede der et stort, tykt, drejeligt Rør, der endte i en stor Sejldugspose, for Enden af hvilken der var bundet med et tykt Stykke Reb. Her kom Bønderne kørende og holdt saa ud for Røret med deres Vogne. Paa Vognen laa en stor, tæt Træbeholder, der blev løst op for Sejldugsposen og den skoldhede Bærme løb fra Brænderiet gennem Røret og ned i Beholderen paa Vognen. Naar Beholderen var fuld, blev Røret drejet ind mod Husmuren, efter at der var bundet for Tuden, og Vognen kørte mod Amager med sin varme Last til Bøndernes Creature. At der var proppet paa Fortouget efter en saadan Aftapning, kunde man jo ikke sige; men den Gang tog man det ikke saa nøje. Hvor der handles, der spildes. Vilde Folk ikke gaa paa det ene Fortoug, saa kunde de jo gaa over paa det andet, sagde »Kongen«. Det var jo heller ikke den bed-

ste Duft, der stod i Gaden den Dag, der blev læsset Køl; men Vanen var jo det halve Liv.

Nogen Kontrol med Mælken kjendte man heller ikke dengang. Man vidste, der hos Brændevinsbrænderen, hvor Mælken købtes, blev malket 3 Gange om Dagen, og saa gik man derhen med sin Spand ved en af de Tider og fik nymalket Mælk. Mælkemænd kjendtes lige-saa lidt som Mælkeflasker. Det er alt af senere Dato.

I Overgaden neden Vandet mod Øst laa en Del gamle spidsgavlede Ejendomme, smalle Smaahuse, fra hvis Kælder man kunde leje Robaade, af hvilke hele Kanalen laa fuld. Paa Hjørnet af Overgaden og Sankt Annægade laa et Brændevinsbrænderi med et Udskænkings-lokale for Snaps og Mælk; det kaldtes en Mælketoddy og kostede 4 Øre. Dette Brænderi kaldtes »Kulposen«, og der var flere Steder paa Christianshavn saadanne Toddy-Stuer. Tværs over Stuen var der en Disk, hvorpaa der altid stod Masser af Glas, to og to sammen, en Snaps og et Glas Mælk. Serveringen var kun for staaende Gæster. Her var aabent fra Kl. 4–5 om Morgenen. Gæsterne kom ind i Snesevis, tog en Toddy, lagde 4 Øre paa Disken og gik. Det var mest Arbejdere, der skulde til eller fra Arbejde; men mange af disse Toddy-Stue-Ejere blev til rige Folk. I den nordre Del af Sankt Annægade laa en Del Pakhuse, for største Delen nogle gamle Rønner. I Enden af Overgaden laa en Del Klipfisk-Pakhuse og Grønlandske Handels Kontorer.

Over Kanalen førte som nu de to Broer, Børnehusbroen og Snurrebroen; men Broerne vare rigtignok ikke som nu. Nej, Snurrebroen ud for Sankt Annægade var

en gammel Plankebro, der knirkede og knagede, hver Gang de tunge Mølle vogne fra Lille Mølle paa Volden kørte over den, og Børnehusbroen til Torvet var nok brolagt, men den var meget smal. To brede Vogne kunne knapt passere hinanden, og det samme var Tilfældet med to Fodgængere paa Fortouget.

Kom man over Børnehusbroen ud paa Torvet, der mest lignede et lille Provins-Torv, saa man først en fire à fem Hestedrosker holde midt paa Torvet, alle forspændte med nogle magre Krikker. Disse fire à fem Drosker vare udforede med Høsæder, betrukket med rødt Plyds, der var saa slidt, saa kun Bunden af Tøjet var tilbage. Hestene stode og aade af deres Muleposer, der hvilede paa en Træstol til at slaa sammen. Droskekuskene vare gamle, kjendte Christianshavnere, forsørne Fyre, der alle havde Øgenavne: Rødtuden, Den rare Dreng, Fanden paa Høløftet o.s.v. Naar de fik Tur, tog de Dækken og Muleposen af Hesten, Stolen blev klappet sammen og med Posen lagt op paa Bukkens Fodstykke, og saa sprang Kusken op paa Bukken. Karetten vrickede af Sted, medens Hesten belønnedes rigeligt med Piskeslag; for en fin Pisk, det var jo altid Kuskens Stolthed.

Midt paa Torvet med Bagsiden ud mod Kanalen laa Sandkisten. Det var et stort, aflangt Skur af Brædder, aabent mod Vandet, og her lagde Sandskuderne til og kastede deres Last af Sand op i Kisten. Mod Torvet var Sandkisten hævet et Par Alen over Stenbroen, og herfra solgtes saa Sandet i Tøndevis til Murerbrug og i Skæppevis til Borgerne, der brugte det hvide Sand til at strø

paa Gulvene. Datidens Husmødre havde altid hvidskurede Gulve i Lejligheden med Sand paa, og det samme var Tilfældet i Butikkerne og paa Trappegangene. Paa Torvet dominerede Kvindefængslet, som dengang kaldtes Børnehuset, og det var med en vis Respekt, man saa op til den dengang saa imponerende Bygning. Lige overfor paa den anden Side af Torvet laa nogle gamle høje Bygninger, den ene var efter Datidens Forhold meget høj og blev derfor kaldt for Slottet.

Paa Hjørnet af Torvet og Overgaden oven Vandet laa en stor, meget gammel Bindingsværks Bygning med dybe Kældere og en høj Stue, hvori der var Politi-Station, og Torvet var gjerne fuldt af Gadedrenge og løse Existentser, naar en Arrestation var skeet; for dengang kørte man jo ikke som nu de Anholdte til Stationen. Nej, Fyren maatte pænt trave mellem to Betjente, og vilde han ikke gaa, saa vankede der Stryg af Knippelen. Overgaden oven Vandet mod Øst førte forbi Kvindefængslet, længere nede forbi Søk væsthuset og endte i Bodenhoffs Plads, det Sted, hvor det nuværende Aladdin-Kvarter ligger. Paa Bodenhoffs Plads fandtes en Ris-Mølle og et stort Svineslagteri, der eiedes af en Etatsraad Hansen, og som beskæftigede mange Arbejdere.

Til den anden Side af Overgaden oven Vandet mod Volden laa en Del gamle spidsgavlede Huse, en Dampmølle og længst nede ved Volden paa Hjørnet af Langbrogade Brandstationen, en gammel Stuebygning med Porte. Der var jo ingen Telefon dengang, saa opstod der Ildløs, maatte man løbe hen paa Brandstationen og mel-

de det, og det varede jo altid en Stund, inden Sprøjterne kom; der kjendtes jo ikke til Motorkørsel. Sprøjterne blev trukket til Brandstedet af Brandmændene, og kun Dampsprøjten havde Hesteforspand. Det var ikke alene Turen til Brandstedet, der tog Tid. Nej, Brandmændene vare alle Haandværkere, der sad som Skomagere, Skræddere eller lignende og syede. Naar der saa blev meldt Ild, skulde Arbejdet jo først lægges til Side, Uniformen og Hjelmen skulde paa og ikke at forglemme de lange Fedtlæders-Støvler; saa det var ikke saa underligt, at alt som Regel var brændt ned, naar Sprøjterne kom. Om Vinteren, naar der var Frost og Snee, var det en drøj Tur at slæbe Sprøjten; men Sprøjten var altid fulgt af et helt Slæng Bisser og Gadedrenge, der kunne skubbe paa. Saa sang Gadedrengene: »Paa'en! Paa'en! Paa'en igjen! Nu kommer Nitter-Sprøjten frem.«

Langs Volden løb som nu Voldgaderne; men dengang var der Reberbane. Her gik Rebslageren baglæns med sit Hør om Livet, medens en Dreng drejede det mægtige Hjul, hvorpaa Sejlgarnsenderne var fastgjorte. Her lød hans glade Sang og Piftene i Fingrene for at varsko Drengen, naar han skulde standse Hjulet.

Før Enden af Langebrogade laa den gamle Langebro, der førte fra Amagersiden over til Bysiden. Hele den ene Side af Langebrogade var optaget af Holms Huse, lave Stuehuse lig dem i Nyboder, og paa den anden Side laa Bryggeriet Rabeshave, der tillige var et Koholderi; men før Bryggeriet og Koholderiet havde en Mand ved Navn Rabe haft Beværtning og Forlystelsehave her i Ly af Volden. Langebro var en smal Træbro

med to Klapper paa Midten, og disse Klapper hævedes ved Haandsving af fire Brovægttere. Paa Christianshavns Side laa ved Foden af Volden et lille Bomhus; for der skulde betales Bompengge for at passere Broen til Hest eller pr. Vogn, hvorimod Fodgængere havde gratis Passage. For at passere Broen skulde der for en Hest eller for en Rytter betales 4 Øre, 8 Øre for en Enspændervogn, 16 Øre for en Tospænder, men 32 Øre for en Herskabsvogn. Disse Penge gik til Broens Vedligeholdelse; men Afgiften var bortforpagtet til en Bommand, der havde Fribolig i det lille Hus samt Ret til at drive Værtshusholderi.

Udenfor Bomhuset mod Vandet var der opstillet smaa Borde, Stole og Bænke, hvorfra man kunde see ud over hele Havnen, medens man nød en Kop Kaffe eller et Glas Øl. I alle de Aar jeg kan erindre, var dette Bomhus forpagtet af en Mand ved Navn Fischer, en stor, flot Kraftkarl over Garderhøjde med brune Øjne og et kulsort, krøllet Haar. Han gik næsten altid med store Søstøvler, og til Opvarter havde han en gammel Sømand med Skipperskæg, og denne Opvarter serverede altid i blaa Skjortærmere. Den bedste Tid for dette Bomhus var Sommeren; for om Vinteren kunde der gaa halve Timer, uden at nogen passerede Broen. Islands-Brygge-Kvarteret eksisterede jo ikke dengang, Amager Boulevard heller ikke, Færdslen til og fra Amager ad den Kant var lig Nul. Men om Sommeren, især i de lune Aftener, hvor alt var Idyl om og paa Voldene, var der mange, der sad ved Bomhuset og fik sig et lille Glas, medens de nød den dejlige Udsigt.

Saa var der noget, der hed Københavns Væbning eller Borgervæbningen. Enhver, som havde været Soldat, gik efter en bestemt Række Aar over i Københavns Væbning, hvor der skulde gøres Tjeneste en Maaned hver Sommer tre Aar i Træk, og i denne Maaned skulde de hver Eftermiddag møde paa Fælleden paa Amager til Exercits. Denne Maaned var Juli eller August, saavidt jeg husker, og Øvelserne foregik dels i Skydebannerne dels paa Fælleden. Naar man nu tænker, at disse Mennesker havde været Soldater for 12–15 Aar siden eller mere, og at de nu vare Arbejdere eller Borgere i selvstændig Stilling, fra hvilken de skulde løbe fra Kl. 4–5 om Eftermiddagen i nævnte Tidsrum, saa kan man ikke fortænke dem i, at de ofte bandede Væbningen et vist Sted hen.

Naa, hele Historien blev jo ogsaa derefter. Folkene fik, Dagen før de skulde møde, udleveret en Hue, en Trøje, en Sabel og et Gevær. Benklæder maatte de selv lægge til, og det resulterede i, at nogle mødte i reglementerede blaa, andre i brune, ja, ikke saa faa ogsaa i lysegraa Sommerbuxer, men man tog det ikke saa nøje. Det var i det hele taget nogle kønne Soldater. De skulle stille paa Fælleden, og saa tog de som Regel Madammen med, ligeledes Børnene og Barnevognen, og Masser af Tilskuere laa altid i passende Afstand paa Grøftkanterne for at see paa Krigerne. Øvelserne gik, som de bedst kunne. Befalingsmændene var jo ogsaa Borgere; der var baade Urtekræmmere og Spækhøkere, men Officererne var gjerne Kontorfolk eller lignende. Naar nu Øvelserne var forbi, kom Fatter strax hen til Mutter og

Børnene. Var der medbragt Mad, blev den spist paa den grønne Fælle, og saa gik Turen hjemad. En af Ungerne havde som Regel Kasketten paa, en anden bar Sablen, og Fatter selv havde Geværet over Nakken med Løbet fremefter. Paa saadanne Dage var der Rykind og Travlhed i det gamle Bomhus, alle Pladser ude og inde vare snart optagne, og saa lød der glade Sange som denne: »Og hør, Du gode, gamle Borger! Vil Du aldrig vaagne mer'!« Jo, det var dengang.

Sofiegade fra Overgaden til Volden var som nu mest gamle Rønner, og nede ved Volden laa et Jernstøberi, i hvis Mur der mod Voldsiden sad en stor, rusten Kanonkugle, et Minde fra Svenskernes Stormløb paa Volden Februar 1659. Paa det andet Hjørne laa der en gammel Beværtning, kaldet Kridtpiben.

Ud fra Overgaden oven Vandet gik som nu de to smaa Gader, Store og Lille Søndervoldstræde, og her laa i den ene en hel sammenhængende Bygnings-Række, kaldet Jødens Bule. Bygningen, der i den Tid ejedes af en Jøde, der hed Perlestein, var gruelig forfalden. Den bestod af lave, eet-Værelses Stuer og 1ste Sale. Værelserne vare saa lave, saa man kunne naa Lofterne. Trappegang eller Trappe til 1ste Sal var der ikke. Man krøb op ad en Hønstige fra Gaarden, og Vadskene vare anbragte uden paa Husene til Gaarden; skulle der vadskes op, stod man paa en lille Platform under aaben Himmel. Tagrender havde der engang været paa Huset; men de vare forlængst brækkede af og aldrig blevet erstattede. Trængte Beboerne om Vinteren til Brændsel, saa brækkede de Trappegelænderne af og brændte dem. Det var

noget af Christianshavns usleste Pak, der boede her i Jødens Bule; men dem skulle der jo ogsaa være Plads til et Sted.

Den første Gade ved Torvet er Dronningensgade. Den var efter Forholdene temmelig bred, og den Del, der gik forbi Fængslet og langs Kirken, var altid temmelig velholdt. Paa Hjørnet mod Torvet laa en stor, gammel Bindingsværks-Bygning med Kældere og høj Stueetage, og her var Beværtning i Stuen, medens der i Hjørnekælderen var en af de gamle Hørkramforretninger, hvorfra man altid kunne lugte Klipfisk, Spegesild og Hør. Tæt op til denne Bygning laa Slagterigaarden. Efter denne Gaard laa der et Par gamle Rønner, og saa kom den gamle Præstebolig i Renæssance-Stil. Den hørte dengang til P. C. Olsens Sæbefabrik og blev brugt som Pakhus. Endelig kom før Kirken det nye Fængsel, som det kaldtes, opført paa den gamle Veterinair-Skoles Grund lige overfor Kirken. I den nederste Del af Gaden laa nogle gamle Huse mellem et Par store Gaarde. Denne Del af Christianshavn var vel den ældste; her dominerede som nu Kirken, Frelser Kirke, med det dejlige, snoede Spir eller rettere Spiret med den dejligt snoede Trappe, og selve Frelseren allerøverst paa Kuglen, Jordglobusen. I denne Kirke vare mine Forældre blevne viet, og alle vi Børn blevne døbt og konfirmerede, og herfra blev min Fader stedet til Jorden i 1890. Jeg var født omtrent lige ved Kirkens Fod, og hvor tit havde jeg ikke som Barn fra vor Gaard kigget op mod Manden paa Kuglen, og paa Uret, medens jeg talte dets kraftige Slag. Jeg betragtede det som et helt Eventyr, naar min

Fader fortalte mig, at han som ung havde været oppe i Kuglen, hvor man kunne vende med Hest og Vogn.

Jeg anede ikke den Gang, at jeg selv skulle komme op i Kuglen og langt mindre bestige Manden paa Kuglen, og dog skete det den 22. Juli 1897. Spiret var den Gang under Reparation. Der var rejst Stilladser om Taarnet og Kuglen, og fra det øverste Stillads stod der nogle Stiger omkring Manden. Jeg havde faaet Lyst til at komme derop og gik da hen til Graver Spigel og fremsatte mit Ønske. »Det var da mærkeligt,« sagde Spigel, »her har lige for et Øjeblik siden været en Mand med samme Ønske, en Filehugger Mansfeldt fra Strandgade, og vi ere blevne enige om at gaa derop i Morgen tidlig ved Femtiden, før Arbejderne komme paa Arbejde.«

Vi mødtes næste Morgen Kl. 5 ved Kirken og begyndte at stige op. Stillads efter Stillads forsvandt under os, og saa stod vi endelig paa Kuglen, og hvilken herlig Udsigt i den klare, friske Sommermorgen. Vi fik aabnet Lemmen ind til Kuglen, og jeg krøb derind; men min Faders Fortælling om, at man kunne vende med Hest og Vogn var lidt vel overdreven. Ja, saa skulle det i alt Fald have været med en Legevogn og en Gyngehest. Kuglen, der er ca. 5 Alen i Gjennemsnit, var gjennemkrydset af svære Jernstænger, som jeg maatte kravle imellem. Jeg krøb atter ud, og stod lidt efter ved Mandens, Frelserens Fod. Jeg naaede ham lige til Bæltstedet. Saa fik jeg pludselig Lyst til at kravle op ad Stigen og sætte mig paa Mandens Skulder. I eet Nu var jeg deroppe. Jeg tog en Blyant og skrev mit Navn i hans Pande, saa rejste jeg mig for at stige ned, men saa blev

jeg pludselig grebet af en Lyst til at krybe op paa Mandens Hoved, men heri blev jeg forhindret af Spigel, der raabte: »Nej Koblauch! Sæt De styrter ned. Jeg faaar Ansvaeret.« Og det var jo rigtigt. Som smaa Kakerlakker kravlede vi atter ned ad Stilladserne til Jorden.

Den Del af Dronningensgade, der ligger mod Volden, var kun bebygget med usle Rønner, naar undtages en høj, flot, gammel Bygning, en Bagergaard. Min Fader har fortalt mig og vist mig en af disse Rønner nede ved Volden, hvor i Koleraaaret 1853 alle Beboerne døde lige fra Kælder til Kvist. Dørene bleve naglede til, og et stort, sort Kors malet uden paa Døren mod Gaden. Bygningen blev senere i Folkemunde kaldet for »Døden«; men var det saa underligt, at Beboerne i saadanne Huse døde. I flere Kældere, hvor der boede Folk, løb Spildevandet i en Rende under Gulvet, og Gaardene vare kun 2 à 3 Meter brede. Paa Hjørnet af Dronningensgade og Sofiegade laa et Koholderi og Brændevinsbrænderi, og nede ved Volden i Sofiegade laa Frelserens Arbejdshus, en gammel Lemmestiftelse. Ud mod Torvet laa der to gamle Forretninger. Den ene kaldtes »Kryb ind«, den anden »Paradiskælder«.

Her handles med alt lige til kogte Kartoffler.

Den Bygning, der dominerede St. Torvegade mest, var P. C. Olsens Sæbefabrik og Oliemølle, den laa paa venstre Haand fra Bysiden og var en stor, flot, rød Bygning. Ved Siden af denne Bygning laa der et smalt Hus med Port og Kælder. Porten var Indgang til Trappen, og her stod der en Kone og solgte Grønt, Urter, Frugt og Kartoffler, samt Bismarcksklumper. I Kælderens boe-

de der et Par gamle Jomfruer Ditmer, som solgte Traad og Bændler. Dette Hus ejedes af en Hr. S., som havde været Rottingslager i Christianshavns Fængsel. Hans Bestilling var at prygle Fangerne, naar de havde forset sig mod Reglementet.

P. C. Olsens Oliemølle var et stort Millionfirma af den solide Slags. Møllen, der beskæftigede ca. 100 Arbejdere, gik baade Nat og Dag, og inde i Gaarden løb det varme Vand, Spildevandet fra Dampmaskinen, ud i en stor Kumme og fra denne gennem en Rende i Porten ud i Rendestenen paa Gaden. Ved Kummen i Gaarden kom Fattigfolk fra de omliggende Gader og hentede varmt Vand til Vadsk; for dengang var varmt Vand jo en dyr Vare. Der kjendtes jo ikke Komfurer og langt mindre Kogegas som nu; man kogte paa aaben Skorsten med Kedlen eller Gryden anbragt paa en Jern-Trefod, hvorunder Brændeilden tændtes. Fra Oliemøllen til Volden laa kun nogle gamle Huse, men lige ved Volden paa Hjørnet af den nu nedlagte Del af Amagergade og Voldgade laa indtil Gadens Udvidelse en gammel Bygning, kaldet Skibet. Det var en ejendommelig Bygning med Svalegange til Gaarden, svære Bjælkeværks-Lofter og udvendige Trapper. Her havde i længst forsvundne Tider været Gjæstgiveri og Holdeplads for Amagerbønderne. I mine Barneaar boede der en Spækhøker i Stuen mod Torvegade med dejlige Vare og Sand paa Gulvet.

Christianshavn sluttede ved Volden med det lille Vagthus, som staar endnu. Huset havde i gamle Dage været Akcise-Bod; her stod et Par Betjente og opkræve-

de Told (Akcise) af de Vare, Amagerbønderne førte ind til Byen. Paa den vestlige Side af St. Torvegade laa paa Hjørnet af Torvet og Dronningensgade en lang, lav Bygning med Stue og 1ste Sal. Her boede en Grosserer Benthien, der i to efter Datidens Forhold store Butikker drev Urtekram- og Vinhandel. Nævnte Grosserer var en meget dygtig Forretningsmand, men en stor Pralhals. Han beboede selv hele Første-Salen mod Torvet, og jeg mindes endnu, hvorledes han hver Gang, han holdt større Gilder, aabnede Vinduerne og satte de tømte Champagneflasker der i Karmen, for at Folket kunne see, hvor fint det gik til. Jeg mindes ogsaa, at der, naar Fruen skulde ud og køre i deres Karet, blev lagt Tæpper ud over Fortouget til Vognen. Senere gik hele Familien Rabundus; saadan kan det gaa.

I Urteboden, som Colonialhandelen den Gang kaldtes, var der en vældig Forretning, og i Vinhandelen, hvor der i Vinstuen kom flere af Christianshavns kjendte Borgere for at drikke et Bæger, blev der ofte afsluttet de mest mærkelige Forretninger, vel naar der var drukket en Del Flasker. Jeg husker saaledes en Gang, at min Fader købte nogle Guldringe i Lispundevis (1 Lispund = 16 Pund = 8 Kg.). Hvor meget det blev for Ringene, ved jeg ikke; men det har nok været et indviklet Regnestykke. En anden Gang byttede min Fader et Køretøj, bestaaende af 2 gule, norske Heste med sølvpletterede Seler og en flot Charabanc for bar Kognak, der dengang vel kostede 2 Kr. pr. Flaske. Jeg kan endnu se den Masse af Flasker, der blev baaret ind til os, da de hentede Køretøjet.

I samme Ejendom mod Torvet laa en Slagterbutik. Manden, der havde den, hed Mauritzen og var Fader til Brødrene Mauritzen, det store Kreaturfirma. Han boede i Valby, hvor ogsaa hans Slagteri laa; for dengang var der jo som nævnt ingen offentlige Slagterier. En Halvbroder til mig kom i Lære hos nævnte Slagter, men han var der kun et Aars Tid; for naar han havde Fridag og om Aftenen skulle hjem til Valby, saa skulle han jo over Valby Bakke, hvor der dengang hverken var Lygter eller Sporvogne. I Vinterens mørke Aftener talte Folk endog om et Spøgelse, der huserede paa Bakken og skræmte alle Vejfarende, og da min Halvbroder selv havde set Spøgelset et Par Gange, ville han ikke mere til Valby. Spøgelset blev senere afsløret. Det viste sig at være en Bondekarl fra en af Gaardene, der om Nætterne havde svøbt et hvidt Lagen om sig og saa løb og satte Skræk i Livet paa fredelige Vejfarende.

Ud til Torvegade laa ved Siden af omtalte Grosserers Bygning et gammelt Hus med Spidsgavl. Her boede tre gamle Frøkener Berg. De havde Mel- og Grynhandel i Stuen, og paa Salen underviste de i Musik. Paa Hjørnet af Prinsessegade laa Gæstgivergaarden Falken. Her søgte de fleste af Amagerbønderne ind, naar de kom til Byen eller til Torvs; for Grønttorvet var dengang paa Christianshavns Torv, og Vognene holdt paa Torvedagene langt ned ad Sidegaderne, og paa disse Torvedage var her et Liv af den anden Verden. I Køkkenet i Falken kunne man købe Kaffe for 8 Øre. Man fik Kaffen paa en lille brun Lerkande, og saa kunne man tage Kaffen med hjem, om man ville. Kanden sattes der Pant for.

I Hjørneejendommens Kælder var der et Udsalg af Brændevin, Mælk og Fløde; for man fik ikke Mælken bragt til Dørene af Mælkemanden som nu. Alt maatte hentes ude i Byen. Den Mand, som havde Udsalget, hed Kronborg. Han var stor og saa tyk som en Tønde, Hovedet lignede en Ildkugle, og hans Hals var saa tyk, saa han ikke kunne spytte uden at ramme Maven, derfor havde han et Spyttekrus staaende bag Disken, og det førte han op til Munden, hver Gang han skulle spytte. Hans Paaklædning var hvide Uldstrømper, Sko, der var skaaret af til Slæver, et Par kolossale blaa Buxer, hvis Ben kun naaede til Anklerne, en fedtet Vest, ingen Trøje, men en blaa- og hvidstribet Uldtrøje med lange Ærmer, lidt anderledes end Expedienterne see ud nu til Dags. Ja, saa vil jeg endvidere bemærke, at han havde smaa Guldringe i Ørene. Hvad der tiltrak os Drengene mest i denne Forretning var, at man kunne faa dejlige, varme Æbleskiver til 1 Skilling pr. Stk. Og nede i Butikken lugtede der altid saa dejligt af Malt.

Paa det andet Hjørne af Prinsessegade og Torvegade laa Gæstgivergaarden Elefantens. I Gaarden boede Christianshavns og Amagers eneste Dyr læge; men denne Gæstgivergaard var ikke saa besøgt som Falkens.

Lidt længere henne i Torvegade mod Volden laa en meget lang een-Etages Bygning med Frontspids. Her var Brændevinsbrænderi med den traditionelle Tud ud over Fortouget. Manden, der ejede dette og Ejendommen, blev kaldt for Balletten, nok fordi han elskede at see Balletter paa Det kongelige Teater.

Paa Hjørnet af Amagergade og Torvegade laa en

gammel Smedie. Amagergade bestod kun af smaa, gamle Rønner, og i disse var Gaardene saa smaa, saa man kunne naa fra den ene Husmur til den anden. Rendestenen løb midt i Gaarden, Kloak kjendtes ikke, og ofte var Retiraderne anbragte i Stuen i Baghuset. Over Retiraderne var der saa Beboelse. I Sankt Annægade ud for Amagergade var et langt sort Plankeværk, bag hvilket der laa en gammel Kirkegaard, kaldet Roligheden; men Kirkegaarden benyttedes ikke mere. Paa de forfaldne Gravsteder tørrede Omegnens Beboere deres Vadsketøj og bankede deres Tæpper og Madratser. En Frugtgrosserer fra Byen kørte her Læssevis af raadne Æbler og Appelsiner ud, kastede dem paa Kirkegaarden, og her laa saa Fattigfolks Unger og rodede op i Bunkerne for at finde et Æble eller en Appelsin, der ikke var mere raadden, end den kunne spises.

Prinsessegade gik ikke længere end fra Volden til Baadsmandsstræde, og naar undtages Strækningen ud for Kirken var Gaden kun bebygget med smaa gamle Huse. Til mange af disse Huse hørte Baghuse, men ofte var der ingen Trapper i Baghusene. Man gik op ad Trappen i Forhuset, og fra hver Etage her førte en Træbro, kaldet Svalegang, over til den tilsvarende Etage i Baghuset. En Trævadsk fandtes paa hver Svalegang, og her stod Beboerne og vadskede op efter Maaltiderne baa- de Sommer og Vinter, her foregik Tørringen af Smaatøj, og her gik Sladderer mellem alle Husets Madam- mer. Vadskehus kjendtes ikke. Uden for Gaardvinduerne var anbragt Træknægte, fra Knægt til Knægt var trukket Snore og her foregik den større Tøjtørring. Vand

i Køkkenerne kjendtes kun i meget faa, finere Huse. Almindeligt var der en Post i Gaarden, hvorfra alt Vand maatte hentes, og i Køkkenet stod der altid en Vandspand og deri en Vandøse.

Omkring hele Christianshavn slyngede sig som nu Voldene; men medens de nu er fine Spadserestier, vare de dengang nogle til Dels forfaldne Jordbanker. Skraaningerne var slidte i dybe Furer, Lerjorden grinede frem overalt, det Græs, der var, var nedtrampet, og paa Volden saaes sjældent andre end fordrukne Subjekter, der laa og tømte Brændevinsflasken, eller ogsaa Christianshavns Dreng, der her legede Røvere og Soldater. Træer og Buske vare vildt voxede, men paa sine Steder var der dog en vis Skønhed over Volden navnlig om Foraaret, naar Hvidtjørnen blomstrede, og om Aftenerne, naar alt var Stilhed, og Rørsangeren lod sine Triller høre fra Siverne ved Bredden eller ved den idylliske Kanin Ø.

Fra Voldene var der jo ogsaa en langt smukkere Udsigt end nu. Sundbyerne vare ikke byggede, der fandtes kun et Par smaa lave Huse fra Volden til Køhlertsvej, nuværende Holmbladsgade. Jo, saa laa der Etatsraad Holmblads Palæ, den nuværende Amagerbanks Bygning, og hans Fabrikker, samt to maleriske Vindmøller. Alt fra Volden til Sundbyerne vare kun Marker, hvor Karlen For- og Efteraar gik bag Ploven, forspændt 2 dejlige Heste, hvor om Sommeren Kornet bølgede for Vinden, og hvor det om Høsten faldt for Leerne, ikke for Mejemaskinen som nu. Midt paa Marken til højre fra Christianshavn stod der et mægtigt gammelt Træ, og herfra kunne man hvert Foraar høre Gøgen kukke,

og hvor har jeg dog mangt et Foraar som Barn staaet her og talt Gøgens Kuk.

Selve Broen mellem Christianshavn og Amager var meget smal, Kørebanen var belagt med toppede Brosten og Fortouget ligeledes. To Mennesker kunne daarlign passere hinanden paa Fortouget.

Ja, paa disse Volde stod de fleste af Christianshavns Dreng Store Bededags Aften, medens Klokkerne ringede, og spejdede over mod Amagersiden. Det var ikke i fredelige Hensigter, vi stode der. Nej, vi vare bevæbnede med Kæppe, Slynger, Sten og andre drabelige Vaaben; for Christianshavns Dreng, Nitterne kaldet, laa i stadig Strid med Amagerdrengene, og det store Slag stod altid Store Bededags Aften. Paa Volden stode vi saa ofte flere Hundrede Dreng og spejdede over Voldgraven. Paa Amagersiden stod en tilsvarende Masse Amagerdreng ligeledes bevæbnede. Naar vi saa en rum Tid havde raabt alle de Skældsord, vi kunne finde paa, drog Christiannitterne i samlet Flok over Broen mod Amager Fæled, hvor Slaget som Regel stod. At det gik haardt til, vidnede alle de blodige Næser og Skrammer om, som de fleste bar hjem efter Slaget. Jeg har aldrig faaet at vide, hvorfra dette Fjendskab mellem Drengene stammer.

Den Aften var der altid rigeligt med Pansere efter Drengene, saa det var jo bare om at passe paa, have gode Spejdere ude, hvergang det lynede. Paa Stationen kom vi aldrig. Nej, fik Betjentene fat i en af os Dreng, blev det afgjort med et Par flade Øretæver, og saa fik vi atter Lov til at løbe.

VI

SOMMERMORGEN var Travlhedens Tid paa Christianshavn. Paa Torvedagene rullede de nationalt klædte Amagere ind over Voldgraven. Kvinderne i tykke, sorte, læggede Skørter med Broderier forneden, Broderier paa Kjolelivene og store Kyser paa Hovedet med lange flagrende Silkebaand. Mændene ofte, navnlig de ældre, i Susebuxer, sorte, tynde, brede Buxer, der naaede til Knæet, Halvstøvler, Jakke og Vest med Sølvknapper og paa Hovedet en høj sort Hat.

Paa Gaderne gik Sælgekællingerne med deres enbenede Trækvogne og raabte med Fisk eller Frugt, saa det skingrede i Gaden. Vi Drengene kendte alle disse Kællinger, i alt Fald deres Øgenavne. Ja, for Øgenavne havde de alle. Der var Halte Stine, Hjärter Dame, Trine Rar, Tosse Camilla og mange flere, og de vare alle godt skaarne for Tungebaandet, som man sagde. De kunne rigtig skælde ud.

Paa den Side af Volden, som vender mod Baadsmændstrædes Kaserne, laa som nu Lille Mølle, men medens nu kun Underdelen staaer tilbage, var Møllen den Gang en prægtig Vindmølle med Rundgang og store Vinger, der susede af Sted, naar Blæsten strøg ind over Kronerne paa Voldens Træer.

Stod man ved Møllen en Sommermorgen, kunne man see de tunge Mølle vogne, forspændt med svære, franske Heste, der havde en Bygning som en Elefant, rumle tungt belæssede af Sted, og saa pludselig kunne man høre Hornsignaler og en fjern Torden. Det var Artilleriet fra Baadsmandstrædes Kaserne, der trak ud til Øvelse paa Fælleden. Saa kom Toget. I Spidsen 4 eller 6 Trompetere paa dansende Heste, derpaa en Officer til Hest med dragen Sabel og saa Batterierne, Heste og Kanoner. Det var et flot Syn, navnlig de stoute Underofficerer, bredbrystede Karle med en Rejsning af den anden Verden.

Om Middagen og i Eftermiddagstimerne laa Christianshavn hen i en mild Sommerdøs. I Slagterigaarden var der stille. Den gulmalede Havebænk var flyttet derud, og her sad min Fader og læste Politik i Bladene. Saa rungede Slagene fra Frelserkirkens Taarnur. Man drejede uvilkaarligt Hovedet mod Lyden og saa Frelsertaarnets gyldne Globus med Manden glimrende i Solskinnet.

Eftermiddagen døde hen om Sommeren. Slagterigaarden var med sin toppede Brolægning, de kalkede Mure og Bindingsværkshusene omkring, Nabogaardenes spidse Gavle, Svalegangene og de aabentstaaende Luger en hel Idyl. I Rendestenene gik de snadrende Ænder, Hønsene kaglede, Hanerne galede. Det var en hel Verden for sig selv.

Naar saa Klokken slog 6, var det Fyraften; men Butikkerne holdtes aabne til Klokken 8 eller 9, saa flyttede man en Bænk uden for Butiksdøren, og der sad Fami-

lien og nød Sommeraftenen i Ro. En Ro, der kun blev forstyrret, naar der kom en enkelt Kunde eller af Sælgerkonernes Raab med Kirsebær eller Jordbær til 1 Mark Pundet.

Paa Trappestenene, i Kælderhalsene, paa Stentrapperne sad Smaafolk og sludrede. Manden røg paa sin Pibe, Konerne sad med deres Strikketøj, og Ungerne løb ude paa Kørebanen og legede eller sejlede med Papirbaade i Rendestenen. Her blev alt Bynyt drøftet. Den ene kjendte den anden, og Livet gik som i en lille Provinsby.

Og saa om Vinteren, i de lange Vinteraftener, hvor der herskede Travlhed i Slagteriet og i Gaarden, hvor Hestene prusted i Frostluften, hvor Blodet dampede i Slagteriet, og hvor det hele gjenlød af Folkenes Sang, Raab og Skrigen. Hvor var der dog Snee i de Vintre. Høj Snee, men maaske hidrørte det fra, at man ikke som nu kørte Sneen væk. Nej, den fik Lov til at ligge i store Driver, hvorimellem i frostklare Aftener Kanerne med de bjældeklingende Heste susede af Sted. Hvor var saadanne Vinteraftener en Fest for os Dreng, naar Sneen laa i mandshøje Bunker paa Torvet, og vi susede af Sted i vore Slæder. Kom der saa en Kane, saa vi altid vort Snit til at springe op paa Kanen, medens den var i Fart. Vi fik bundet Slæderebet fast i en Hast og saa over paa Slæden igjen. Saa susede vi af Sted. Det kaldte vi for at fragte, men Turen endte gjerne med, at der kom en brat Svingning, Rebet til Slæden brast, og vi stod paa Hovedet i en stor Snedrive eller i Rendestenen. Hvilket Liv for en rask Dreng.

Om Vinteren, naar der var faldet Snee, maatte man, saa snart man vaagnede, ud og skuffe Fortouget rent. Paa selve Gaden fik Sneen som nævnt Lov at ligge, til den tøde. Der skulle i alt Fald være faldet store Masser, før Kommunen tog fat. Dagene var dengang mere graa end nu, Kulden var dengang ogsaa værre, 14–16 Graders Frost. Mørket faldt ved Midvinter tidligt paa, og sad man de lange Aftener i Stuen om den sparsomt lysende Petroleumslampe, saa lød der fra Gaden, der laa hen i Halvmørke, Raab som: »Her æ' Muslinger! Dybvandsmuslinger! Muslinger her!« Eller: »Her er Kejserindepærer!«

Det var Gadeprangerne, der raabte med deres Vare. Kom man saa ned paa Gaden, saa man Køretøjet. En Frederiksborg-Vogn med skraa Fadding, forspændt en mager Krikke, paa hvis lasede Seletøj Pisken hang og dinglede. Et laset Dækken laa over Hestens Lænd, og den ene af Prangerne, for der var som Regel to i Følgeskab, trak Hesten ved Hovedtøjet. Vognen var toplæsset med Frugt eller Muslinger, og alt solgtes pr. Skæppe. Det var nogle hvasse Folk disse Prangere, halve Røvere, der laa og kørte Sjælland rundt og opkøbte Frugten for saa at sælge den paa Gaderne i København.

Af og til, naar Vinteren var streng og Frosten haard, kunne man høre Aalestangerens Raab: »Her er levende Aal – Aal – Aal! Her er Aal!« De var nu ikke levende, men stivfrosne som Pinde. Aalestangerne gik ud paa Isen i Kalveboderne, slog Hul paa Isen og stangede Aalen med deres lange Aalejern. Saa blev de bundet i Bundter, og saa gik Turen til Gaderne, hvorfra Sangen hørtes.

Hvad Aalestangerne var for Vinteren, det var Rejstrygerne og Rejekællingerne for Sommeren. Rejekællingerne købte deres Rejer ved Stranden og drog saa omkring i Gaderne med en stor enhanket Kurv, hvori der laa et Halvpotte-Maal. Saa raabte de: »Rejer er godt! Levende Rejer er godt! Her er store levende Roskilde Rejer! Rejer er godt, 1 Mark en Pot!« 1 Mark var 33 Øre. Rejstrygerne var gamle Fiskere, som selv strøg Rejerne med en stor Ruse eller et Net ved Amagerkysten. Naar de havde strøget en passende Portion, saa tog de Nettet med den lange Stang paa Nakken og gik ind i Gaderne, hvor de syngende raabte: »Rejer er godt! Rejer er godt!«

Jeg husker endnu saadan en gammel Rejstryger fra Christianshavn. Vi Drengene kaldte ham »Svend-Lotte« eller »Loppe«. Han selv hed nemlig Svend og hans Kone, der var Grøntkone, hed Lotte, og da han altid drak sig fuld, var han under Konens Tøffel. Hvor kunne han blive gal paa os Drengene, naar han i en lille Kæfert vandrede om med Rejenettet paa Nakken, og vi saa raabte Svend Loppe efter ham. Han dansede rundt paa Gaden efter os. Ja, det var vel ogsaa nogle uvorne Unger dengang til at gøre Nar af en sadan Stakkel.

Foruden Gadehandel var der ogsaa noget, der hed Porthandel, og saa som nu Butiks- og Torvehandel. Porthandel blev drevet af Amagerkoner, der sad i Porten med deres flade Kurve, hvorpaa der laa alle Slags Grøntsager og Frugt.

Jeg mindes navnlig en af disse Koner, der sad i en Port i Torvegade. Hun havde nemlig foruden Grønt

lagt an paa Bismarcks Klumper og en Slags Kager, der lignede store Overkryddere, men nulevende Børn vilde vist næppe sætte Tænder i dem. De var saa haarde, som om de vare lavede af gammelt Rugbrød, og det hjalp kun lidt, at de var bestrøede med stødt Melis. Vi kaldte dem for »R. . rivere«, og havde man spist et Par Stykker af dem, var man ganske sikker paa at faa Galop, tynd Mave. Naa, man var jo ikke forvænt med Slikkeri den Gang. Der fandtes jo ingen Chokoladeforretninger som nu, og Basserne kostede kun en Skilling (2 Øre).

Foruden Amagernes Torvehandel holdt der hver Dag fra Morgen tidlig til Aften silde 3 à 4 Slagtere med deres Køretøj paa Christianshavns Torv. De kom med deres flade Frederiksborg-Vogne med Kødet paa kørende til Torvet hver Morgen. Hesten blev spændt fra og sat ind i en Gæstgivergaard, hvor den stod til om Aftenen. En lille Disk og en Blok blev læsset af og sat foran Vognen, og Vægten var altid en Bismarck. Kødet havde jo ikke godt af at ligge paa en aaben Vogn Sommer og Vinter i Sol, Regn, Sne og Frost; men det gik. Man var jo vant til det.

Handelen i de rigtige Butikker begyndte Kl. 6–7 om Morgenen og varede som omtalt saa længe, man vilde; men i Reglen kun til 9 om Aftenen, Lørdag til Kl. 12 Nat og Søndag fra 6–9 og fra 4 Eftermiddag til 8 Aften. Der var, naar undtages Kræmmerbutikkerne, ikke videre Udstilling i Vinduerne af Vare, og der fandtes ikke Specialforretninger af nogen Slags. Kaffe købte man hos Urtekræmmeren, Smør og Æg hos Høkeren eller, som han kaldtes, Spækhøkeren, vore nuværende

Viktualiehandlere eller finere Charkutteriforretninger.

Ting som Lax, Sardinier, Hummer og Konserves brugte man kun, naar der skulde være fint Selskab, og skulde man have det, gik man til Aagaard i Kirkestræde og købte Ost, Kaffe hos Gamél paa Østergade og Lax hos Soldath paa Amagertorv, alle Byens fineste Forretninger.

Sporvognen, der fandtes, blev trukket af Heste, og Sporvognen over Christianshavn gik kun til Amagerport og holdt uden for det lille Ravelinhus ved Volden. Der var ingen faste Stoppesteder, den standsede alle Steder, blot man vinkede til Kusken eller rakte Haanden eller en Paraply i Vejret. Om Vinteren, naar der laa megen Sne, var den forspændt med 4 Heste og kunvære drøj nok at trække alligevel; for Vognen var jo i to Etager: en lukket forned og en aaben foroven, hvortil der førte en smal Vindeltrappe.

Man kjendte dengang ikke videre til Tandlæger, i alt Fald ikke paa Christianshavn. Tandudtrækning foregik hos Barberen. Man sad paa en almindelig Rørstol, fortalte Barberen, hvilken Tand der gjorde ondt, og saa nappede han Tandene med en flad Tang, og han brugte den samme Tang, hvad Tand det end var. Bedøvelse brugtes ligesaa lidt som Plombering. Det kostede 1 Kr. for at faa en Tand trukket ud, og var Tandene ude, saa var Behandlingen forbi. Efterveer maatte man selv om.

Sommeraftener kunne der ofte blive Røre paa Christianshavn, naar Luft-Ballonen fra Tivoli gik op. Den havnede som Regel paa Amager Fællede, og saa skulle alle Mennesker derud. Engang var der en lille fransk

Dame Madame Godard eller Madam Go'da, som Pøblen kaldte hende. Hun var Luftskipperske. Det var en lille, buttet Dame iført hvidt Atlaskes Sømandstøj, Benklæder og Bluse med blaa Silkekrave og blank Sømands-hat. Hun steg op med Ballonen et Par Gange fra Tivoli og gik ned paa Fælleden, og der var som sædvanlig Masser af Mennesker paa Fælleden ved Landingen. Jeg tror, at de, som hjalp med til at tømme Ballonen for Gassen og læsse den paa Vogn, fik en Skilling.

Der var selvfølgelig en Masse af Christianshavns Bisser derude med Cigarstumper eller Pibe i Munden, og hvor var den lille Franskmand bange for, at de skulle nærme sig Ballonen, og at den skulde explodere, naar Gassen strømmede ud. Hver Gang en af Bisserne nærmede sig Ballonen, gav hun dem et Boxestød eller et Par flade Øretæver. Hun kunne ordne Fyrene. Naa, omsider blev saa Ballonen lagt sammen og læsset paa en Vogn og kørt til Tivoli, efterfulgt af en skrigende Drengeflok.

VII

MEDENS jeg nu omtaler Christianshavn, saa maa jeg omtale Barndomshjemmet, det Sted, hvor jeg var født, og hvor min Fader levede i omtrent 50 Aar.

Her i Slagterigaarden havde han lagt Grundlaget til en ny Næringsvej, der senere fik saa stor Udbredelse og Betydning, som den nu har. Der var fra Begyndelsen af 2 Butikker i Stuen til Gaden. I den ene solgtes ferske Vare, i den anden kun røgede Vare, thi dengang gik det ikke an at blande de to Dele sammen. Bag Butikken var der en Stue, og det var i denne lille Stue, at hele Livet tilbragtes, og samtidig kunde man kaldet det for Kontor; thi her afgjordes alle Forretninger.

Stuen, der med sine to Fag Vinduer vendte ud mod Gaarden, var lav med oliemalede Vægge og Loft. Paa Pillen mellem Vinduerne sad et Gasblus og under dette stod et stort malet Træbord. Ved den ene Væg stod en stor gammeldags Hesthaars Sofa. Den stod der i over 50 Aar, og i den havde mange af Datidens kjendte Mænd siddet og faaet sig en lun Passiar, og vi Børn tilbragte mange Timer paa denne Sofa. Helligdommen, et stort Egetræs Chatol i halv Rokokostil med afslidt Forgyltning, optog Stuens anden Væg udfor Glasdøren til Butikken. Ved Siden af Chatollet stod i Krogen et stort Bornholmerur.

Chatollet, til hvilket kun min Fader havde Nøglerne, var foroven indrettet som Sølvtojsskab, og her opbevarede han sine Bøger og Papirer, indtil han paa et langt senere Tidspunkt købte et Jernpengeskab. Bag selve Chatolklappen, der, naar den blev slaaet ned, var min Faders Skrivebord, fandtes et Utal af Skuffer og hemmelige Rum. Pengene, Masser af Sedler og Stabler af Sølvdalere, stod her opmarcherede som Soldater; thi Bank kjendtes ikke. Hele Kapitalen fandtes i Hjemmet. Midt i Chatollet bag Blækhuset stod en gammel Bly-Statuette af Napoleon paa en stejlende Hest. Den beundrede vi Drengene altid paa Afstand, naar Chatollet stod aabent, for nærmere sig, vor Herre bevares, saa lød altid min Faders barske Stemme: »Hvad vil Du her!«

Større Regnskaber regnede min Fader gjerne ud med Kridt paa de øverste Chatoldøre, og ve den, der vovede at slette noget ud deraf. Min Fader førte selv sine Regnskaber, hvis man kan kalde disse for Regnskaber. Han førte en Bog over de Heste, der bleve slagtede, og over sine Indtægter; men Udgifterne, dem skrev han ikke. »Vor Herre bevare os for at ærgre sig over alle de Penge, der er givet ud, naar Aaret er omme,« sagde han altid. Han kunde jo altid ved Aarets Slutning see, om det havde været godt eller daarligt. Det viste Pengestabellerne i Chatollet, og det mente han var alt nok.

Bag Stuen laa Køkkenet med den store indemurede Grubekedel, hvori Kød og Pølser kogtes til Salg i Butikken, og paa 1ste Sal fandtes Soveværelserne og Salen, som den store Stadsstue i de Tider kaldtes. Her paa Salen blev alle større Gilder afholdt, her jubledes der, og

her sang Visedigteren W. Rantzau med sin snøvlende Stemme sine Viser, Døgnfluer, før de gik i Trykken og bleve offentliggjorte, og her fortalte han mange af sine drastiske Historier.

Paa Salen kom vi Børn kun, naar der var Fremmede, og hele vort Ophold varede da kun et Kvarter for at hilse paa Gjæsterne, ellers var Salen en forbudt Verden for os. Det undrede mig ofte, at der ingen om Natten brød ind og stjal af min Faders Chatol i den lille Stue bag Butikken, da der jo dog om Natten var god Lejlighed dertil. Der blev kun een eneste Gang gjort et saadant Forsøg af en sølle Stakkel, som om Aftenen fra Gaden og gennem Glasdøren fra Butikken til Stuen havde seet min Fader sidde ved Chatollet og tælle og stable sine Penge. Det var en Vinteraften efter Lukketid sidst i Halvfjerdserne. Jeg var da en Dreng paa en halv Snes Aar, og sad denne Aften sammen med min Moder inde i Stuen, medens min Fader sad ved Chatolklappen. Pludselig seer han ud gennem Glasdøren til Butikken, at der ved Vinduet paa Gaden staaer en Person og kigger ind. Min Fader anede Uraad, han meddelte min Moder, der sammen med mig sad i Sofaen, hvad han havde seet og sagde: »Vent! Nu skal I se!«

Saa lukkede han Chatolklappen, slukkede Gassen og satte sig hen i Sofaen og ventede. Jeg sad saa rolig som en Mus, der er ved at dø af Angst, men efter et Kvarters Forløb, der for mig var som en Evighed, hørte vi En komme listende ind i Gaarden og begynde at lirke ved et af Vinduerne. Jeg rystede som et Espeløv, men turde ikke sige et Muk. Min Fader havde imidlertid taget sine

Sko af, havde grebet et Egespir og listede sig nu gennem Butikken ud paa Gaden og lukkede Porten i Laas. Saa gik han atter raskt ind og tændte Gassen.

Da Fyren saa, der blev tændt Lys, styrtede han ud i Porten, men her var lukket, og et Sekund efter stod min Fader med Egespiret i Porten, og jeg i lang Afstand fra ham. Henne i en mørk Krog sad Fyren sammenkrøben. Det kunde maaske være en farlig Indbrudstyv, Politiet ledte efter, men min Fader brød sig ikke derom. Han var selv Politi i sit eget Hus. Han gik hen til Fyren, greb ham i Nakken, gav ham et Livfuld Hug, og medens han holdt ham i Nakken med den ene Haand, lukkede han Porten op med den anden og smed ham ud paa Gaden, idet han sagde: »Lad være med at stjæle! Lad være med at komme i Politiets Kløer!« Saa gik Fader roligt som intet var passeret ind og slukkede Gassen og gik i Seng.

Min Fader hjalp overalt, hvor han kunne. Han traadte aldrig nogen for nær med sin gode Vilje, og det var ham meget imod, at et Menneske skulde ende i Politiets Kløer, hvad følgende lille Historie fra samme Tidsperiode ogsaa viser.

En Sommer-Søndags Morgen, da der endnu ikke var videre Folk paa Gaden, stod min Fader og jeg paa Rendestensbrættet udenfor Porten og nød Morgensolen. Da jeg seer ned mod Kirken, opdager jeg pludselig, at oppe i Fængslets øverste Etage bliver en Arm strakt ud af et Gittervindue, og at en af de tykke Jernstænger bliver bøjet til Side. Jeg varskoer min Fader, og lidt efter bliver atter en Jernstang bøjet til Side, og Overkroppen af en Mand, en Fange, strækker sig ud. Han kaster et langt

Reb ned ad Muren, men Rebet naar kun til første Sal. I et Nu er Fangen ude og firer sig ned, og da han naar til 1ste Sal, og Rebet slipper, seer han sig hjælpeløs omkring og springer endelig ned paa Stenbroen.

Han seer sig et Øjeblik forvildet om. Ved Kirken staaer et Par Folk, saa han løber da, alt hvad Remmer og Tøj kan holde, hen mod min Fader og mig. Da han er ud for os, raaber jeg: »Fader! Hug ham!« Min Fader staaer roligt og seer paa mig. Fangen løber os forbi op over Volden, styrter sig i Stadsgraven og svømmer over paa den dengang øde Side af Amager. Han er frelst foreløbig.

Saa sagde jeg til min Fader: »Fader, hvorfor tog Du ham ikke?« Og min Fader svarede: »Nej, min Dreng, den Stakkel har fortjent sin Frihed efter det Arbejde, han har haft, for at komme ud. Og saa er der en Ting til, min Dreng, og det er, at havde jeg taget ham, saa havde der staaet i alle Bladene i Morgen, at Hesteslagter Koblauch havde taget en sølle Stakkel, for hvem Friheden var alt, og de fleste Mennesker her paa Christianshavn havde sagt: »Det var ikke pænt af Koblauch!« Derfor lod jeg ham løbe.«

Hvor kan jeg ikke endnu, skjønt det er over halvfjerds Aar siden, see min Fader tydelig for mig. Han var dengang i Tresserne. En rank, bredskuldret, kraftig Mand, men fint bygget med smaa bitte Fødder og Hænder. Hovedet sad stolt paa den kraftige Hals. Han havde mandige Træk, kønne, blaa Øjne, der syntes hvasse under de store Bryn, kortklippede, lidt graasprængte Bakkenbarter og et kraftigt bølgende Sølvhaar. Han gik som en Balletdanser og lignede nærmest, naar han var i Pud-

set, en gammel Officer. Han var meget pillen og proper, og Gud Naade Kvinderne, naar hans Støvler ikke skinnede i Svangen, eller der var en Plet paa hans hvide Halstørklæde, som han gik med til daglig, knyttet i en lille Knude. Men alt var som Regel ogsaa i Orden. Vi frygtede ham, men elskede ham; for bag den bestemte Optræden var han Godheden selv.

Han talte klart og tænkte, før han talte. Han var Høfligheden i egen Person, men Gud Naade den sølle Stakkel, der glemte at sige God Morgen, naar han kom ned, eller at hilse, naar han mødte ham. »Luk Flaben op, saa man kan høre,« sagde han, naar nogen paastod, at de havde sagt God Morgen. Var der en eller anden af Folkene eller andre, som ikke tog Huen af og hilste, naar han hilste, lød det: »Har du Lus?« Og saa var der en Ting til, som han kunne blive vred over. Det var, naar han talte med nogen eller gav Besked, og Vedkommende sagde: »Hvad behager?« »Man bør høre efter, naar der bliver talt til En,« mente han. Og blev der sagt »Hvad behager« mere end een Gang, saa spurgte han Vedkommende lige ud, om han eller hun havde Skidt i Ørene. Man levede jo i Respektens Tidsalder. Han var Godheden selv mod os alle, og navnlig for sin Folk var han en god Beskytter. Folkene skulle have først, for de arbejdede.

Hvor mindes jeg ikke endnu hans Fødselsdage. Det var den 31. Januar midt i Vinterens Hjærte. Hvor vare vi Børn dog ikke tidligt oppe om Morgen den 31. Januar. Hurtigt nede i Stuen bag Butikken, hvor vi skulle modtage Fader, naar han kom ned fra sit Soveværelse.

Ilden knitrede i Kakkelovnen. Der var gjort særlig fint i Stand i Stuen paa denne Dag. Der var strøet fint Sand paa det hvidskurede Gulv, noget man dengang brugte, og paa Bordet prangede 2 eller 3 Urtepotter med Aarets første brogede Tulipaner og som Regel en Tobakspung eller en Skraatobakksaase med en Hest paa, altsammen Gaver fra os Børn. Ja, og saa laa der altid et Ark meget fint Brevpapir, hvorpaa jeg havde skrevet et lille Vers. Vidste jeg ikke altid selv, hvad der skulle staa paa Papi-ret, saa fik man saadanne nydelige Vers i Viseboden ovre ved Torvet. Jeg har saamænd endnu et Par af disse Fødselsdagsbreve til min Fader fra midt i Halvfjerds-erne, og de ere meget naive.

Naar saa alt var i Orden, saa sad vi og ventede. Endelig hørtes Faders Trin paa Trappen. Døren blev aabnet, og der stod han rank som en Høvding med sit hvasse Blik, der hurtigt blev et stort Smil, naar han saa os Børn og Gaverne. Hele Dagen kom der Gratulanter, og saa om Aftenen kom det store Sold med Masser af Venner, dampende Stege paa Bordet, det store Overflødighedshorn ovre fra Konditoren, og medens Champagnen knaldede blev den obligate Sang, der enten leveredes af Svigersønnen, Skuespiller Rudolf Sahlertz eller af W. Rantzau, afsunget. Jeg har endnu nogle af disse morsomme Sange fra den Periode liggende. Her er en, der er skreven af Rudolf Sahlertz i 1882.

*Du er ældst blandt Hesteslagt're
Og har uddelt mange Høvl.
Nu er det vel ble't lidt sagt're
Med den megen gjøren Vrøvl.*

*Men endskjøndt Du er Den Gamle,
Sidder Haanden endnu løs.
Og jeg troer nok, Du kan hamle
Op med mangen yngre Knøs.*

Tale: Og skulde der ved Slagtningen eller ved Pølsefabrikationen passere et eller andet, der ikke er efter den Gamles Hov'de, saa Tak! Saa falder der øjeblikkelig Dinge linge, Dinge linge, linge linge dang o.s.v.

*Syv og Treds – Vi mange kjender,
Som der naaet er saa langt,
Men som det dog stundom hænder,
At dem Vejret faldt lidt trangt.
Men dig har det aldrig voldet
Nogen synderlig Besvær,
Du har altid tappert soldet
Og har altid holdt dit Vejr.*

Tale: Og trods de Syv og Treds er du ikke bange for endnu at gaa paa'en. Du trækker din fine Frakke paa, krøller Bakkenbarterne, tager Mutter under Armen, og saa gaar den godt igen med dygtig Dinge linge, Dinge linge, linge linge lang o.s.v.

*Vi har kjendt en hel Del Fædre,
Som er blevet længe ved,
Ingen troer jeg dog som bedre,
Ret har kunnet gjort Besked.
Det er jo kun to Aar siden
Du levered' en, min Ven.
Men jeg tro'r sgu, at for Tiden
Er den lige gal igjen.*

Tale: Og det vil aldrig blive anderledes, for om Du saa blev Syv og Firs, kunde Du naturligvis ikke lade være med dette Dinge linge, Dinge linge, linge linge dang o.s.v.

*Naa, derom nu tales ikke,
Den Ting passer jo sig selv.
Nej, nu vil vi bare drikke
Paa Hans Jørgen Koblauchs Held.
Glassene vi muntert fylde,
Fylde dem til bredfuldt Maal;
Thi Den Gamle vil vi hylde.
Det er Oldermandens Skaal!*

Tale: Og saa vil vi ønske, at han endnu i mange Aar maa kunne gjøre Vrøvl, at han maa kunne berige Verden med mange flere – – – Hm! Hm! Kort sagt, at han længe maa være til og aldrig savne Dinge linge, Dinge linge, linge linge lang o.s.v.

-

VIII

MIN Moder skal jeg kun omtale i korte Træk. I 25 Aar var hun den ledende Aand i Salteriet paa Christianshavn. Op Kl. 6 om Morgenen, om Sommeren Kl. 4. Om Vinteren paa Hovedet i Salttønderne med den ofte iskolde Lage og det frosne Kød, altid med opsmøgede Ærmer og bare Arme. Og det var jo ikke Smaating, det drejede sig om. I Salteriet havde vi flere Gange mange Tusinde Kilo Kød, og i et Lokale var de færdige, røgede Spegepølser stablede som Pindebrænde fra Gulv til Loft. Jeg synes, det var mærkeligt, at Gigten ikke plagede hende, da hun blev ældre. Det maa være en af de store Gaader efter al den Kulde og Slud, hun har været udsat for i alle de Aar. Hun var paa Færde tidlig og silde, og om Sommeren, naar Slagteriet laa i Dvale, havde hun nok at gjøre med at passe Fjerkræet, der ofte løb op til 100 Ænder og Ællinger og dobbelt saa mange Høns og Kyllinger; men der var jo ogsaa Æde nok til dem fra Slagteriet. Intet Fjerkræ blev solgt, vi spiste det selv altsammen. Husholdningen var jo stor, alle Svendene var paa Kost.

Saa var der ogsaa de mange Selskaber og Fester, der gik jo en Del til. Jeg husker for Ex. en Konfirmation, hvor vi slagtede 20 Ænder, og jeg lavede en flot Dekoration af alle Hovederne. Naar man dengang kom sam-

men til Fest, blev der altid spist godt og drukket tæt. Sangen lød over den dampende Punchebolle, og det blev altid sent paa Natten, inden man skiltes.

Pasning af Huset overlod hun til Pigerne, og Pasning af os Børn, medens vi vare smaa, overlodes til en gammel Kone, der boede paa 2den Sal i Huset. Hun var omtrent vor anden Moder, og vi kaldte hende derfor altid for Gamle Moder. Jeg troer nok at kunne sige, at min Fader havde usigelig meget at takke min Moder for; thi Magen til Arbejdskraft var ikke nem at finde.

Men nu tilbage til Barndommen. Livet var jo ikke lutter Fornøjelser. Af og til trængte vi Børn til en Endefuld, og den fik vi ogsaa i bogstavelig Forstand. Min Fader havde aldrig rørt os Børn, skulde vi straffes, var det altid Moder, der ordnede Sagen og gav os Kløene. Aldrig med en Ørefigen eller et Spanskrør. Nej, vi fik, som Moden vel var dengang, en Endefuld Ris. Moder havde et lille Birkeris, og havde en af os Unger lavet gale Streger, tog Moder os ved Haanden, gik op paa 1ste Sal i Sovekammeret, Buxerne bleve knappede ned, og saa fik vi med Riset i den bare Noksagt, blev puttet i Seng og fik ingen Mad mere den Dag, hvis ikke en af Tjenestepigerne forbarmede sig over os og i Smug stak et Stykke Smørrebrød ind til os. Men vi fik nu kun Klø, naar vi havde fortjent det, og vi kunde jo af og til finde paa gale Streger, hvad man kan see af følgende.

I Langebrogade boede der en Koholder, som havde et Par Sønner, der var jævnaldrende med min Broder og mig, og vi vare Skolekammerater. Denne Koholder havde om Sommeren en Del af de Køer, der skulde kæ-

ve, staaende paa Kløvermarken foran paa Amager, og en Dag besluttede en af hans Dreng, min Broder og jeg os til at skulke fra Skolen og i Stedet for gaa ud paa nævnte Kløvermark for at see til en Ko, der skulde kælv. Vi fik som sædvanlig Mad og Bøgerne med til Skolen; men gik alle 3 ud paa Kløvermarken. Der laa vi hele Dagen, Koen kælvde ikke, og da vi mente, at Klokken nu maatte være saa mange, at Skoletiden var forbi, rejste vi os for at gaa hjem. Men vi havde taget grundigt Fejl af Tiden. Vi tænkte, Klokken var 2 eller 3, men oh ve! Den var 6, det var Aften, da vi kom hjem. Mine Forældre havde haft Bud paa Skolen, der havde vi ikke været, saa var de gaaet paa Politistationen, der kjendte man intet til os. Hvor var vi dog henne? Mine Forældre vare selvfølgelig meget nervøse for ikke at kunne finde os. Saa kom vi hjem, maatte forklare, hvor vi havde været hele Dagen, og saa op paa Sovekammeret, og Risene undgik vi ikke, og vi havde vel ærligt fortjent dem.

Endnu et lille Exempel, men uden Ris, kun med Skænd. Jeg havde jo Masser af Gange set min Moder gaa ind i Butikken og tage Penge til et eller andet af Butiksskuffen, og saa mente jeg, at det kunde jeg ogsaa. Kort sagt, en Dag gik jeg ind i Butikken og tog 1 Mark (33 Øre) af Skuffen. Saa gik jeg over til Urtekræmmeren paa Hjørnet og købte Bolcher for alle 33 Øre. Jeg gik tilbage og satte mig paa Trappestenen udenfor vor Butik og bredte alle Bolcherne ud paa Trinet.

Jeg havde lige begyndt at spise, saa kom min Moder ud og spurgte mig, hvor jeg havde faaet alt det Slikkeri

fra. Jeg sagde, at det havde jeg købt, og Pengene havde jeg taget inde i Skuffen i Butikken. Saa skændte min Moder paa mig og belærte mig om, at Butiksskuffen ikke var til for saadanne Fyre som mig. Risene udeblev. Naa, da var jeg vel ogsaa kun 5 Aar, saa Forstanden var jo ikke saa stor.

Ellers havde vi det knusende godt som Børn. Min Fader holdt altid Ridehest til os, og paa denne kunde vi tumle os, saa galt vi vilde. Hesten var som Regel en Islænder, min Fader havde købt til Slagteprisen; men skeete det, at vi kom galt af Sted med Hesten og slog os, blev Hesten strax trukket ind i Slagteriet og slaet ihjel, og der kunne godt gaa nogen Tid, inden vi fik os en ny.

Min Fader havde en lille Ejendom med stor Gaardsplads og Have ud mod Amager Fælle. Ejendommen var lejet ud til en gammel Hestehandler, der rejste til Sverrig og købte gamle Heste, som han saa solgte her i København. Naar nu den Hestehandler, der var Ungkarl, var bortrejst, saa løb vi Drengene ud i Haven og plyndrede Æble-, Pære- og Blommetræerne. Vidste vi, at han var bortrejst for længere Tid, lavede vi Teaterforestillinger i Gaarden og tog 5 Øre i Entre for alle Kvarterets Børn. Sammen med os Drengene, som lavede disse Forestillinger, var der en Dreng, hvis Fader var Fyrværker. Han skaffede os Masser af Fyrværkeri, som vi afbrændte efter Forestillingen. En Gang, da vi havde haft Forestilling, blev det øsende Regnvejr. Resolut flyttede vi alle Tilskuerne ind i den store Vognport, over hvilken der var et stort Loft, stuvende fuldt af Hø og

Halm, og da vi mente, at Fyrværkeriet skulde med, saa afbrændte vi dette i Vognporten. Til alt Held brændte ikke hele Bygningen. Gud, hvor skulle vi dog have haft Klø dengang, men man maa jo ræsonnere som saa, at Forstanden var jo endnu ikke, som den skulle være.

Vi Drengene lavede disse Forestillinger for at faa lidt Lommepege; for det højeste, der vankede derhjemme, var 2 Øre, een Skilling, hver Søndag. Selv da jeg var i Konfirmationsalderen, fik jeg kun 25 Øre hver Søndag.

Levemaaden i vort Hjem var altid ualmindelig god og altid det bedste, der kunne fremskaffes, rigeligt, næsten i Overflod. Kl. 6 om Sommeren og Kl. 7 om Vinteren fik vi The, Kl. 8 blev der spist Frokost. Paa Slaget 12 blev Middagen serveret, og Gud hjælpe Pigerne, hvis ikke Maden var færdig paa Klokkeslet. Vi havde jo alle Folkene paa Kost, saa Kl. 12 spurgte gjerne min Fader, om Maden var færdig, og om der var rettet an til Folkene; for de skulle have først. De maatte arbejde, trængte til Mad og kunne ikke sinke deres Tid. Ja, Fader var en god Principal. Folkene fik altid god og rigelig Mad, god Løn, og han sørgede altid for, at vore Forretnings-Forbindelser gav Folkene en god Drikkeskilling. Men til Gjengæld fordrede han ogsaa, at Folkene vare villige, naar vi havde travlt. Ved 3 Tiden blev der serveret Kaffe, Kl. 6 Aftensmad og Kl. 7 lige før Fyraften The.

Hver Søndag Formiddag blev der holdt Hovedrengøring i Gaard og Lokaler, det besøgte Svendene. Heste og Vogne fik ogsaa Søndag Formiddag en bedre Afpudsning og de sølvpletterede Seler skulle skinne om Kap med Solen, hvis der var nogen Sol.

Alt blev i det Hele taget holdt i en mønsterværdig Orden. Den Gang løb man ikke som nu fra Herodes til Pilatus for at faa lavet al Ting til den laveste Pris. Nej, vi havde vore bestemte Haandværkere, der havde arbejdet for min Fader i mange Aar, og var der noget, der skulle laves, blev der sendt Bud til Maler, Smed, Blikkenslager, Sadelmager, eller hvem der nu var Brug for. Arbejdet blev lavet strax og det extragodt, og naar Arbejdet var færdigt, blev Regningen betalt.

Hvor kunne dog Fattigfolks Børn i de Tider være sunde og raske, uagtet de næppe havde Tøj paa Kroppen, og uagtet de fleste af disse Børns Hjem ikke lignede Menneskeboliger, men Huler. Mange af disse Børn blev som Voxne flinke Arbejdere. Naa, men flere blev ogsaa Banditter, men tit skikkelige Fyre, som man snarere kunne le af end græde for.

Jeg mindes en Familie, der boede i en gammel Rønne ved Siden af os. De havde 4–5 Dreng, raske Fyre, men nogle hele Labaner til at lave Utuskestreger. To af disse Knægte, der var en 14–16 Aar, havde flere Gange været henne i den nystiftede Frelsens Hær, der havde til Huse i et gammelt Magasin i Baadsmændsstræde; men hver Gang de havde været derhenne, havde de lavet Ballade og var nu blevet forbudt Adgang til Møderne. Saa en Aften var der Kaffefest i Frelsens Hær, der blev serveret gratis Kaffe, og en kjendt Bagermester fra Christianshavn havde foræret Hæren 2 store Lagkager, der nu stod midt paa Bordet. For at Urostiftere ikke skulle komme ind, var der posteret en Frelsersoldat ved Indgangen. Alt aandede Fred og ingen Fare. Saa kom de

tø Bülow'er. De havde sat sig i Hovedet, at de skulle derind, koste, hvad det koste ville. De havde store Træskostøvler paa, da de af og til hjalp en Fisker, og det var jo Vinter.

Nu stod de udenfor med bedrøvelige, paatagne Miner og bankede paa. Frelsersoldaten lukkede Døren paa Klem og kiggede ud. Knægtene bad saa bønligt om at komme ind, men Frelsermanden svarede: »Nej! Nej! Bülow, I kommer aldrig mere herind efter alle de Ballader, I har lavet her forhen.« »Ja, vi ved det,« svarede Knægtene, »men nu har vi ogsaa angret det, det er forbi, og vi kommer nu for at bede om Tilgivelse for vore Synder.« »Nej, Nej, Bülow, Kaptainen har forbudt mig at lukke jer ind!« »Vi troede ikke, Kaptainen kunne forbyde, at 2 Syndere, 2 angrende Sjæle faar Adgang, naar vi nu kommer her for at bede om Tilgivelse.« Frelsermanden blev blød om Hjertet og lukkede dem ind. De satte sig stille ved det lange Kaffebord udfor Lagkagerne, men Roen varede ikke ret længe. Menigheden begyndte at synge, og som 2 Trolde sprang Knægtene op paa Bordet med deres store Træskostøvler, og idet de sang Visen: »Nu skal Du ha'e din varme Mad, og saa i Seng med Dig din Rad,« dansede de rundt oppe i de 2 Lagkager, saa Flødeskummet sprøjtede ud over alle Bredder, og Kaffekopperne dansede Kan-Kan. Saa blev der Opstandelse, 4-5 Frelsermænd røg op og greb Knægtene, kastede dem gennem Døren ud i Rendestenen og smækkede Døren i Laas.

Der laa Bülow'erne; men Aftenen var ikke til Ende endnu. De rejste sig og vandrede ned mod Wilders Plads,

brandmørk Aften var det, og saa gik de ned i en af de mange Skuder, der laa ved Kajen, tog en Bøtte Tjære og en lang Tjærekost og med dette vandrede de atter mod Frelsens Hær. Frelsersoldaten stod nu ikke mere for aaben Dør; men en Gang imellem lindede han Døren og stak Hovedet udenfor for at see, om nogen kom.

Den ene af Bülow'erne stillede sig nu med den fyldte Tjærekost bag Døren og ventede paa Frelsermanden. Da der var gaaet nogen Tid, kom Frelsermandens Hoved ud i Dørsprækken for at spejde, og som et Lyn var Bülow der med den tilsovsede Kost, lige i Ansigtet paa Frelsermanden, der gav et mægtigt Hyl fra sig og smækkede Døren i. Saa forsvandt Bülow'erne for den Aften. Ja, det var nogle værre Banditter.

Som før omtalt vare vore Lommepege meget smaa, og som ung Fyr kunne man jo ikke komme langt med 25 Øre; men saa maatte man jo blive hjemme et Par Søndage, for at der kunne blive saa meget sammensparret, saa der kunne blive til en Tur.

Med Hensyn til Tøj var nu Børn heller ikke forvænte den Gang. Et Sæt nyt Tøj skulle vare i flere Aar og kom aldrig paa Kroppen uden ved festlige Lejligheder. Daglig Tøj havde vi et Par Sæt af; men det skulle der ogsaa spares paa, og der var altid Omklædning hver Dag, naar vi kom fra Skole, før Maden blev serveret.

Foruden Lommepege kunne der jo gives ekstraordinære Indtægter, f. Ex. følgende. Amager og alt, hvad der laa uden for Christianshavns Volde, var jo en Udørk uden Belysning om Aftenerne. Der var jo heller ingen videre Bebyggelse, kun Marker og lange Alléer, og Re-

geringen behandlede ogsaa, hvad der laa uden for Voldene, meget stedmoderligt. Selv Telegrammer blev ikke bragt ud uden for Voldene.

Nu boede der ud mod Amager Fællid et Par Pølsefabrikanter, som kom meget i mine Forældres Hjem, og da de havde store Handelsforbindelser paa Sverrig og Norge, kom der jævnligt Telegrammer til dem. Disse Telegrammer blev saa afleverede hos min Fader paa Christianshavn, og saa skulle vi pr. Bud sende dem ud paa Amager, og dette Bud var jeg altid. Disse Fabrikanter var et Par velhavende Fyre, og naar jeg, hvad enten det var Dag eller en kulsort Vinteraften, kom ud med et Telegram til dem, tilbød de mig altid 1 Mark. Af og til tog jeg Pengene; men sagde jeg nej, gav de mig gjerne en varm Cervelat-Pølse lige fra Røgkammeret, og jeg elskede som Dreng Cervelat-Pølse. Jeg takkede for Pølsen, der gjerne vejede ca. 1 Kilo og begav mig paa Hjemvejen; men forinden jeg naede hjem, var Pølsen altid spist.

Sardiner var ogsaa en af mine Livretter som Dreng, og jeg husker endnu, at jeg en Gang gik ind hos en Urtekræmmer og købte 3 Æsker, lod ham lukke dem op og gik ind i en Port og spiste dem allesammen uden Brød. Pengene havde jeg faaet paa min Fødselsdag.

Ja, vi Drengene skulle altid finde paa noget for at lave Penge. Jeg kan huske, at vi gik ud paa Fælliden og fangede Masser af Hundestejler, saltede og røgede dem og solgte dem til Kvarterets Drengene for 5 Øre pr. Æske. Det maa have været en tør Kost, Ben og Pigge, som det meste var.

Min Tante, min Moders Søster, var gift med en Mand, som var Lagerforvalter i et stort Firma paa Kongens Nytorv. Dette Firma handlede med Garn fra England, og de fine Reklame-Skilte var en hel Glæde for os Børn, naar vi fik dem, og Billederne vare ogsaa meget kunstnerisk udførte, de lignede fine Malerier. Onkel og Tante boede helt ude paa Østerbro ved Søerne, hvad der dengang fra Christianshavn var en hel Rejse. Trods Mandens gode Fortjeneste havde de det kun smaat, hvorfor ved jeg ikke. Min Moder hjalp dem meget, hvad min Fader ikke maatte vide, da han ikke søgte Omgang med dem. Naar nu min Fader ved 9–10 Tiden var gaaet fra Butikken, og havde sat sig til Ro i den store Sofa bag Butikken, saa pakkede min Moder en stor Hankekurv med Fødevarer, Kød, Æg, Smør, Urtekram o.s.v., og saa blev jeg kaldt bagom ned i Butikken, fik denne store Kurv paa Armen og maatte spadserer med den paa Østerbro til Tante Sofie. Det var en lang Vej for saadan en 12 Aars Dreng at maatte vandre paa Østerbro og hjem igjen. Naar jeg saa kom hjem ved Midnat, maatte jeg snige mig op og i Seng, uden at min Fader mærkede noget.

Jeg mindes endnu en af disse Ture et Par Dage før en Juleaften. Lørdag Aften, klingende Frost med Sneefald, det knirkede under mine Fodtrin. Jeg havde faaet den store Kurv paa Armen, og oven i Kurven havde Moder i Anledning af Julen lagt nogle smaa Rødkaalshoveder. Jeg havde taget mine Kapsko paa for ikke at fryse om Benene. Saa vandrede jeg til Byen over Kongens Nytorv, Store Kongensgade til Toldbodvejen, hvor

den gamle Husarkaserne laa med Bagsiden ud mod Grønningen. Jeg gik gjennem Grønningen, det var holdt op at snee og var nu det dejligste klare Maaneskin, et henrivende, men koldt Vejr. Og hvilken et henrivende Landskab laa ikke for mig. Stilhed overalt, den islagte Kastelsgrav og Træer og Buske belagt med det dejligste Sneepudder. Jeg satte Kurven paa Jorden, jeg var træt og maatte hvile lidt. Pludselig faaer jeg Øje paa en Fugl, der hakkede op ad en stor Træstamme, en Spætte var det, og strax tænkte jeg, blot jeg kunne faa fat paa den; men jeg havde jo intet Kasteskyts. Jorden var tilfrossen og dækket med Sne.

Rødkaalshovederne, tænkte jeg. Og resolut greb jeg et af dem, sigtede og kastede det mod Fuglen. Forbi! Den fløj hen paa en anden Træstamme, jeg efter den. Atter greb jeg et Rødkaalshovede, kastede det atter forbi, men nu blev jeg ivrig. Jeg greb Rødkaalshovederne, smed mine Sko og løb efter Fuglen, der uanfægtet flagrede fra Træ til Træ. Endelig var alle Rødkaalshovederne smadrede mod Træstammerne. Fuglen flagrede videre. Jeg tøfledede hen til Kurven, børstede mine sneefyldte Strømpesokker af, tog Skoene paa og vandrede videre mod Østerbro, medens Klokken slog 11 fra et af Kirkeurene. At jeg ikke omtalte Rødkaalshovedernes Skæbne for Tante er en Selvfølge. Da jeg havde faaet afleveret min Kurvs Indhold, vandrede jeg atter mod Christianshavn, og det var langt over Midnat, før jeg kom til Ro.

Mærkeligt nok, at man ikke blev syg efter saadan en Tur paa Strømpesokker i den frosne Sne. Naa, syge

var vi Børn næsten aldrig, og fejlede vi endelig et eller andet, var det kun sjældent, at Doktoren blev hentet. Nej, Universalmidlet var i Seng, Surdejg under Fødderne og en Strømpe om Halsen samt varmt Øl med Sukker i.

Vore Børnefordøjelser var ikke mange om Vinteren, naar jeg fratager Juleaften og Nytaarsaften, hvor selvfølgelig alle Børnene var med. Juleaften havde vi altid stort Selskab, 25–30 Mennesker, et stort Juletræ, der naaede fra Gulv til Loft, og det var pyntet med Masser af Slikkerier, og omkring Foden laa alle Gaverne, indpakkede i kulørt Papir. Denne Aften var der ikke noget, der hed Sengetid. Det var langt over Midnat, før vi kom i Seng. Træet blev altid plyndret samme Aften. Juletræet maatte ikke som nu staa Julen over.

Saa kom Nytaarsaften med Masser af Fyrværkeri. Den Aften havde vi ogsaa stort Gilde; men naar Klokken havde slaaet 12, og vi havde ønsket hinanden Glædeligt Nytaar, maatte Børnene forsvinde, medens de Voxne fortsatte til langt ud paa Natten.

Efter Nytaar strengedes Vinteren, indtil det mod Februar begyndte at lysne, og snart var det Fastelavn. Det var en stor Fest for os Børn. I Gaarden var ophængt en stor, fint pyntet Tønde, og i Tønden sad der en udstoppet Dukke. Selve Tønden rummede en Del Æbler, Apfelsiner og Chokolade, og ved Siden af laa der en Gave til Kattekongen, ham, der slog Tønden ned. Masser af udklædte Piger og Drengene fik vi Lov til at tage ind i Gaarden, hvor der var Musik, og alle bleve beværtede med Boller, Strutter og Punch, der var lavet af Sukker,

varmt Vand og Rødbedesaft. Naar saa Tøndeslagningen var forbi, maatte alle forlade Gaarden. Ja, for til dagligdags taaltes ingen fremmede i Gaarden, og Livet gik atter sin rolige Gang, til vi naaede Paaske.

Om Paasken havde vi altid stort Kalas, og da var det min Faders Stolthed at servere Paaskelam. Et lille Lam blev stegt helt. Hovedet, der var vadsket og velfriseret, blev sat paa med en Pind, og om Halsen blev der bundet et rødt Silkebaand, og saa blev det baaret ind paa Bordet.

Pintzelørdag Aften maatte hele Familien følge Fader ud paa Assistents Kirkegaard for at sætte Pintzeliljer paa Familiegravstedet. Det var en Tradition, min Fader havde haft hele sin Tid, og den blev holdt lige til hans Død.

IX

Om Sommeren fik vi Børn som Regel en Tivolitur, en Tur i Zoologisk Have, en stor Skovtur, hvortil der var indbudt en Del Fremmede eller rettere Bekjendte, og saa vankede der jo en Del smaa Søndags Skovture i vor egen Charabanc. Til den store Skovtur blev der lejet Vogne til 20 à 25 Personer, og paa denne Tur blev der ikke sparet paa Skillingen. Maden havde vi altid med i store Dækkekurve. Der var stegte Kyllinger, Lamme- steg, Jordbær eller Rødgrød, det var til Middagen, foruden al den kolde Mad til Aftensbordet. Der blev paa denne Tur altid spist 2 Gange, og den varme Mad blev altid serveret fra det Skovløber- eller Restaurations- Køkken, hvor vi holdt første Gang.

Jeg mindes endnu en af disse store Skovture. Det var en 28. Juli, min Fødselsdag. Vognene stillede udenfor vor Dør ved 12-1 Tiden. Da alle Gæsterne vare samlede, blev der serveret Portvin og Kransekage, medens alle de store Kurve bleve læssede, og saa til Vogns. Denne Dag maatte vi holde uden for Børsen for at medtage Viseforfatteren W. Rantzau, der var en af Husets trofaste Venner. Da han kom ud fra Børsen, sagde han til min Fader: »I Dag giver jeg al den Champagne, I vil drikke, for jeg har i Dag tjent 28.000 Kroner.« Han spekulerede nemlig meget paa Børsen.

Vi kørte til Lottenborg, hvor Middagen skulle indtages i et stort Lysthus med en henrivende Udsigt over det kuperede Terrain. Vinen havde vi selv medbragt i Vognenes Magasiner. Naa, Middagen blev overstaaet, vi vare omtrent færdige med at spise, da der kommer nogle pjaltede, sortladne Unger hen for at tigge. Det var Zigøjnerbørn. De fik en Del Smaapenge, og jeg spurgte min Moder, om vi ikke skulle give dem lidt Rødgrød. Min Moder svarede jo, og jeg fik fire Tallerkener med og fire af vore store, fine Sølvskeer, og satte det hele hen til Ungerne i et tomt Lysthus. Øjnene lyste paa dem, da de saa Grøden, og jeg gik atter hen til Selskabet, der nu sad ved Kaffen. Da vi vare færdige til Opbrud, og der blev pakket sammen, bad min Moder mig at gaa hen og hente de fire Tallerkner og de fire Skeer; men oh ve! Da jeg kom derhen var der kun 4 tomme Tallerkner. Zigøjnerungerne var forsvundet, og de havde medtaget de fire Sølvskeer. Naa, de fik Lov at løbe, min Fader syntes ikke, de skulle i Politiets Klør.

Paa Lottenborg udenfor Rækkelysthusene sad hver Sommer to gamle Spillemand, der sang og spillede for Skovgæsterne. Den ene var lille, krumbøjet og næsten blind, han blev kaldt for Blinde-Christian. Han spillede paa en gammel Violin. Den anden var en stout, ældre, godtbygget Fyr, paa Hovedet havde han en Kasket med Kokarde og paa Brystet Krigsmedallien. Han spillede Harmonika. Det var altid Duetter, de sang og spillede. Jeg husker endnu en:

Iste: Sej, vil Du gifte Dig med mig?

Christian: Nej – Nej – Nej!

Iste: Sej, vil Du gifte Dig med mig?

Christian: Nej – Nej – Nej!

Iste: Jeg har en Herregaard, der ude paa Landet.

Christian: Den gi'er jeg Fanden! Den gi'er jeg Fanden!

Iste: Hver Maaned skal du faa nye Klæder.

Christian: Nej, sikke Glæder! Gud, sikke Glæder!

Duetten, der var meget naiv, endte med, at de to Elskende blev enige og fik hinanden, og naar Visen var til Ende, kiggede Blinde-Christian gennem sin hule Haand, om ikke der vankede flere Skillinger. Ja, vi Børn hørte rigtignok tit med Beundring paa disse glade, naive Viser og det skrattende Spil. Man var jo ikke saa forvænt med musikalske Ydelser dengang.

Efter Middagen kørte vi til Frederiksdal, hvor der blev indtaget en Forfriskning og hvor vi spadserede lidt i Parken, og saa gik Turen til Dyrehaven. Der laa her ved Bakkens Fod en stor gammel Træbygning, hvor der i mange Aar residerede et Par gamle Bønderfolk fra Gladsaxe, der her i Dyrehavstiden drev Beværtning. Her plejede vi altid at spise vor Aftensmad paa Skovturene. Konen, der gik i Nationaldragt og havde Gyldenstykkets Hue paa, var en stor Hjælp for os Børn; thi vare vi trætte, kunne vi faa os en lille Lur inde i hendes private Stue paa hendes Hestehaars Sofa. Der hørte nemlig to smaa Stuer til Huset, og disse Stuer vare et Mønster paa Hygge og Renlighed.

Efter Aftensmaaltidet gik hele Selskabet paa Bakken, den var jo helt anderledes hyggelig end nu. Min Fader

kjendte de fleste af Teltenes Beboere, og naar han kom forbi Tyroler-Ferdinand og hans brunøjede Datter, saa vankede der altid en større Skilling til Ferdinand, der sang og spillede Guitar, medens Datteren slog Triangel. Vi Børn fik Lov at se alt og var inde overalt, og vi blev ofte saa trætte, at vi længtes efter Hjemturen, men der var langt igjen.

Naar vi kom ned til Vognene fra Bakken, var Madkurvene læssede, Selskabet steg til Vogns, og med et Hurra svingede vi gennem Dyrehaven ud paa Strandvejen. Biler kjendtes ikke dengang, nej, fuldt belæssede Vogne med glade syngende Skovgæster kørte efter dejlige Timer ad Strandvejen mod København. Saa naaede vi Charlottenlund, Vognene svingede derind, vi steg alle af og gik op paa 1ste Sal i Over Stalden. Her var der Sangerinder, Syngepiger, som de kaldtes, og her skulle Champagnen drikkes.

Datidens Sangerinde-Kneiper findes jo ikke mere, de gik senere over til Varietéer for nu at være Kabaretter. Kom man ind i en saadan Sagerinde-Pavillion dengang, var der i Baggrunden af Lokalet en stor Tribune. Ved en Side sad 2 Musikere, der spillede Violin og Klaver, og paa selve Tribunen stod 5 à 6 Stole, hvorpaa der sad ligesaa mange Skønheder i Kjoler af Tyl eller Silke, der var meget nedringede og kun naaede til Knæet. De sang en efter en deres Skønsange eller andre Viser, der handlede om Døgnets Begivenheder. Naar en Vise var sunget, gik Damen ned blandt Publikum med en lille Tallerken, og her kunne hver efter Behag lægge en Mønt og til Gjengæld betragte Damen paa nært Hold.

Hen imod 10–11 Tiden svingede Vognene atter ud paa Strandvejen, men holdt snart udenfor et lille, lavt Beværterhus, kaldet Slukefter, og en rigtig Skovtur blev altid afsluttet med et Besøg i Slukefter, men der blev ikke staaet af Vognene. Fra Slukefter blev serveret gammelt Øl med Pind i. Det var gammelt, lagret, sødt Øl, der blev serveret af Stenkrus, og disse bleve baaret ud til Vognene af en Opvarter med grønt Forklæde paa. Øllet smagte fortræffeligt, men var stærkt som gammelt Mjød, og det var sandt, hvad der stod i en gammel Vise fra den Tid: »Slukefter man aldrig forglemmer!«

Saa rullede vi da ind over Østerbro med de søvnige Gaslygter og den toppede Brolægning. Her kunne man ret blive rystet sammen, og sov vi Børn, skulle man nok blive vækkede. Snart vare vi hjemme, og Skovturen var forbi.

Foruden denne den store Skovtur, som vi kaldte den, kørte min Fader os som Regel hver Søndag i Skoven, og da var der gjerne et Par Bekjendte med. Vognen holdt saa forspændt i Porten Kl. 12, og den, der ikke var færdig til Klokkeslet, maatte blive hjemme; for præcis som min Fader var i alle Ting, holdt han ikke af at vente. Han var altid selv Kusk, og Køretøjet var det fineste af det fine.

Jeg mindes en Gang, vi var paa Skovtur og holdt udenfor Over Stalden i Charlottenlund. Gæsterne vare gaaede ind, og Kusken, som den Dag var en af vore egne, sad sammen med mig paa Vognen, der skinnede i Solskinnet. Saa kom der en fin Herre forbi, Hestene vrinskede, han standsede og betragtede Køretøjet. Ef-

ter at have staaet lidt og seet paa Hestene, spurgte han: »Undskyld, hvem tilhører de dejlige Heste?« Kusken sagde det. Herren stod lidt og saa, saa lettede han paa sin høje Hat og gik videre. – Fint maa Køretøjet jo have været, siden det kunde tiltrække en saa fornem Herres Opmærksomhed, for fornem det var han. Det var Kronprins Frederik, den senere Kong Frederik den Ottende.

Om det var, fordi jeg var den ældste af os Børn, det ved jeg ikke, men mine Forældre gjorde altid en Undtagelse over for mig. Jeg fik ofte Lov til at komme med ud om Aftenerne, naar mine Forældre gik ud, og jeg kan derfor berette en Del om Forlystelseslivet i Halvfjerdsernes København.

Kom man ind i det gamle Tivoli dengang, saa der jo helt anderledes ud end nu. Tivoli var en hyggelig Have. Masser af de Steder, hvor der nu er Restaurationer, var der dengang Forlystelser og skøn Natur. Wivex eksisterede ikke dengang, der var et almindeligt Træplankeværk ud mod Vesterbrogade, og den eneste Bygning, der laa her, var Apolloteatret. Det var dengang af Bindingsværk og Brædder, bygget i Sveitzerstil og kaldtes Ligkisten, senere Tivolie-Pavillion.

Inde i Kisten var der hvidskurede Gulve med Sand paa og midt for Indgangen i Baggrunden en stor aaben Tribune. Publikum sad ved smaa, firkantede Borde med fire Stole om hvert Bord. Til venstre for Tribunen var en Forhøjning, og her sad en Pianist Hr. Ad. Bürm og en Violinist Hr. Ettinger, den fra Holger Drachmans Bog »Forskrevet« kendte Zitterspiller Achtleithner.

Neden for Musiktribunen var et Bord og over Bordet

en lille Plade, hvorpaa der stod: »Reserveret Plads for Direktøren.« Ved dette Bord tronede Kistens Direktør, Viseforfatteren W. Rantzau, og det var kun hans gode Venner, der havde Plads ved dette Bord, kaldet Stam-bordet. Naar mine Forældre var i Kisten, sad de altid der, for Rantzau var en af Faders bedste Venner, hvad jeg tidligere har omtalt.

Rundt om Lokalet løb en bred Balkon. Her sad kun den jævne Del af Tilskuerne; for her var ikke til at nær sig for Tobaksrøg. Lokalet var jo godt tilrøget. Væggene vare dekorerede med Tyrolere og andet; men selve Vægfarven var havannabrun, vel af Aarenes Røg. Midt for venstre Sidevæg var Buffeten, hvorfra Øl og de dampende Toddyer bleve udleverede til Tjenerne, der gik med hvide Forklæder.

Paa Tribunen sad 6 à 8 Sangerinde i lette Kostumer med Kjoler, der naaede til Knæene, og disse Syngepiger skiftedes til at kvæde Dagens muntre Viser, der for største Delen vare forfattede af Direktøren og kaldtes Døgn-fluer; men der blev ogsaa foredraget Skønsange og pa-triotiske Sange alt imellem hinanden. Naar der var sun-get et Par Viser, gik Pigerne med en lille flad Tallerken ned blandt Publikum, og saa kunde enhver, der havde Lyst, lægge en 4-Skilling (10 Øre) eller en Mark (33 Øre) paa Tallerkenen, samtidig med at de unge Leve-mænd kunne vexle kælnø Øjekast eller et Par Ord med den skønne. Men alt foregik i Tugt og Ære, for der blev holdt streng Disciplin.

Foruden Pigerne optraadte der ogsaa Komikere, der var udklædte og sang og dansede. Ja, flere af dem var

Udlændinge. Jeg mindes en Engelskmand, en Mr. Randal, der steppede fænomenalt, dansede paa Skøjter og gik paa Stylter, der ved Mekanik kunde forlænges og blive en 5 til 6 Alen lange. Saa var der en Mr. Gray, en smuk Skotte, der sang henrivende og steppede dertil. Damerne vare helt tossede efter ham.

Her i Kisten, der blev søgt af glade Københavnerne og Familiefædre med deres ægte eller uægte Fruer, kom Masser af Rigmænd, der var ude for at more sig. Her lød alle de Tidens Slagmelodier, her perlede Champagner, her bryggedes de bedste Toddyer, og her serveredes det klareste Øl.

Inden jeg forlader Kisten, skal jeg mindes et henrivende ungt Tyroler-Par, de to Søkende Köln. Han var vel en 25 Aar, hun vel 20, og naar de klædt i de dejlige Tyrolerdragter sang deres muntre Viser og jodlede til, saa ville Bifaldet ingen Ende tage.

Inde i Tivoli til højre for Indgangen laa det gamle Harmoniorkester. Her dirigerede i de Dage C. C. Møller med sit hvide Napoleon den 3die Skæg, altid iført Sommeroverfrakke og høj Hat. Senere blev han jo afløst af H. C. Lumbyes Sønner, Carl og Georg Lumbye.

Til venstre for Indgangen laa som nu Pantomimeteatret med sine spraglede Farver og Paafuglen. Her optraadte gamle Volkersen som Pjerrot, Hesse som Harlekin, Buseholm som Kassandra og Frk. Kjærumgaard som Columbine. Hendes Søster, en rask, friskfyragtig Pige, sang i Kisten, og en Aften kom der en stenrig Tysker fra Hamborg, blev forelsket i hende, friede og giftede sig med hende; for det hændte jo dengang ligesaavel som

nu, at en lille, letlevende Pige kunne gjøre et godt Parti.

I Tivolis Concertsal spillede dengang gamle H. C. Lumbye. Jeg husker ham kun dunkelt. Han var en af Faders gamle Venner og var kommet en Del i vort Hjem før min Tid. I min Tid var det jo Carl og Georg Lumbye, der var forrest i Rækken, og saa Balduin Dahl, der dirigerede i den store Concertsal.

Balduin Dahl var en høj, bredskuldret Herre med et flot Overskæg, der løb ud i et Par vældige Spidser. Han dirigerede som sagt Concertsalens Orkester efter Lumbye; det havde til Huse i den nuværende Glassal. En Aften kom han galt af Sted. Han stod og dirigerede, da en ældre, flot Militærskikkelse traadte ind i Salens Baggrund. Ikke mange kjendte ham, men Dahl kjendte ham. Det var den tyske General Moltke, der havde været i dansk Tjeneste. Dahl ville vise Moltke en Opmærksomhed, han slog af med Taktstokken og begyndte at spille den tyske Nationalsang: »Heil dir im Siegeskranz«; men man hadede jo Tyskerne efter Krigen 1864. Publikum rejste sig, kiggede sig omkring, og da de saa Moltke, begyndte de at pibe. De peb, saa det skingrede. Dahl slog da strax om og spillede danske nationale Sange, men det hjalp ikke. Hvor Folk dog peb ad ham, peb og peb, og skamfuld maatte han trække sig tilbage. Det varede længe, førend Publikum tilgav ham dette Fejltrin.

Saa havde vi dengang i Tivoli den dejlige Labyrinth, og hvor morede man sig ikke kosteligt, naar man havde forvildet sig i dens Sneglegange og næppe kunne finde ud igjen.

Smukt var der ved Søen, i hvilken der laa en høj Ø, Resterne af det gamle Fæstningsterrain. Til Øen førte en Pindebro, og her ovre var der en Sangerinde-Pavilion og Restauration. Senere forsvandt Øen, og i Søen kom Fregatten Skt. Jørgen til at ligge. Herpaa var der ogsaa Restauration og Sangerinder. Olfert Jespersen spillede her som ganske ung Mand. Han havde smalle Skuldre og Løve-manke. Fregatten raadnede op i Tidens Løb, og Resterne aad Rotterne.

Alle disse Kunstnere eller Gøglere, som jeg her har beskrevet, kom vi gjerne i Selskab med efter Lukketid paa Tivoli, og naar vi saa sad i muntert Selskab i selve Tivoli eller i den gamle Bræddehytte hos Sveitz eller senere Fr. Nielsen, saa var det alle livsglade Mennesker fra det glade København, og det blev ofte sent hen paa Natten, ja, undertiden Morgenstunden, før vi skiltes. Til vort Selskab sluttede sig som Regel Dyr-læge, Baron Eggers og den gamle sirlige Hugaf Kaptain Weis. Det var Folk, der satte Pris paa den gode Mad og et stort Bæger. Hvorfor jeg som Dreng kom med paa disse natlige Eventyr, ved jeg ikke; men jeg saa da Københavnerlivet ved Nat. Ja, Tivoli var dejlig dengang, selv om det kun var illumineret med Olielamper.

Bag den gamle Panoptikon-Bygning, der dengang ikke var bygget, laa noget nede under Jordsmonnet en gammel Bygning, kun med Stueetage. Det var en Restauration, kaldet Lysets Kælder. Det var et Tilflugtsted for bedre Aften- og Natgæster. Naar man kom ned og ind ad den lave Dør i Gavlen paa Huset, gik der en lang smal Gang gjennem hele Bygningen, og til begge Sider

var der Døre ind til smaa Kabinetter, hvor man kunne sidde saa rart fredeligt hele Natten. Tjeneren viste sig kun, naar man ringede.

Inde i Vimmelskafteet paa Hjørnet af Hyskenstræde var der ogsaa en Natbeværtning, Christensens Kælder, der senere fik Navnet Klosterhallen. Her tyede man hen, naar alle andre Steder vare lukkede, og her sad jeg ofte mangel en Nat med mine Forældre i større Selskab og hørte paa Musikken, til jeg faldt i Søvn og først blev vækket ved, at en af Tjenerne stak en lille Tallerken med en stor Iskage ind mellem mine Hænder.

En af Aarets store Begivenheder, det var Premiereren paa Sommerrevuen, og jeg troer, jeg har været med til dem alle lige fra den første i Aaret 1876, i gamle Vesterbroes Teater, i Morskabs Teatret, i Frederiksberg Allé og paa Nørrebroes Teater. Folk havde dengang Sans for Satire, Melodierne vare dejlige iørefaldende, og det var en hel Fest, naar man skulde til Premiere. Publikum var den Aften mest Københavns kjendte Ansigter. Hvor var Sangene vittige med Snert til højre og venstre, men hvor kunne Datidens Revueskuespillere ogsaa synge en Vise. Navne som Ferdinand Schmidt, Frederik og Elisabeth Christensen, Ferdinand og Constance Rasmussen, Viktoria Petersen, Jutta Lund, Fru Friis-Hjort, Victor Wulff og ikke sidst, men allerførst Gerner og Frederik Jensen. Ja, lykkelige, glade Tider, det var dengang. Saa mindes jeg fra Halvfjerdserne Concert du Boulevard, der laa, hvor nu National-Scala ligger. En hyggelig, tilrøget Familie Varieté, hvor der optraadte mange Ud-lændinge, navnlig Tyskere. Jeg kan endnu mindes den

tyske Komiker Brandetsky. Han havde altid nogle knusende vittige Sange, hvoraf et Vers af en lød saaledes:

*Junge Damen gehen in Teater,
Und viele Kinder habe keine Vater,
Und ein Lieutnant ist kein Offizir,
Es ist so logisches, das zwei und zwei mach vier.*

X

FØR jeg slutter dette Afsnit om min Barndom, skal jeg blot omtale den sidste af mine Barndomserindringer: Christiansborg Slots Brand, som jeg overværede fra først til sidst, den 3. Oktober 1884.

Jeg kom om Eftermiddagen ved 3–4 Tiden gaaende igjennem Slotsholmsgade og drejede igjennem Porten ind i Slotsgaarden, der laa mellem Slottet og Tøjhuset eller rettere Rigsarkivbygningen. Man gik gjerne den Vej over Ridebanen og Marmorbroen, naar man fra Christianshavn skulle til Vesterbro, og det skulle jeg den Dag. Da jeg kom ind i Slotsgaarden, saa jeg Røg pible ud ad flere af Vinduerne paa Slottet, jeg standsede og kiggede op ad Bygningen.

I et aabent Vindue stod en svær Herre, Folketingets Formand, Christen Berg, sammen med en Skorstensfejer og parlamenterede og kiggede op langs Slottet. Skorstensfejerne var i gamle Dage dem, der altid blev tilkaldt ved en Ildebrand, det kunde jo være Skorstensild.

Jeg blev staaende, og i Løbet af kort Tid blev Røgen tættere, saa blev der slaaet Alarm, snart efter blev Gaarden afspærret af Politi, men vi, som var derinde, fik Lov at blive. Nu varede det ikke længe, førend Flammerne slog ud paa flere Steder. Alt hvad København ejede af Brandvæsen og en Masse Militair blev tilkaldt, og snart

var Slottet omringet af en kompakt Menneskeskare. Ilden blev stærkere og stærkere, og snart var største Delen af Slottet omspændt af Flammerne. Man sagde, at Ilden forplantede sig gennem de gamle Trækanaler, der da fandtes paa Gangene i Slottet. Med det Brandvæsen, som København dengang raadede over, kunne man snart se, at hele Slottet var fortabt. Masser af Militair kom til for at redde, hvad reddes kunde, dels af de kongelige Møbler, og dels Malerierne fra den kongelige Malerisamling, som dengang fandtes paa Christiansborg Slot. De store Malerier blev med Knive skaaret ud af de kolossale Rammer, og alt blev slæbt ned paa Ridebanen, der flød med Kostbarheder; men Sager af uerstatelige Værdier gik tabt.

Jeg færdedes stadig omkring paa Brandstedet. Det var en mørk Oktobernat, men alt var i umaadelig Afstand belyst af det kolossale Baal. Gnisterne, der blev ført vidt omkring, dryssede ned over Menneskeskaren, der stod som Sild i Tønde langs Slotskanalerne. Mange havde slaaet Paraplyer op mod den forfærdelige Hede og Ildregnen, men alle disse Paraplyer blev snart gjenembrændte af Gnisterne og lignede Sold, saa fulde var de af Huller. Der fortaltes senere, at Masser af store Ildgnister vare blevne ført helt over paa Christianshavn, ad hvilken Kant Vinden blæste. Ved Midnatstid hørtes et tordenlignende Brag, det lød som en kolossal Explosion, og store tykke Røgskyer og Ildtunger stod ud gennem hele Hovedfløjens Tag. Det var den store tunge Lysekroner fra Riddersalen, der styrtede ned. Den gik gennem alle Etagerne og gav derved endnu mere Luft for

Ilden. Varmen i Omegnen af Slottet var nu saa stærk, saa den sved i Øjnene, og mange stod med deres Lommetørklæder som Slør.

Nu saa man Ingeniør-Soldater paa Taget af Slotskirken og Thorvaldsens Museum. De dækkede Tagene paa disse to Bygninger med vaade Presenninger, for at Ilden ikke skulle tage fat her. Efter en kort Raadslagning med Autoriteterne blev det besluttet, at Ingeniørerne skulle sprænge Forbindelses-Kolonaden mellem Slottet og Kirken i Luften med Dynamit, for at Ilden ikke skulle forplante sig til Kirken, og muligen derfra til Museet. Alt var i Løbet af kort Tid lagt klar. Et vældigt Drøn; men Bygningen blev staaende, et Par Soldater blev dræbte, og saa maatte der sættes dobbelt Kraft ind paa at redde Kirken og Museet. Disse to Bygninger blev reddede; men hele Slottet var fortabt og stod i mange Aar som en sværtet Ruin til Minde om hin sørgelige Nat. Jeg havde været paa Brandstedet hele Natten, tænkte kun lidet paa mit Hjem og mine Forældre; men da jeg om Morgenens mødte en overordnet Politimand, der kom meget i vort Hjem og var en god Ven af mine Forældre, forklarede jeg ham, at jeg ikke havde været hjemme hele Natten. Han lovede at klare den overfor Fader og Moder, og da jeg kom hjem helt op ad Formiddagen og fortalte, at jeg havde været til Slotsbrand med Faders gode Ven, blev jeg ikke skældt ud. Da jeg opholdt mig paa Brandstedet om Morgenens, kom Kronprins Frederik med flere kongelige Familiemedlemmer og besaa Ruinerne, og man kunne see paa disse Mennesker, hvor stor en Sorg det var for dem at see Nattens Ødelæggelse.

XI

I 1922, da Firmaet fejrede 75 Aars Jubilæum, var der en Dame, der ringede op i Telefonen og forespurgte, om jeg vidste, hvem den første Kunde var i Forretningen den 20. Februar 1847, og hun fortalte følgende: »Min Bedstefader var Kvartermand i Marinen og boede som Følge deraf i det gamle Nyboder. I hans Hjem kom et Par gamle Tanter, de vare ugifte og plejede hver Søndag at spise til Middag hos ham. En Søndag først i Februar 1847 kom de, og min Bedstefader viste dem et Avertissement i Adresseavisen, hvor der stod, at der den 20. Februar blev aabnet et Udsalg af Hestekød paa Christianshavn. Rædselslagne ytrede de begge, at det dog var grueligt, at man nu ville byde Folk Hestekød, Rakkerføde, sagde de, den Føde, der kun var tjenlig til Slaverne i Tugthuset. Min Bedstefader besluttede da at drive lidt Løjer med dem, og den Dag, da Hestekøds-Udsalget blev aabnet paa Christianshavn, blev min Fader, der dengang var en halvvoxen Dreng, sendt derud for at købe et Stykke Hestekød til Sursteg. Min Fader stillede der Kl. 9 om Morgenen, fik Kødet og en blank Daler i Tilgift, fordi han var den første Kunde. Den følgende Søndag, da man ventede Tanterne til Middag, blev Hestekødet stegt. Tanterne kom, de spiste, og min Bestefader spurgte dem om, hvorledes Stegen havde smagt. »Dej-

ligt!« svarede de begge. »Ja, da vil jeg lade Jer vide, at det er Hestekød, I har spist.« Ikke saasnart havde de hørt dette, før de foer ud i Køkkenet og kastede op, og da det var overstaaet, toge de begge deres Tøj paa og gik, og de satte aldrig deres Ben i Bedstefaders Hus senere.« Dette er et morsomt Bevis for, hvor afskyet Hestekød var i 1847, da Forretningen grundlagdes!

Ak ja, Tiderne skifter. I Dag tænker jeg tilbage paa de lange Tider, som svandt, af hvilke jeg selv har faaet Lov at opleve ca. 85 Aar. Alle de gamle Minder og Skikkelser dukker op for mig som en lang Drøm med gode og onde Tider, men Gud skee Lov mest gode Tider.

Fra den gamle Slagtergaard

HANS JØRGEN KOBlauch fortæller i denne bog om det glade, muntre København, der svandt med udgangen af det forrige århundrede. Han skildrer livet i slagtergården på Christianshavn, som stadens første hesteslagter lod opføre i 1847.

Hesteslagteren blev en hovedrig mand, så rig, at han kunne tapetsere væggene i sin stadsstue med 100-dalersedler, og omkring hans veldækkede bord flokkedes en munter kreds af kunstnere og militære, hvad enten han bød til fest i slagtergården eller på et af stadens forlystelsessteder.

Derfor fører Koblauch læseren fra det idylliske og provinsielle Christianshavn ind til det muntre København, til karneval i Casino, hvor H. C. Andersen får løfte om klø, til det dramatiske selskab i Kalkeballen, hvor hesteslagteren præsiderer, til Rantzaus bord i Kisten, til vennen Lumbye i Koncertsalen og videre ud af byen til Bakken, Over Stalden og Sluk Efter.

Disse hyggelige, gamle københavnerminder afvejes smukt af fortællingen om det hårde, slid-somme liv i slagteriet, hvor uenigheder mellem svendene afgøres med næverne, og hvor kun frygten for mesters endnu mere probate næve holder de ustyrlige i tømme.

En levende erindringsbog, der udsendes i serien »*Livet i Danmark 1850–1950*«, redigeret af D. YDE-ANDERSEN.